

Veszprémi Egyetem
Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

dr. Veit József

**A SZÁMVITELI ADATOKRA ÉPÜLŐ CASH FLOW-
KIMUTATÁSOK ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK ELMÉLETI ÉS
GYAKORLATI PROBLÉMÁI**

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető: Dr. Dimény Erzsébet

Veszprém
2005.

**A SZÁMVITELI ADATOKRA ÉPÜLŐ CASH FLOW-KIMUTATÁSOK ÖSSZEÁLLÍTÁSÁNAK
ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI PROBLÉMÁI**

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

*a Veszprémi Egyetem **Gazdálkodás- és Szervezéstudományok**
Doktori Iskolájához tartozóan*.

Írta: **dr. Veit József**

Témavezető: **Dr. Dimény Erzsébet**

Elfogadásra javaslom (igen / nem)

(aláírás)**

A jelölt a doktori szigorlaton ..... % -ot ért el,

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom:

Bíráló neve: ..... igen /nem

.....
(aláírás)

Bíráló neve: .....) igen /nem

.....
(aláírás)

***Bíráló neve: .....) igen /nem

.....
(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján.....% - ot ért el

Veszprém/Keszthely,

.....
a Bíráló Bizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése.....

.....
Az EDT elnöke

Tartalomjegyzék

Tartalmi kivonat.....	4
Bevezetés	6
1. Mit jelent a cash flow?	11
1.1. Likviditási mérlegek.....	16
1.1.1. A likviditási mérlegek fajtái.....	16
1.1.1.1. A négy fokozatú statikus likviditási mérleg	17
1.1.1.2. A négy fokozatú statikus likviditási mérleg elemzése	20
1.1.1.3. Több fokozatú statikus likviditási mérleg	21
1.1.1.4. Likviditást jellemző mutatószámok.....	24
2. A cash flow-kimutatásokról általában.....	27
2.1. A cash flow-kimutatás összeállítása.....	29
2.2. A Cash Flow kimutatás formája, felépítése szabályozatlan és szabályozott környezetben ...	34
2.3. Cash flow kimutatások szabályozott környezetben (Történeti áttekintés)	36
3. IAS 7 – Cash flow-kimutatások és néhány nemzeti szabályozás összevetése.....	42
3.1. Pénzeszközök és pénzeszköz egyenértékesek	42
3.2. A cash flow-kimutatás prezentálása	45
3.2.1. Működési tevékenység	45
3.2.2. Befektetési tevékenység	46
3.2.3. Finanszírozási tevékenységek	49
3.3. A működési tevékenységből származó cash flow bemutatása	50
3.4. A befektetési és finanszírozási tevékenységből származó cash flow bemutatása	53
3.5. Cash flow-k külföldi pénznemben	54
3.6. Sajátosságok a prezentációban	56
3.6.1. Kamat és osztalékok.....	56
3.6.2. Nyereségadók	58
3.6.3. Leányvállalatok és egyéb üzleti egységek akvizíciója és elidegenítés	59
3.6.4. Nem-pénzeszköz jellegű tranzakciók.....	62
3.6.5. A pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek összetevői	64
3.6.6. Egyéb közzétételek.....	64
3.7. Az IAS 7 és néhány meghatározó nemzeti szabályozás cash flow-kimutatás sémái	66
4. A számviteli törvény szerinti cash flow-kimutatás	72
4.1. A cash flow-kimutatás besorolással összefüggő előírásai.....	73
4.1.1. Az Szt. szerinti korrekciók alkalmazása.....	74
4.1.1.1. Az értékvesztések bemutatása a cash flow-kimutatásban	75
4.1.1.2. Kapott osztalék.....	76
4.1.1.3. A befektetett eszközök értékesítésének eredménye	78
4.1.1.4. Besorolás a cash flow-kimutatás szerinti struktúrába	81
4.1.1.5. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés valamint a fizetett, fizetendő adó	82
4.1.1.6. Befektetett eszközök beszerzése	86
4.1.1.7. A saját részvények, üzletrészek, visszaváltható részvények	95
4.1.1.8. Hitelek és kölcsönök, hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök, bankbetétek	100
4.1.1.9. Véglegesen kapott és átadott pénzeszközök.....	103
4.2. A számviteli törvényben nem rendezett korrekciók.....	107
4.3. A számviteli törvényben nevesített, illetve a nem rendezett korrekciók rendszerezése.....	116
4.4. A cash flow-kimutatás alátámasztása.....	119
5. Elemzés a cash flow-kimutatás alapján.....	122
6. Összefoglalás	127
Irodalom.....	131

Tartalmi kivonat

A számviteli adatokra épülő cash flow-kimutatások összeállításával foglalkozó szakirodalmak többnyire a téma általános kérdéseivel foglalkoztak, a dolgozat azonban ennél mélyebb összefüggéseket kívánt feltárni, konkrét részproblémák megfogalmazásával, megoldásával és gyakorlati alkalmazásával. Az összeállítás során alapvető kérdés, hogy milyen módszereket alkalmazzanak? Direkt vagy indirekt legyen? A magyar szabályozás a működés területén indirekt logikát, a befektetés és finanszírozás terén viszont direkt módszert ír elő. Ebből a vegyes módszertani alkalmazásból adódik a legtöbb elméleti és gyakorlati probléma.

A kutatás középpontjában a magyarországi számviteli gyakorlat állt, és a hazai szabályozás alapján összeállítandó, az éves beszámoló részét képező cash flow-kimutatások összeállításának nehézségeire, problémáira, ellentmondásosságára és hiányosságaira koncentrált.

A kutatás során a könyvvizsgálók, a számviteli vezetők, a könyvvizsgáló jelöltek és az egyetemi hallgatók részére készült, elsősorban részkérdésekkel, részproblémákkal foglalkozó oktatási anyag, segédlet, vagy tankönyv. A gyakorlati problémák felvetése után először tisztázásra került az elméleti összefüggés, majd megvalósításra került a konkrét, elfogadható gyakorlati megoldás.

Az értekezés főbb megállapításai

- A cash flow-kimutatások kiemelkedő jelentőséggel bírnak a vállalkozások pénzügyi helyzetének megítélésében és nem tekinthetők egyszerűen csak likviditási helyzetelemzésnek.
- A cash flow-kimutatások nemzetközi és meghatározó nemzeti szabályozásai a felszínen jelentős konvergálást, a részletekben jelentős eltéréseket mutatnak.
- A magyar szabályozásból fakadó jelentős hiányosságok a nemzetközi és a meghatározó nemzeti szabályozások alapján részben pótolhatók.
- A cash flow-kimutatások tartalma nem függhet a számvitel sajátos elszámolási szabályaitól.

A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a hazai számviteli szabályok továbbfejlesztéséhez, a cash flow-kimutatás összeállításával kapcsolatos gondolkodásmód alapvető megváltozásához, a közép- és felsőfokú oktatás tananyagainak továbbfejlesztéséhez, bővítéséhez, kiegészítéséhez, valamint a gyakorló beszámoló-készítők e témára vonatkozó „kézikönyvének” elkészítéséhez.

Az értekezés témájával kapcsolatos legfontosabb alkalmazások:

Az egyetemi oktatásban (Budapesti Corvinus Egyetem) illetve a könyvvizsgálói képzésben és továbbképzésben (Magyar Könyvvizsgálói Kamara) évek óta oktatásra kerül a témakör, természetesen csak részlegesen, és megjelentek különböző résztémák, különböző tankönyvekben.

Theoretical and Practical Problems of Preparing Cash Flow Statements Based on Accounting Data

When preparing cash flow statements report makers constantly struggle with problems due to insufficient guidance. The dissertation is aimed at exploring the deficiencies in the regulatory systems and suggesting solutions for their elimination, with special regard to the relevant International Accounting Standards (IAS 7) as well as the regulatory mechanisms of the United States (FAS 95) and the United Kingdom (FRS 1).

After formulation of the theoretical problems specific examples are taken from practice to illustrate possible solutions for practitioners. The case studies and examples can be useful in further development of the Hungarian accounting regulations as well as for the enhancement of education and training. Some of the topics discussed in the dissertation have been utilised in professional training courses and have been published in different textbooks.

Theoretische und praktische Probleme der Zusammenstellung von auf Rechnungslegungsdaten beruhenden Cash-Flow-Berechnungen

Bei der Zusammenstellung der Cash-Flow-Aufstellungen kämpfen diejenigen, die die Berichte anlegen, ständig mit Problemen wegen der niedrigen Zahl der vorliegenden Direktiven. Hauptziel der Arbeit war die Ermittlung und Beseitigung dieser Mängel im Bereich der Regelung, unter Berücksichtigung der einschlägigen Regelung der internationalen Rechnungslegungsstandards (IAS 7), der USA (FAS 95), sowie des Vereinigten Königreichs (FRS 1).

Nach der Formulierung der theoretischen Probleme wurden für die Fachleute der Praxis Lösungen mit konkreten Praxisbeispielen entwickelt. Die vorliegenden Fallstudien können zum Beispiel im Interesse der Weiterentwicklung der inländischen Rechnungslegungsregeln, der Erhöhung des Niveaus der Ausbildung nutzbringend verwendet werden. Einzelne Themen der Arbeit wurden im Rahmen von unterschiedlichen fachlichen Weiterbildungsveranstaltungen bereits verwertet und in unterschiedlichen Lehrbüchern veröffentlicht.

Bevezetés

Hosszú évek óta foglalkozom a vállalkozások helyzetének, a vállalkozás vezetői tevékenységének megítélésével, minősítésével. Ennek keretében kísérletet tettem e tevékenységek elméleti és módszertani összefoglalására egy egyetemi doktori disszertáció keretében. Ehhez felhasználtam különböző modelleket, így a multifaktor módszert, amely alapvetően a nem kvantifikálható ún. minőségi kijelentések számszerűsítésére volt alkalmas, a clusteranalízist, amellyel a különböző szubjektív osztályozási szempontokat próbáltam meg kiszűrni és az egyes vállalkozásokat objektív módon csoportokba sorolni, majd minősíteni a közös jellemzők alapján, valamint a faktoranalízist, amelynek segítségével a közgazdaságtani részproblémákat szerettem volna összevonni aggregált egésszé a minősítések, megítélések során. Az eltelt több mint 20 év alatt az e területeken elért kutatási eredmények nem győztek meg igazán az információk felhasználásának hatékony megemeléséről. Az általam végzett kutatások számviteli adatok (számviteli beszámoló adatok) feldolgozásán alapultak. A tradicionális számvitel ex post jellege csak az utóbbi évek számvitel fejlesztésének eredményeként változott meg némileg, gondolok itt a valós értékeléssel összefüggő nemzetközi számviteli standardok megalkotására, illetve ezek hazai bevezetésére. A beszámolót olvasók számára azonban nem tudott robbanásszerűen megváltozni a vállalkozásokról készített beszámoltatás rendszere és ezáltal a kapott információk felhasználhatósága sem. Az elemzéshez, az ellenőrzéshez, az előrejelzésekhez szükséges információs adatbázis ezen a téren ugyancsak nem változott meg lényegesen még akkor sem, ha 1991. óta a számvitel szabályozására törvényt alkottak Magyarországon. Ez a törvényalkotás egyenes következménye volt a az ország történelmi kiinduló helyzetének. Természetesen korábban is volt számviteli szabályozás, amely a közép- és kelet-európai országokban az ún. kodifikált¹ jogrendszeren alapult. Ennek az a lényege, hogy formálisan is mindent előírtak a szabályozásban a pénzügyi beszámoltatás kapcsán. Egyébként ez más jogterületeken is követett magatartási forma volt Európában, kivéve talán az Egyesült Királyságot. A „szabadelvűség”² hagyományát követő országok igyekeztek elkerülni ezt a fajta megoldást, igyekeztek elkerülni a tömeges szabályalkotást, ehelyett inkább „megengedők” voltak, és csak arra hoztak szabályokat, hogy mit nem szabad csinálni. Ebbe a csoportba Nagy-Britannia és a kialakuláskor a hatása alatt álló Egyesült Államok tartozik. A kodifikált jogrendszerrel ellentétben, ahol az állami szektor szabályait igyekeztek meghatározni, a „szabadelvűség” alapján szabályozó országok a magánszektor szabályait próbálták megalkotni. A szabályozásnak e két iránya azért volt fontos, mert világossá tették az adópolitikával való kapcsolatukat. A kodifikált jogrend szerinti szabályozások igyekeztek kiszolgálni az adózási politikát (a mindenkori kormányok fiskális érdekeit), így a magánszektor nem kaphatott korrekt információt a beszámolókból. Az is megfigyelhető volt a számvitel elmélet továbbfejlesztése terén,

¹ Klasszikus példája a Napóleoni Törvénykönyv.

² „cammon law” hagyománya

hogy minden továbblépés szinte kizárólag „a szabadelvűség” koncepcióját követő országokból indult ki. Ennek mai éllovasa, mint tudjuk az USA. A korai szakaszban viszont az Egyesült Királyságban ment végbe a számvitel első felvirágoztatása. A továbbfejlesztés motorja Angliában mindig a részvényesek érdekei voltak. Ez a mai napig megmaradt a standardalkotási folyamatban is. Az európai országok vállalkozásai - figyelembe véve a történelmi hagyományokat - a banki finanszírozásra támaszkodtak és nem a nyilvános tőkepiacokra. Ez a kérdés is lényegesen befolyásolta a számvitel elmélet fejlődését. Egyébként a szabályokat általában maga a szakma alkotta meg a „szabadelvűség” koncepcióját alkalmazó országokban. Nem véletlen tehát, hogy a számviteli standardok megalkotásának gondolata is éppen ezekből az országokból indult ki. A 90-es években rövid fellángolás volt tapasztalható az Európai Unió részéről is a saját standardok kifejlesztésére, szemben az USA-val és Angliával. A cél egyértelműen a konzervativizmus megőrzése volt az angolszász gyakorlattal szemben, azaz hitelorientált részrehajlást szerettek volna. Szerencsére ezt az elképzelést hamar feladta az Európai Unió és a nemzetközi számviteli standardok (IAS) befogadására helyezte a hangsúlyt.

A standardalkotás felgyorsítása a globalizáció következtében elengedhetlenné vált. A különböző nemzetek történelmi hagyományai és tapasztalatai alternatív pénzügyi beszámolási modellek kifejlődéséhez vezettek. Az eltérések csökkentése, megszüntetése érdekében felerősödtek a harmonizációs igények. Ezt fokozta a multinacionális cégek terjeszkedése, a tőkepiacok globalizációja. A szereplők számára tehát szükség volt egy „közös számviteli nyelvre” a pénzügyi információk megértéséhez.

Visszatekintve a standardalkotási folyamatra, annak különböző fázisait különböztethetjük meg¹

- Korai évek, amikor minden jelentősebb számviteli problémának megpróbálták figyelmet szentelni.
- Konszolidációs évek, amikor az összehasonlíthatóság kedvéért a megengedő (alternatív) eljárások számát igyekeztek csökkenteni.
- Jelenkor, amikor megalkotásra kerültek a legfontosabb standardok, amelyekhez a nemzetközi tőkepiacok támogatását kellett megszerezni.

A konszolidációs időszakban kiderült, hogy az IASC² egyetlen komoly fegyvere a morális meggyőzés a standardok bevezetésére, és ez nem volt egy könnyű feladat.

A harmadik szakasz tulajdonképpen az IOSCO³-val való megállapodással kezdődött, és az értékpapírok regisztrációjára vonatkozott. Ennek keretében kellett felülvizsgálni minden IOSCO-val összefüggő standardot, és a pénzügyi instrumentumokra vonatkozó standardokat. A 2000. évi

---

¹ Barry J. Epstein, Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt 2002. 12. oldal.

² International Accounting Standard Committee (Nemzetközi Számviteli Standard Bizottság)

³ International Organisation Of Securities Commissions (Értékpapír-piaci és Tőzsdefelügyelet Nemzetközi Szervezete)

standardok⁶ IOSCO általi elfogadása volt a „fény az alagút végén” az IASC számára. Ez a jóváhagyás azonban további kiegészítő eljárások elrendeléséhez vezetett az összehasonlítások, információközlések és a magyarázatok tekintetében.

Hasonló tevékenység zajlott az IAS-ek EU általi elfogadása érdekében. Mivel az EU 1995-ben bejelentette, hogy felhagy a saját fejlesztéssel, ez ösztönzőleg hatott az IASC-re. A folyamat érdemben 2000-ben indult meg és tart az IAS-ek (IFRS) teljes körű befogadásának irányába napjainkban.

A számvitel szabályozásának néhány kérdésére a válasz jól látszik az alábbi táblázatból⁷ a meghatározó európai országok, az USA és a nemzetközi számviteli standardok alapján.

1. Táblázat Különbségek és összehasonlítások az IASB-vel.

Megnevezés	Franciaország	Németország	Anglia	USA	Nemzetközi
Szabályozók	CNC ⁸	DSR ⁹	ASB	FASB	IASB
Jogi autonómia	Nincs	Van	Van	Van	Van
Nyilvános felügyeletet ellátó szervezet	Pénzügy minisztérium	Igazságügy Minisztérium	Kereskedelmi és ipari minisztérium	Értékpapír- piaci és Tőzsde- felügyelet	Európai Bizottság (Az EU-számára)
Hatósági jóváhagyás kell-e?	Igen	Igen	Nem	Nem	Európai Bizottság (Az EU-számára)

(Megjegyzés: az eredeti összehasonlításból a finanszírozókat, a finanszírozás költségeit, valamint a tagszervezetekre vonatkozó adatokat kihagytam a téma érdektelensége miatt.)

Magyarország az EU tagországaiként bekerült ebbe a beszámoltatási körbe, és napjainkban megkezdődik (megkezdődött), a nemzeti standardalkotás¹⁰ folyamata, amelynek szervezeti felállása jóváhagyásra került, és indulhat az érdemi munka. Az átmeneti időszakra vonatkozóan beépítésre kerültek azok az EU és IAS (IFRS) szabályok a számviteli törvénybe, amelyek a harmonizációhoz

⁶ Az iparági specifikus kérdésekkel foglalkozó standardokat kihagyták. (26. és 30. IAS.)

⁷ Jacques Mistral, Christaian de Boissieu et Jen-Hervé Lorenzi: Rapport du Conseil d'Analyse Economique Les normes comptables et le monde post-Enron. (Internet)

⁸ Conseil National de la Comptabilité (Országos Számviteli Tanács)

⁹ Deutscher Standardisierungsrat (Német Standard Tanács)

¹⁰ Az Szt.178. § (4) bekezdése egy módosítás alapján (2004.éviXCIX. tv. 41. §. (2). bekezdése) felhatalmazta a pénzügyminisztert arra, hogy a „nemzeti számviteli standardokat rendelettel kihirdesse”.

elengedhetetlenül szükségesnek bizonyultak. E folyamatban vált a szabályozás részévé a cash flow-kimutatás összeállításának kötelezettsége is. 1997-ben az 1991. évi XVIII. Törvény a Számvitelről módosításra került, és 6. számú mellékletként előírtak egy minimális formátumot a kimutatás összeállítására. Levonhattuk tehát azt a következtetést, hogy részben „kodifikált” a törvényalkotás, részben viszont diszpozitív¹¹. A konkrét szabályozás mellőzése így az elméleti és a gyakorló szakemberek számára kihívás, amelyet meg kell oldani a beszámoló készítés alapelveinek megfelelően. Véleményem szerint nem is töltötte be a neki szánt szerepet ebben az időszakban a 6. számú mellékletként jegyzett levezetés. Tekinthejtük ezt az időszakot egy bevezető szakasznak, amely szükségszerűen elindította a cash flow-kimutatás magyarországi alkalmazását, de gyakorlati érdemei (hasznossága, és hasznosíthatósága) valószínűleg nem érték el az elvárt (kívánt) szintet. Ez a 2000. évi újra kodifikált számviteli törvény megjelenésével részben megváltozott, növekedett az előírások terjedelme, amely előírások tulajdonképpen az eltelt időszakban felvetődött problémák precedensek alapján történő megoldását segítette a gyakorlati szakemberek, illetve a beszámolót összeállítók számára. A precedens jelleg még mindig az angolszász jogrendszerre emlékeztető megoldás, maradtak tehát nyitott kapuk, amelyeket a már meglévő szabályok és értelmezések alapján (például IAS) a gyakorlat számára is elfogadhatóvá és hasznossá kell tenni, elfelejtve a szükséges rossz¹² kifejezést.

Az elmúlt közel nyolc év felgyülemlett tapasztalata és elért eredménye indított arra, hogy ezzel a témával részletesen és tudományos közelítéssel kezdjek el foglalkozni. Mivel korábbi kutatási területem a vállalati vezetői tevékenység értékelése volt, szerves egészként illeszthetőnek éreztem a vállalkozások pénzügyi helyzetének elemzését ehhez a témához.

A dolgozatomban foglalkozom a pénzügyi helyzet általános elméleti kérdéseivel, így a „Mit, miből finanszíroz a vállalkozás”, foglalkozom az elemzések módszertanával a történeti áttekintés miatt, ezek hasznosíthatóságát is megvizsgálom. Mivel a cash flow-kimutatás vitathatatlanul a legtöbb információt képes közölni a vállalkozások pénzügyi helyzetéről, meglehetősen fontos elemzési módszerré vált az érdekeltek számára. Ismertetem kialakulásának történetét, fejlődésének fő vonalát, a konkrét nemzetközi és hazai szabályozást, figyelembe véve a témát és annak szabályozását mértékadóan befolyásoló országok gyakorlatát, azok jellemző eltéréseit. Fő feladatomban azonban a magyarországi szabályozásból adódó problémák konkrét, gyakorlati példával alátámasztott megoldását tekintem.

---

¹¹ diszpozitív: eltérést megengedő a jogban

¹² A könyvvizsgálat során szerzett gyakorlati tapasztalataim ezt mutatták és bebizonyosodott az is, hogy a minimális kötelező továbbképzés nem elegendő a gyakorló számviteli szakemberek számára az érdemi továbblépéshez. Az elkészített és letétbehelyezett cash flow-kimutatások tele vannak hibákkal, tárgyi tévedésekkel.

Az általam alkalmazott módszer jellemzően a részproblémák¹³ tárgyalásán keresztül közelíti az egész (globális) problémát. A részproblémák megoldásával (precedens jellegű) szeretném felhívni a gyakorló és elméleti szakemberek figyelmét arra a veszélyre, amely a cash flow-kimutatás összeállításakor a beszámolót készítőre leselkedik akkor, ha eleget akar tenni a törvényi előírásoknak és az általános alapelveknek, amelyek biztosítani igyekeznek a megbízható és valós összképre vonatkozó követelmény érvényesülését. A magyarországi, részben diszpozitív szabályozásból adódó „hiányosságok” pótlására természetesen felhasználok az általam ismertett konkrét szabályozások javasolt megoldásait is, így alapvetően a nemzetközi szabályozás mellett az USA és az Egyesült Királyság szabályait. Kísérletet teszek ezek részleges (nem teljes körű) összehasonlítására, feltárva az esetleges alternatív eljárásokat. A dolgozatom megírásakor több olyan kapcsolódó (tudomány)terület problémaköre is előkerült, amellyel foglalkozni lehetett volna, de nem volt célom. A cél a számviteli adatokon alapuló cash flow-kimutatás összeállítása, amely az éves beszámoló részének tekintett kiegészítő melléklet része, vagy éppen az éves beszámoló főrésze a mérleg és eredménykimutatás mellett.

Nem kívánok foglalkozni a dolgozatomban azokkal a kérdésekkel sem, amelyek a számviteli értékfogalommal kapcsolatos kérdéseket feszegetnek közgazdaságtani szempontból és egyébként szoros összefüggésben állnak a vállalkozások cash flow-jával.¹⁴ Nem volt célom a cash flow-k előrejelzésének módszertanával sem foglalkozni, nem témája a dolgozatnak a cash flow-k vállalatértékelésre való felhasználhatósága sem. Mivel az általánostól eltérő üzleti ágak szabályozása meglehetősen sok specifikus elemet tartalmaz, mint például a pénzügyintézetek, biztosító társaságok cash flow-ja, eltekintek ezek ismertetésétől is.

---

¹³ Általában minden módszertan alkalmazásakor igaz az a megállapítás, miszerint az egész részproblémákra való felbontásával könnyebb a megértés, és önmagában egy részproblémával szembeni állásfoglalás kialakítása lényegesen egyszerűbb, mint az információk összességét globálisan értékelni. Ezzel a kérdéssel foglalkozik a matematikai statisztikában a vektorális vagy többdimenziós hatékonyság vizsgálat (faktoranalízis). Ebben a rendelkezésre álló sokoldalú és nagy számosságú információt megpróbálja leredukálni kevesebb számú hipotetikus változóra. Az eljárás célja, hogy a megfigyelt változókat olyan közös faktorok lineáris kombinációjaként fejezze ki, amelyek az eredeti változók szórásának túlnyomó többségét megmagyarázzák. A folytatásban az értelmezés elvileg leegyszerűsödik, ha a matematikai modellünknek értelmes közgazdasági tartalmat tudunk adni. Ez persze gyakran nem egyszerű feladat, és különböző nézetek terjedtek el az értelmezésre.

¹⁴ A témával részletesen foglalkozott Dr. Bosnyák János: Cash flow számítás c. doktori értekezésében 1996. BKE. Illetve a BKE Jubileumi Tudományos Ülésszakán elhangzott előadásában: Számviteli adatokra épülő cash flow számítás 1998. október 1-3.

1. Mit jelent a cash flow?

Magyarul pénzáramlásnak lehetne fordítani, de a gyakorlati szakemberek körében inkább az eredeti angol elnevezés használatos és nem terjedt el semmiféle magyar terminológia. Az elsődleges cél, hogy információt szolgáltatson egy adott vállalkozáshoz, adott időszakban befolyó és onnan kiáramló pénzeszközökről. Ha hasonlattal élünk, akkor kicsit olyan ez a mutató, mint amikor arról beszélünk, hogy egy bányavállalat január 1-jétől, december 31-ig mekkora mennyiségű szén hozott a felszínre. Ez a mennyiség egy adott időpillanatban természetesen soha nincs meg, ahogy a pénz sem. Ez egyfajta teljesítménymutató is, aminek függetlennek kell lennie a vállalkozás profiljától. Érdektelen tehát, hogy termelő vállalatról, vagy éppen pénzügyről beszélünk. Pénzeszközökre mindenkinek szüksége van. Ez ugyanis egy olyan befektetés, amelynek várható hozama nagyon alacsony¹⁵, és minden egyéb feltétel változatlansága esetén a cégek javíthatnának nyereségességükön, ha kevés vagy semmilyen pénzeszközzel vagy készpénzt helyettesítő eszközzel nem rendelkeznének. Ez azonban a gyakorlatban szinte lehetetlen, a különböző tranzakciók lebonyolításához szinte mindig szükség van valamilyen pénzmennyiségre.

A vállalkozások különböző célokból tartanak készpénzt, vagy készpénz-helyettesítő eszközöket. Ezek lehetnek tranzakciós célok (be- és kiáramlás nincs szinkronban), óvatosságból (ha elfogy a pénz, akkor további költségek és bírságok adódhatnak), spekulációs célra (kedvező beszerzési lehetőségek kihasználása), de lehet, hogy szerződéses kötelezettség írja elő (finanszírozó bank követelménye)

A fentiekben tárgyalt pénzkészletről persze leginkább a pénztáros és a bankszámlát könyvelő munkatárs tudna információt nyújtani, mivel eleve ezzel a feladattal bízták meg őket, azaz vételezze be a készpénzt, és fizessen a megadott utalványozásokra, vagy könyvelje a beérkezett pénzeket és a kifizetett pénzeket a bankszámláról. Az ő általuk nyújtható információ azonban meglehetősen egyoldalú, jellemzően a pénz mennyiségére korlátozódik és nem vonható le belőle különösebb következtetés azon kívül, hogy a következő időszakra elegendő lesz-e a rendelkezésre álló pénzmennyiség¹⁶. Nem alkalmas a beszámolót készítő számára, de nem lenne alkalmas a beszámolót olvasó számára sem ez a fajta információ. A „koalíciós elmélet” szerinti érdekelteknek szükségük van arra az információra, hogy honnan származik a pénz és mire használták fel az adott időszakban. Miután beszámolási kérdésekről van szó, fontos tisztázni a cash flow adatbázisát is. Ez jelenleg a számviteli adatokra épül, figyelembe véve azok közgazdaságtani eltérő tartalmi megítélését is. Másodlagos célnak tekinthető a pénz ki- és beáramlásoknak a szükség szerinti továbbbontása, miszerint azt is tudni kellene, hogy milyen a vállalkozás befektetési és

¹⁵ J. Markham Collins: Cashflow- és likviditás menedzsment. (The Ernst & Young. Első kiadás, 12. oldal)

¹⁶ Ezt a fajta tevékenységet a szakirodalomban diszponibilitás vizsgálatnak nevezik.

finanszírozási tevékenysége. Ezeknek az információknak orientálnia kell a befektetőket, hitelezőket a következő főbb kérdésekben¹⁷

1. Tud-e majd a vállalkozás pozitív cash flow-t produkálni?
2. Eleget tud-e tenni kötelezettségeinek, és tud-e osztalékot fizetni?
3. A bevételek és ráfordítások, valamint a pénzeszköz beáramlás és- kifizetés közötti eltéréseket mi okozza?
4. A vállalkozás befektetési és finanszírozási tevékenységének pénzeszköz- és nem pénzeszköz aspektusait is be kellene mutatni.

A kérdést meglehetősen hasonló szempontból közelíti az IAS 7 standard is. A hatókör és a cash flow információ előnyei részben a következőket írja:¹⁸

1. A pénzügyi kimutatás felhasználói számára érdekes, hogyan termeli és használja fel a gazdálkodó a pénzeszközöket és a pénzeszköz-egyenértékeseket.
2. Lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy értékeljék a vállalkozás nettó eszközeiben bekövetkezett változásokat, a vállalkozás pénzügyi szerkezetét (ideértve a likviditást és tartós fizetőképességet).
3. Biztosítja a cash flow-k összegeinek és időbeli ütemezésének a változó körülményekhez és lehetőségekhez történő alkalmazkodás érdekében a befolyásolási képességet.
4. Lehetővé teszi a felhasználók számára a különböző gazdálkodók jövőbeni cash flow-i jelenértékének felmérését és összehasonlíthatóságát.

Világos, hogy a fenti felvetések tovább folytathatók annak függvényében, hogy milyen egyéb (a beszámoltatáson kívüli) területeken kívánjuk hasznosítani a cash flow-t. Ilyenek lehetnek például a következők:

1. A vállalat értékteremtő képességének meghatározása.
2. Likviditás tervezése.
3. Utólagos elemzések lefolytatása.
4. A vállalkozás növekedésének, terjeszkedésének mik lehetnek a forrásai?
5. stb.

A fenti kérdések mind-mind a vállalkozások pénzügyi helyzetével függnek össze. Pénzügyi helyzetelemzést már a XX. század elején is intenzíven végeztek a vállalkozások. Az elemzési módszerek tárháza folyamatosan bővült a gazdasági nehézségek erősödésével. Különböző mutatószámok képzésével, gyakran mutatószámrendszerek kialakítása révén próbáltak meg

---

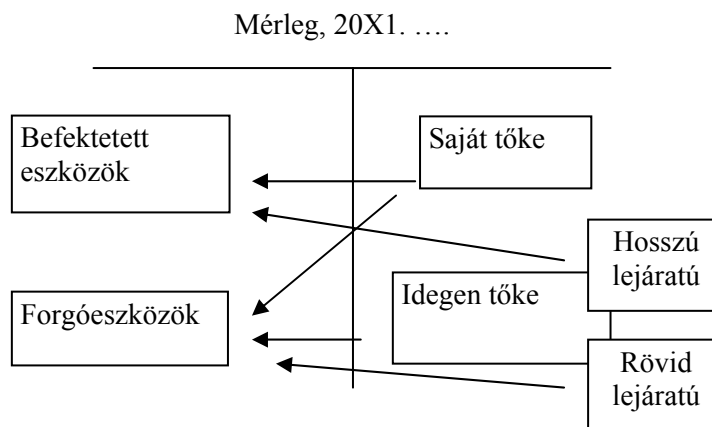
¹⁷ Barry J. Epstein, Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt. 2003. 137. oldal alapján.

¹⁸ IAS 7 7-3, 7-4 oldalak. MKVK Hivatalos magyar nyelvű fordítás. 2003.

következtetéseket levonni részproblémákból az egészre vonatkozóan. A német üzemgazdaságban ugyancsak kísérletet tettek az elemzési lehetőségek bővítésére. Ekkor születtek meg a likviditási mérlegek, amelyek a vagyommérlegek átstrukturálásából jöttek létre. Ez azt jelenti, hogy ugyanabból az adatbázisból merítve próbáltak pontosabb és megbízhatóbb információkhoz jutni a pénzügyi helyzet megítéléséhez. Tökéletes megoldások persze azóta sem születtek, de a fejlődés szépen kimutatható a módszerek pontosítása következtében.

Ha abból indulunk ki, hogy egy vagyommérleg a következő egyszerű formában is bemutatható, akkor azonnal felvetődik a kérdés, hogy milyen eszközöket, milyen forrásokból finanszíroztunk. Önmagában a mérleg vagyoni helyzetről számol be, mégis pénzügyi helyzettel kapcsolatos kérdéseket teszünk fel óhatatlanul. Vizsgáljuk meg tehát a következő egyszerű modellt a vagyommérlegre.

1. ábra Tőkefinanszírozási struktúra

Az ábrából a következő válaszok olvashatók ki:

- A befektetett eszközöket célszerű saját tőkéből finanszírozni. Ha ez részben megoldhatatlan, akkor a hosszú lejáratú kötelezettségeket kell bevonni a finanszírozásba. Az sem árt egy vállalkozásnál, ha a forgóeszközök egy részét is saját tőkéből finanszírozzák. Elvileg a finanszírozásnak ez a formája olcsóbb, mint a hitelfelvét.
- A forgóeszközök egy jelentős részét célszerű rövid lejáratú kötelezettségekből finanszírozni, tekintettel arra, hogy jellemzően átmeneti jellegű problémákról van szó. Az átmeneti finanszírozási igényeket nem célszerű saját tőkével ellentételezni, mert annak leépítése meglehetősen nehézkes. Ilyen mozzanat például a jegyzett tőke leszállítása, aminek feltételei meglehetősen bonyolultak mondjuk egy szállítói tartozás kifizetésével szemben.
- A fenti válaszok meglehetősen axiomatikusak, és a gyakorlatban a „finanszírozás íratlan szabályaiként”¹⁹ ismertek. Értelemszerűen nem lehet rögzíteni ebben a kérdésben

¹⁹ Dr. Baricz Rezső 1990-es évekbeli előadásanyagai alapján.

- egyértelmű szabályokat, így ezzel nem is igazán próbálkoztak a vállalkozások sem a
- gyakorlatban. Teljesen más a finanszírozási követelmény megítélése egy alacsony befektetett eszközigenyű vállalkozásnak, mint egy magasnak. Nem lehet azonos eszköz és tőke struktúra egy hajógyártással foglalkozó vállalkozásnál, mint egy oktatási szolgáltatást végzőnél.
- További problémát jelent a kérdés közgazdaságtani megítélése.²⁰ Ha az a kérdés, hogy a mérlegben szereplő eszközöket miből kell finanszírozni, azaz saját vagy idegen tőkéből, akkor arra a következtetésre jutottak, hogy meghatározott feltételek teljesülése esetén mindegy.²¹ Nem befolyásolja ugyanis a vállalkozás értékét az a tény, hogy különböző finanszírozási forrásokat vesznek igénybe ehhez. Nyilvánvalóan a tőkeáttételeken keresztül megvalósulhat a jövedelmek újraelosztása megfelelő környezetet feltételezve, és a számviteli kérdés már nem is kérdés. Tökéletes piac azonban a gyakorlatban ritkán adódik, ezért a tényleges vállalati tőkeszerkezetek kialakulása, változása nem követi a klasszikus elméletet. Ebben különböző tényezők fontos szerepet játszanak:
  - Vállalati adók és személyi jövedelemadók alakulása²²
  - Rendelkezésre álló információk (információelméleti közelítések)
  - A vállalati érték és az osztalékpolitika összefüggései.

Magyarországon az állami tulajdonlás szakaszában ezek az összefüggések piac hiányában teljesen érdektelenek voltak, az idegen tőke aránya igen jelentős eladósodottságot mutatott, de a puha költségvetési korlát, valamint a csődtörvény hiánya nem érezte a veszélyt a vállalatvezetéssel.

- Az előző modellből még jó néhány fontos elméleti kategória is levezethető.
  - A működő tőke (vagy forgótőke) fogalma az angol-szász szakirodalom szerint. Forgóeszközök – rövid lejáratú kötelezettségek.
  - Klasszikus likviditási ráta: Forgóeszközök / Rövid lejáratú kötelezettségek.
  - Hosszú távú működésbiztonsági mutató: Saját tőke / Befektetett eszközök vagy Saját tőke + Hosszú lejáratú kötelezettségek / Befektetett eszközök.
  - Vizsgálandó lehetőség az idegen tőke struktúrája. Milyen mértékű a bankhitelek aránya, ebből mennyi a külföldi finanszírozás, mekkora kötvénykibocsátás történt, milyenek a lejáratok?

²⁰ Ezt az irányvonalat azonban nem követjük a dolgozatban tovább, mert sok más egyéb problémát is felvetne, így a közgazdaságtani jövedelem és a számviteli jövedelem közötti összefüggések feltárását is el kellene végezni. Ez a dolgozatnak nem volt célja. A kérdéssel részletesen foglalkozik Dr. Bosnyák János az egyetemi doktori disszertációjában és több más publikációjában.

²¹ Modigliani és Miller 1958-ban megjelent írásában (MM I. tétel) bizonyította be először, hogy tökéletes piacon a vállalat értéke nem függ a finanszírozás módjától. Ha mégis megváltozik a tőkeáttétel, az csak a vállalat által létrehozott pénzáramlás felosztását változtatja, de nem befolyásolja a pénzáramlás nagyságát és annak jelenértékét. Sulyok-Pap Márta – Mikolasek András: A vállalatfinanszírozás elméleti kérdései c. írása alapján. Budapest, 1996. BKE Vállalati Pénzügy Tanszék.

²² Lásd Modigliani és Miller II. tételét.

Mielőtt a tényleges pénzáramlás jellegű kimutatásokkal kezdenénk részletesebben foglalkozni, érdemes áttekinteni a pénzügyi helyzetelemzéssel foglalkozó egyéb módszereket, így a likviditási mérlegek fajtáit, valamint a pénzügyi helyzet elemzésére használt mutatószámok körét.

A likviditási mérlegek, elnevezésükből is következően a vállalkozások likviditási helyzetével kívántak foglalkozni. A statikusságuk révén csak egy pillanatfelvételt tudtak készíteni a helyzetről, amely nem igazán alkalmas a jövőbeni előrejelzésekre. A dinamikus változatok figyelembe vették a közeli jövő pénzügyi terveit, amivel a likviditás jövőbeni fenntarthatóságát vizsgálták. Az alapkoncepció az eszközök pénzzé átválthatóságának hipotézisének alapult, amelyet empirikus adatokkal próbáltak alátámasztani a becslésekhez. Ehhez képest a cash flow-kimutatás egy adott időszakban bekövetkezett pénz ki –és beáramlásokat vizsgálja, így eredendően magán viseli a dinamikus modellek tulajdonságait. Sokkal inkább alkalmassá válik a jövőbeni események előrejelzésére. A két módszert összehasonlítva úgy jellemezhetnénk a köztük lévő kapcsolatot, mint a fénykép és a film viszonyát. A cash flow-kimutatásnak a likviditási helyzet vizsgálata mellett azonban lenne még egy fontos funkciója, mégpedig a keletkezett jövedelem számviteli értékmeréstől eltérő megragadása. A számviteli eredmény és a cash flow kapcsolata erre a különbségre helyezi a hangsúlyt, ettől válhat előnyösebbé, értékesebbé egy cash flow-kimutatás, mint egy eredménykimutatás a beszámolóban. A dolgozatnak tehát nem célja a cash flow-kimutatás likviditási helyzet vizsgálattá degradálása, de látni kell a szabályozások oldaláról mutatkozó előírások ebbe az irányba ható tendenciáit.

1.1. Likviditási mérlegek²³

A *likviditás* fogalma alatt a vállalkozások fizetőképességét és fizetőkészségét értjük. A számviteli adatokra épülő elemzés alapvetően a fizetőképességet hivatott vizsgálni. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy a vállalkozás a különféle lekötött eszközeiben rejlő pénzt várhatóan milyen gyorsasággal képes átváltoztatni szabadon felhasználható pénzeszközzé és vállalt kötelezettségeit ebből mikor, milyen ütemezésben képes kiegyenlíteni. Az egyes eszközök dologi formából pénzformába történő átalakulásának sorrendjét, sebességét, a pénzzé válás időszükségletét **mobilitásnak** nevezzük. Az **esedékesség** nem más, mint a kötelezettségek fizetési határidejének lejáratára. A **likviditási mérleg** pedig egy olyan kimutatás, amelyben az eszközöket mobilitásuk, a forrásokat pedig esedékességük szerint csoportosítva szerepeltetjük, jellemzően egymással szembeállítva. A szembeállítás fejezi ki leginkább a likviditás tartalmát, mivel a fizetőképességet állítjuk szembe az esedékes tartozásokkal. Arra kapunk választ, hogy mennyiben lehetséges a tartozások határidőben történő kifizetése, fizetőképese-e a vállalkozás és a pénzügyi egyensúly fennáll-e? A likviditás tehát értelmezhető realizált mobilitásként, ahol a fizetőképesség biztosítja az esedékes tartozások pontos teljesítését.

1.1.1. A likviditási mérlegek fajtái

Időhorizontját tekintve megkülönböztetünk:

Statikus mérlegeket – amikor egy adott (múltbeli) állapotból indulunk ki, azt vizsgáljuk és próbálunk következtetést levonni a közeli jövőre. Az alapadatokat ebben az esetben a vállalkozás vagyonszámlája tartalmazza és ez a mérleg kerül strukturálisan átrendezésre.

Dinamikus mérlegeket – amikor a statikus állapot adatokat kiegészítjük a közeli jövő pénzügyi tervadataival. Összeállítása meglehetősen nehézkes, ezért nem igazán terjedt el a gyakorlatban és a dolgot sem kívánok ezzel a témával részletesebben foglalkozni.

---

²³ Az adott fejezet megírásánál alapvetően a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Számviteli Tanszékének korábbi kutatási és oktatási anyagaira támaszkodtam, valamint a következő megjelent publikációkat használtam fel:

Adorján-Bary-Lukács-Róth-Veit: Számvitel és mérlegelemzés alapjai. Bankárképző dobozok. A felhasznált fejezeteket Lukács János és Veit József írták. Nemzetközi Bankárképző Központ, 2000.

Adorján-Borzáné-Dömötörfyné-Gubányiné-Lukács-Nagy K.-Papp J.-Róth-Szabó M.-Veit: Számvitel és elemzés II. kötet. MKVK 2003. A felhasznált fejezeteket Lukács János, Adorján Csaba és Veit József írták.

Adorján-Bába-Lukács-Mikáczó-Róth: Üzemgazdasági számvitel, Saldo 2002. A felhasznált fejezetet Lukács János írta.

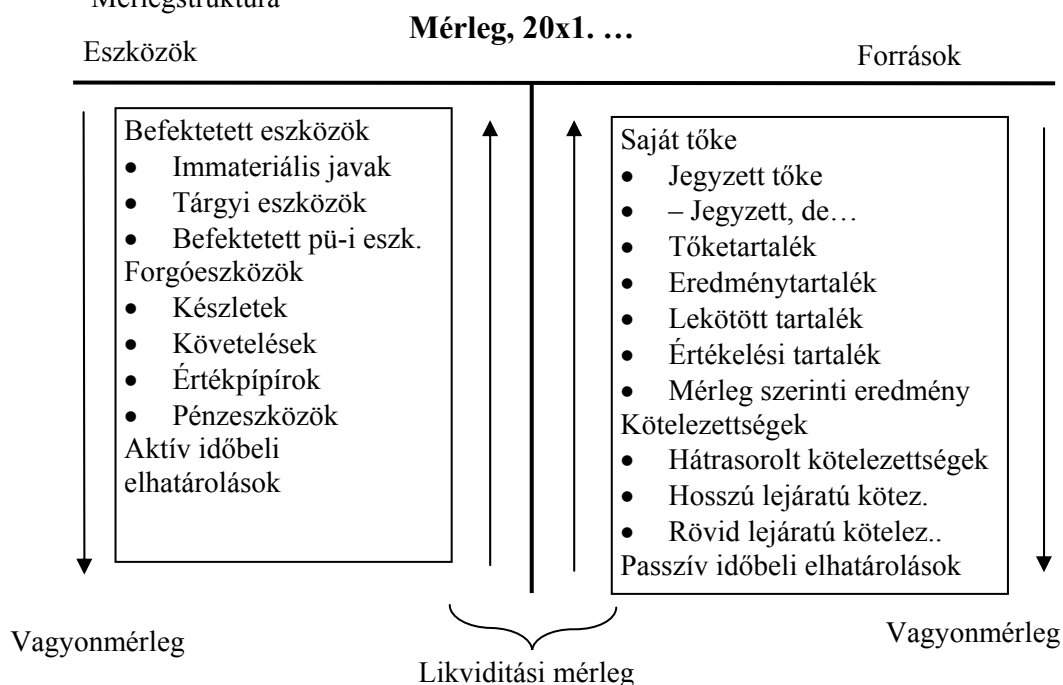

A fokozatok számát tekintve megkülönböztetünk:

- **négy fokozatú statikus likviditási mérleget, és**
- **több fokozatú mérleget.**

A likviditási mérleg összeállításának kiindulási alapjául a jelenlegi beszámoló mérlegei szolgálnak. E mérlegekben az eszközök besorolásának rendező elve alapvetően a tartósság (mennyi ideig szolgálja az eszköz a vállalkozást), illetve a forrás oldalon a finanszírozás íratlan szabályainak megfelelő megoldás található, miszerint a befektetett eszközökkel szemben a saját tőke található, majd haladunk az idegen források felé. A likviditási mérlegekben ez a sorrend felcserélődik, mivel az eszközöknél a pénzeszközzé való átalakulás, a forrásoknál az esedékesség bekövetkeztének várható időpontja dönti el a sorrendet.

2. ábra Mérlegstruktúra

1.1.1.1. A négy fokozatú statikus likviditási mérleg

Felépítését és a besorolásokat figyelembe véve egy szubjektív módon összeállított mérlegről van szó, amelynek információbázisa a beszámoló mérlege. Csak strukturális átrendezésre kerül sor az eszköz és a forrás oldalon, de a mérleg főösszege nem változik meg. A mobilitás és az esedékesség időpontja gyakran a mérleget összeállító választásától függ. A mérleg összeállításánál azonban elengedhetetlen feltétel az eszközök és a források szembeállításából adódó szinkron megteremtése. Enélkül a fizetőképesség és az esedékesség nem mérhető össze azonos mércével. Az alábbiakban bemutatjuk a négy fokozatú statikus mérleg általános felépítését, majd az egyes sorok tartalmát.

3. ábra Négyfokozatú statikus likviditási mérleg
Négy fokozatú statikus likviditási mérleg, 20X1. december 31.

Eszközök		Ft	%	Források		Ft	%
I.	Likvid eszközök			I.	Azonnal esedékes tartozások		
II.	Mobil eszközök			II.	Rövid határidőn belül esedékes tartozások		
III.	Mobilizálható eszközök			III.	Később esedékes tartozások		
IV.	Immobil eszközök			IV.	Vissza nem fizetendő források		
	I. összesen				I. összesen		
	I. + II. összesen				I. + II. összesen		
	I. + II. + III. összesen				I. + II. + III. összesen		
	Eszközök összesen		100		Források összesen		100

Az egyes sorok tartalma az eszköz oldalon:

- I. **Likvid eszközök** (teljesen mobil eszközök) elnevezés a szabadon felhasználható pénzeszközökre utal. A szabad pénzeszközök definíciója más és más lehet országoként, de akár vállalkozásonként is. A befektetett pénzügyi eszközök között lévő lekötött bankbetétek nem tartoznak ide. A meghatározott célra elkülönített pénzeszközöket sem szokták itt figyelembe venni. Meglehetősen hasonlóság figyelhető meg a cash flow-kimutatás pénzeszközök kategóriájával.
- II. **Mobil eszközök** közé tartoznak azok a követelések, forgatási célú értékpapírok, amelyeket csak egyetlen lépés választ el a pénzzé válástól. (Pl. egy készpénzes eladás.) Ide tartoznak a bevételek aktív időbeli elhatárolásai is, tekintettel arra, hogy követelés tartalmú tételek.
- III. **Mobilizálható eszközök**, más néven lekötött forgóeszközök a készletek. Nem teszünk különbséget a vásárolt és a saját termelésű készletek között. Ezen eszközök pénzzé történő átalakulása hosszabb időt vesz igénybe a termelés és raktározás függvényében, mint pl. egy vevői követelés, amelyet csak át kell, hogy utaljon a partner vállalkozás.
- IV. **Immobil eszközök** közé alapvetően azokat a vagyონrészeket soroljuk, amelyek nem, vagy nehezen tehetők pénzzé, vagy eleve nem is áll szándékunkban pénzzé tenni bizonyos eszközfajtákat. Pl. egy termelő berendezést nem azért vásároltunk, hogy eladjuk, hanem azért, hogy terméket állítsunk elő vele. Ezért a besorolása a tárgyi eszközök közé történik és nem az áruk közé. A pénzzé történő átalakulásnál gyakran a szándékok döntik el a tényleges besorolást. Az immobil eszközök besorolása tehát alapvetően az eszközök jellegére vezethető

vissza, ilyenek a tárgyi eszközök, immateriális javak, részesedések, tartós értékpapírok, tartósan adott kölcsönök, stb. Előfordulhat olyan eset is, amikor csupán technikai okok miatt kerül ebbe a csoportba egy eszközfajta. Pl. a költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása és a halasztott ráfordítások is ebben a fokozatban kerülnek elhelyezésre, mert soha nem lesz pénzeszköz belőlük.

Az egyes sorok tartalma a forrás oldalon:

- I. **Az azonnal esedékes tartozások** soron kell feltüntetni a rövid határidőn belül esedékes kötelezettségek közül azokat, amelyek lejárt határidejűek. Pl. december 31-én, a mérleg összeállításakor rendelkezésre álló információk szerint a kifizetetlen adótartozások, bértartozások, hiteltörlesztések, stb. tartoznak ide, amelyeket már ki kellett volna fizetni, de nem állt rendelkezésre szabad pénzeszköz. Ez az információ viszont nem látszik a mérlegből, ezért az analitikából szükséges a további pontosítás. Ha csak a mérleg áll rendelkezésre az összeállításhoz, akkor itt adat nem szerepelhet.
- II. **A rövid határidőn belül esedékes tartozások** kategóriához nincs definiálva meghatározott időtartam. A beszámolót készítő joga eldönteni, hogy milyen hosszú időtartamban kíván gondolkodni és elemezni. Lehet ez az időtartam pl. 30 nap, vagy ha a számviteli törvény előírásait vesszük figyelembe, akkor a rövid lejáratú kötelezettségeket kell ide besorolni, amelyek fizetési határideje 1 évnél rövidebb. Tartalmában tehát mindenképpen a jelenlegi szabályok szerint összeállított mérleg *Rövid lejáratú kötelezettségek* soraiból kerülnek ide alapvetően információk. Ezen kívül jellegéből adódóan a költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolásai is ide tartoznak, tekintettel arra, hogy kötelezettség jellegűek. Ugyancsak ide sorolandók a várható kötelezettségre és a jövőbeni költségekre képzett céltartalékok összegei, mert valamikor a jövőben kötelezettséggé válhatnak, amelyeket ki kell majd fizetni. Természetesen lehet olyan része e mérlegtételeknek, amelyek később esedékesek, ezért a III. fokozatot is érinthetik.
- III. **A később esedékes tartozások** kategória értelmezése alapvetően attól függ, hogy mit értettünk a rövid határidőn belül esedékes tartozások alatt. Ez jelenti a folytonosságot a besorolásokban, mert ami kimarad a II. fokozatból, az automatikusan a III. fokozat része a kötelezettségekből. Ide tartoznak a hosszú lejáratú kötelezettségek, valamint a hátrasorolt kötelezettségek is. Tartalmilag ide kerülhet a költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolásából a későbbi éveket terhelő rész, vagy megállapodás szerint a II. fokozat definiálásától függően akár tárgyévi rész is. Hasonló a helyzet a céltartalék képzéssel is a besorolásoknál.

IV. *A vissza nem fizetendő források* tartalma alapvetően a források jellegéből következik. Ilyenek a saját tőke elemek, amelyeket csak rendkívül ritkán kell visszafizetni a tulajdonosoknak, pl. végelszámolás, felszámolás esetén. A folyamatos működés során azonban ezek nem jelentenek fizetési kötelezettséget. A saját tőkén kívül ide tartoznak még technikai okokból olyan tételek, amelyek soha nem lesznek tartozások a jövőben, pl. a bevételek passzív időbeli elhatárolása. Ez a tétel már korábban pénzügyileg bekövetkezett esemény, a jövőben nem indukál pénzmozgást, csak az eredményt befolyásolja. Ugyanez a helyzet a halasztott bevételekkel is, amelyeket szintén a IV. fokozatban kell kimutatni.

1.1.1.2. A négy fokozatú statikus likviditási mérleg elemzése

A múlt adataiból kiindulva igyekszünk következtetéseket levonni a vállalkozás pénzügyi helyzetére vonatkozóan, alapvetően a közeli jövőre. A 4 fokozatú statikus likviditási mérlegből igazán érdemi információt csak az I. és II. fokozatok adatai közölnek. Ennek az az oka, hogy a statikus állapot mellett folyamatosan változik a vállalkozás helyzete. Minél hosszabb időtávot vizsgálunk, annál nagyobb eltérés lehet a statikus állapothoz képest, illetve az abból levont következtetések helytállósága egyre inkább megkérdőjelezhető. A módszer használhatóságának ez mindenképpen jelentős korlátja. Az elemzést az egyes fokozatok értékeinek összevetésével végezhetjük el a mérlegben megadott formák szerint. Az I. csoport összevetésével megvizsgálhatjuk, hogy milyen az azonnali fizetőképesség és készség. A készség a lejárt tartozások figyelembe vételével vizsgálható, mert ha van fedezet és mégsem fizetett a vállalkozás, akkor a készséggel is problémák lehetnek. Az I. és II. fokozatok együttes összegének összevetése a rövid távú fizetőképességre utal, az I., a II. és a III. fokozatok együttes összege pedig a hosszú távú fizetőképességre és készségre. Ez utóbbi összevetés csak kellő fenntartások mellett értelmezhető. (Pl. változatlan termelési és értékesítési tendenciák, stb.) Ezen módszer nagy előnye az egyszerű számíthatóság, és a mérleg összeállításával jelentősen megkönnyíthetjük a likviditási ráták pontos számítását is. Teljes (totális) pénzügyi egyensúlytalanság áll fenn, ha az első három fokozat mindegyikében pénzhiány mutatkozik ($F \text{ oldal} > E \text{ oldal}$). Részleges (parciális) pénzügyi hiányról akkor beszélhetünk, ha egy-egy fokozatban van pénzhiány. Likviditási többlet esetén az $E > F$ összefüggés áll fenn.

1.1.1.3. Több fokozatú statikus likviditási mérleg

A négy fokozatú statikus likviditási mérlegek csak részleges pontossággal és korlátozott időtartamon belül használhatók fel az elemzés során. A **több fokozatú mérlegek** összeállításával megteremthetők az elemzés finomításának lehetőségei. A fokozatok számának meghatározása ésszerű keretek között kell, hogy maradjon, hiszen túl sok fokozat használata áttekinthetlenné teszi az elemzést és helyes következtetések levonását. A fokozatok kialakítása a mérleget készítő feladata, figyelembe véve a vállalkozás profilját, és egyéb jellemzőit. (Pl. kialakult finanszírozási szokások, amelyeket szerződésben rögzítettek. A megállapodás szerint a szállítók fizetési határideje mindig 90 nap, és ezt a partnerek elfogadták stb.) Az I. fokozat azonos a négy fokozatú mérlegben meghatározottakkal. A többi fokozat már nem, mivel konkrét határidők kerülnek meghatározásra a számításokhoz. Az utolsó fokozat sem azonos a négy fokozatúnál ismertetett megoldással, mert a besorolásoktól függően ide kerülnek még azok az eszközök és tartozások, amelyek nem fértek bele az előzőekben felsorolt fokozatokba. (A számítások következtében pl. az anyagok egy része áteszúszik az utolsó fokozatba, mert a likviditási ideje 130 nap lesz.) Formailag a következőképpen állíthatunk össze egy több fokozatú statikus likviditási mérleget.

4. ábra Több fokozatú statikus likviditási mérleg
Hat fokozatú statikus likviditási mérleg, 20X1. december 31.

Eszközök		Ft	%	Források		Ft	%
I.	Likvid eszközök			I.	Azonnal esedékes tartozások		
II.	15 napon belül likvid eszközök.			II.	15 napon belül esedékes tartozások		
III.	30 napon belül likvid eszközök			III.	30 napon belül esedékes tartozások		
IV.	60 napon belül likvid eszközök			IV.	60 napon belül esedékes tartozások		
V.	120 napon belül likvid eszközök			V.	120 napon belül esedékes tartozások		
VI.	Meghatározott helyzetben likvid eszközök			VI.	Meghatározott helyzetben esedékes tartozások		
	I. összesen				I. összesen		
	I. + II. összesen				I. + II. összesen		
	I. + II. + III. összesen				I. + II. + III. összesen		
	I. + II. + III. + IV. összesen				I. + II. + III. + IV. összesen		
	I. + II. + III. + IV. + V.				I. + II. + III. + IV. + V.		
	Eszközök összesen		100		Források összesen		100

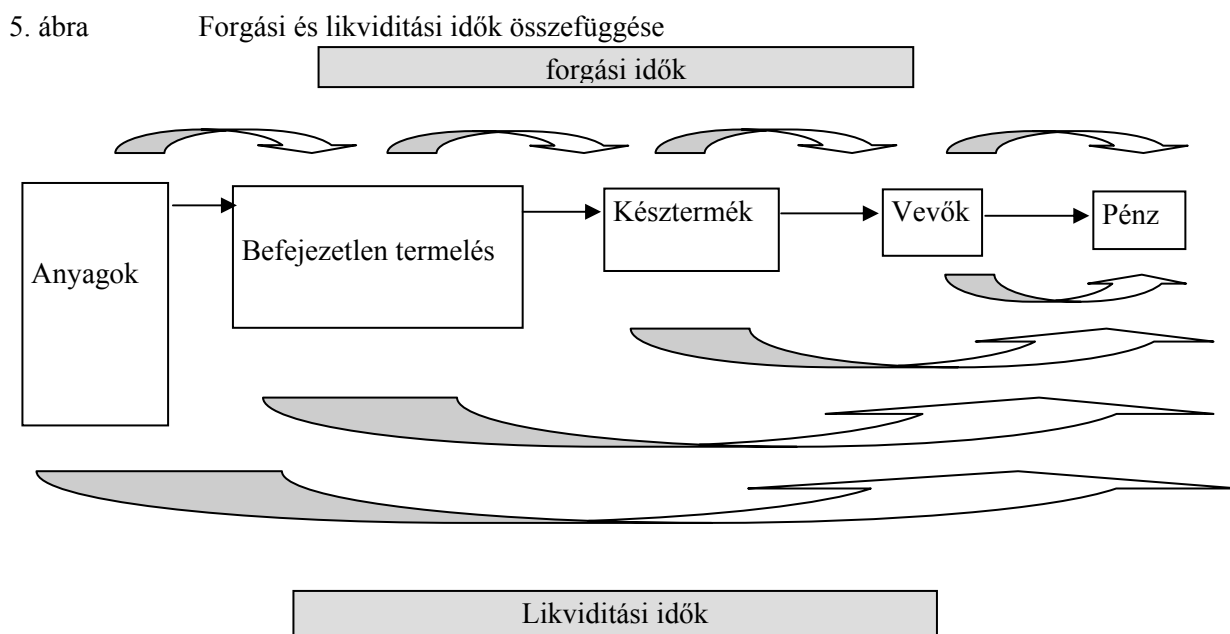
Hogyan történik a közbenső fokozatokba a besorolás? Ehhez szükségesek további analitikus forgalmi adatok, amelyekre a számítások épülhetnek. A számításoknál alkalmazzuk az átlagolás módszerét, ami a véletlenek kiszűrésére is szolgál statisztikailag. Ebből következik az is, hogy a kapott eredmények becslésként fogadhatók el, és ha változatlan feltételeket vélelmezünk az újratermelési folyamat során, akkor valóban alkalmas lehet a kritikus időszakok elemzésére.

Az egyes fokozatokba történő besorolásokhoz meg kell határozni az egyes eszközök forgási és likviditási idejét.

Vizsgáljuk meg, milyen összefüggés van a forgási és a likviditási idő között?

A **forgási idő** nem más, mint az egyes eszközök egyik dologi formából egy másik dologi formába történő átalakulásának időtartama. A **likviditási idő** az az időtartam, amíg az egyes eszközök pénzzé alakulnak át. A két mutató között pedig a halmozódás jelenti az összefüggést, azaz a likviditási idő nem más, mint a halmozott forgási idők.

Ha az újratermelési folyamat egy részét ábrázoljuk, akkor az előbbieken vizsgált összefüggés a következőképpen rajzolható fel:

Jól látható az ábrából, hogy a vevők forgási és likviditási ideje azonos. A Késztermékek likviditási ideje = a vevők + késztermékek forgási idejével. Stb.

A forgási idők meghatározásához szükség van az adott vagyonrész átalakulásának jellemző forgalmára. A vevők jellemző forgalma az átutalásból adódik. A késztermék forgalma az értékesítésből következik. A befejezetlen termelés forgalma a raktarra vételből adódik, és így tovább. Minden vagyonrészhez hozzárendelhetünk jellemző forgalmakat, amiből levezethető már az 1 napi átlagos jellemző forgalom. Számítása általában a következő módon történik:

$$\text{1 napi jellemző forgalom} = \frac{\text{Előző időszak forgalom (mozgás)}}{\text{Időszak napjainak száma}}$$

Az időszak napjainak a száma lehet 360 nap, lehet negyedév, hónap, illetve lehetnek pontosítás esetén ezen időszakok munkanapjai is.

$$\text{Forgási idő} = \frac{\text{Az adott eszköz mérleg szerinti záróállománya}}{\text{1 napi jellemző forgalom}}$$

Likviditási idő = az adott eszköz forgási ideje + a megelőző szakaszok halmozott forgási ideje (vagy a megelőző szakasz likviditási ideje)

A források esetében is a forgási idő logikájának megfelelően járhatunk el, de **esedékességi időt** számíthatunk. Ez a mutató fejezi ki azt az időtartamot, ami alatt egy adott kötelezettség átlagosan kiegyenlítésre kerül, figyelembe véve a számítás alapjául szolgáló megelőző időszak forgalmát.

A likviditási mérlegbe történő besorolásoknál a kialakított likviditási kategóriákat (időtartamokat), valamint a számított likviditási időket kell figyelembe venni. Az egyes fokozatokba eső értékek meghatározásakor az 1 napi jellemzőt kell megszorozni az adott likviditási fokozatban eltöltött napok számával. Mindaddig ezt a gyakorlatot kell követnünk, amíg az adott eszköz forgási ideje teljes egészében besorolásra nem került a likviditási fokozatokba, és ez által a mérlegértéke is megegyezik a mérlegben szereplő mérlegtétel értékével.

Milyen konkrét forgalmi adatok szükségesek a számításokhoz, melyek tölthetők be az 1 napi jellemző szerepét? Az könnyen belátható, hogy minden egyes eszközhöz hozzárendelhetünk neki megfelelő jellemző forgalmat. Ez a megállapítás igaz az eszközökre és a forrásokra egyaránt. Nézzünk néhány gyakorlati példát!

- Vevőknél az 1 napi átlagosan befolyt árbevétel (átlagos átutalás).
- Készterméknél az 1 napi átlagos értékesítés utókalkulált önköltségen.
- Befejezetlen termelésnél az 1 napi átlagos raktárra vétel utókalkulált önköltségen.
- Anyagoknál az 1 napi átlagos felhasználás beszerzési áron.
- Áruknál az 1 napi átlagos értékesítés tényleges beszerzési áron.
- Szállítóknál az 1 napi átlagos kiegyenlítés (átutalás).
- Hiteleknel az 1 napi átlagos törlesztés.

1.1.1.4. Likviditást jellemző mutatószámok

A vállalkozások pénzügyi helyzetének megítélésére leggyakrabban használt mutatószámok a *likviditási ráták*. A ráták nevezőjében mindig a rövid lejáratú kötelezettségek találhatók, számlálójában pedig a kötelezettségek fedezetére felhasználható eszközök szerepelnek. A számlálóban szereplő eszközök függvényében számíthatunk más és más rátákat. A számítás alapadatait célszerű a likviditási mérlegből kiemelni, mert az ott szereplő összeállítás a lehető legpontosabb értékeket adja.

$$\text{Likviditási ráta} = \frac{\text{Forgóeszközök (Eszköz oldal I. + II. + III. fokozata)}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek (Forrás oldal I. + II. fokozata)}}$$

$$\text{Likviditási gyorsráta} = \frac{\text{Szabad pénzeszközök, követelések, forgatási célú értékpapírok, bevételek aktív időbeli elhatárolása (Eszköz oldal I. + II. fokozata)}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek (Forrás oldal I. + II. fokozata)}}$$

$$\text{Készpénz likviditási ráta} = \frac{\text{Szabad pénzeszközök (Eszköz oldal I. fokozata)}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek (Forrás oldal I. + II. fokozata)}}$$

A ráták jól tájékoztatják az üzleti partnereket a vállalkozás fizetőképességéről, tekintettel arra, hogy pozitív értékek esetén van fedezet a kötelezettségek kiegyenlítésére. Hogy milyen mértékű pozitív tartomány fogadható el jónak, arra nézve születtek empirikus kutatások, különböző eredménnyel. Azzal azonban mindenki egyetért, hogy a megbízható pénzügyi teljesítéshez nem elegendő az 1-től való minimális pozitív irányú eltérés, mert egy újabb kötelezettség vállalása esetén már nincs is fedezet a vállalkozásnál a pénzügyi teljesítésre. A készpénz likviditási ráta esetén jónak mondható érték már bármilyen 1-nél magasabb, pozitív tartományba eső érték. A klasszikus likviditási ráta inkább a közép (hosszú) távú likviditási mutatószám, amely csak kellő fenntartások mellett fogadható el, tekintettel arra, hogy részét képezi a lekötött forgóeszközként értékelhető készlet, amelynek pénzzé tehetősége nagyobb bizonytalanságot rejt magában, mint a többi forgóeszköz. Minél nagyobb az értéke a mutatónak, annál jobb lehet a vállalkozás likviditási helyzete.

$$\text{Adósságszolgálati fedezet mutató} = \frac{\text{Mérleg szerinti eredmény} + \text{Tárgyévi értékcsökkenés} + \text{Fizetett (fizetendő) kamatok}}{\text{Éven belül esedékes hitelek} + \text{Hitelek éves kamata}}$$

A hitelek tőketörlesztésének (rövid és hosszú lejáratú) és a fizetendő kamatoknak a fedezettségét vizsgálja a mutató. A fizetés legfőbb forrása ebben a pillanatban az eredmény, amely rendelkezésre is áll pénzben, korrigálva az értékcsökkenéssel és a fizetett kamatokkal. Minél magasabb a mutató értéke, annál valószínűbb a terhek visszafizetésének lehetősége.

Nettó forgótőke = Forgóeszközök – Rövid lejáratú kötelezettségek

A mutató azon forgóeszközök nagyságrendjét mutatja, amely az újratermelési folyamatban újra felhasználható (működtethető tőke), amiből szabad pénzeszköz keletkezhet a további finanszírozásra. Egyidejűleg utal arra a tényre is, hogy a rövid lejáratú tartozásokat képes-e a vállalkozás kiegyenlíteni, ezáltal működését folyamatosan fenntartani pénzügyi nehézségek nélkül.

Rövid távú működésbiztonsági mutató = $\frac{\text{Nettó forgótőke}}{\text{Rövid lejáratú kötelezettségek}}$

Azt mutatja, hogy a rövid lejáratú kötelezettségek milyen nagyságrendjét lehet a működtetésre biztonságosan felhasználni a rendelkezésre álló szabad forgóeszközökből. Kifejezi azt az arányt, amit a működőtőke (szabad forgóeszköz) képvisel.

Hosszú távú működésbiztonsági mutató = $\frac{\text{Saját tőke + Hátrasorolt kötelezettségek} + \text{Hosszú lejáratú kötelezettségek}}{\text{Befektetett eszközök}}$

A finanszírozás íratlan szabályainak megfelelően azt vizsgálja a mutató, hogy a befektetett eszközökre elegendő saját erő jut-e, de ha ez mégsem lenne elegendő, akkor a hosszú lejáratú tartozások legalább finanszírozzák-e ezt a lekötést. Ha a mutató értéke kisebb mint 1, akkor a befektetett eszközök finanszírozására forgóeszközöket kell a vállalkozásnak igénybe vennie (pl. rövid lejáratú hitel), ami azzal jár, hogy a terhek azonnal jelentkeznek, a hozamok pedig időben eltolódnak, a vállalkozás pedig nehéz pénzügyi helyzetbe kerül.

Eladósodottsági mutató = $\frac{\text{Idegen tőke}}{\text{Saját tőke}}$ vagy $\frac{\text{Hosszú lejáratú kötelezettségek}}{\text{Saját tőke}}$

Minél magasabb az idegen tőke vagy a hosszú lejáratú kötelezettségek aránya a saját tőkéhez viszonyítva, annál nagyobb fokú az eladósodottság, annál nagyobb likviditási nehézségek keletkezhetnek a hitelek, kölcsönök, kötvények törlesztése és a kamatfizetési kötelezettségek miatt.

A hosszú lejáratú kötelezettségekbe célszerű a vizsgálat során bevonni a Hátrasorolt kötelezettségeket is, amelyek bekövetkezése jövőbeni eseményektől függ.

$$\text{Kamatfedezeti mutató}^{24} = \frac{\text{Kamatfizetés és adózás előtti eredmény (EBIT) + Amortizáció}}{\text{Kamatráfordítások}}$$

A mutató azt fejezi ki, hogy a nyereség + amortizáció hányszorosan fedezi a kamatfizetési kötelezettségeket. Mivel a kamatfizetés rendszeres kötelezettségként jelentkezhet, a mutató rávilágít arra is, hogy meddig képes a vállalkozás e kötelezettségének nehézségek nélkül eleget tenni.

$$\text{Időtartam mutató}^{25} = \frac{\text{Pénzeszközök + Likvid értékpapírok + Vevők}}{\text{Napi átlagos működési kiadások}}$$

A mutató azt vizsgálja, hogy a vállalkozás likvid eszközei milyen mértékben és mennyi ideig képesek fedezni a rendszeres kiadásokat. Ebből kiszámítható, hogy átlagosan hány napig képes ezt a finanszírozást fenntartani a vállalkozás, ha közben nincs újabb pénzbevétele.

A fenti mutatók inkább csak a likviditási helyzethez kapcsolódnak. Ennél jóval tágabb a vállalkozások pénzügyi helyzetének (teljesítményének) megítéléséhez felhasználható mutatók köre. Az évek múlásával egyre egységesebb értelmezést kaptak a mutatószámok, elősegítve az összehasonlíthatóság elvégzését. A pénzügyi helyzetet jellemző mutatószámokat a következő főbb csoportokba lehet sorolni²⁶.

- Jövedelmezőségi mutatók
- Tevékenységi mutatók
- Élőmunka-ráfordítási mutatók
- Tőkeáttétel-mutatók
- Piaci mutatók
- Likviditási és adósságráták
- Kamat- és osztalékfedezettség mutatók

A fenti mutatószám csoportokat részben a vezetés megítélésére, részben a pénzügyi teljesítmények vizsgálatára használja a szerző.

²⁴ Brealey/Myers: Modern vállalati pénzügyek 415. oldal alapján (1995)

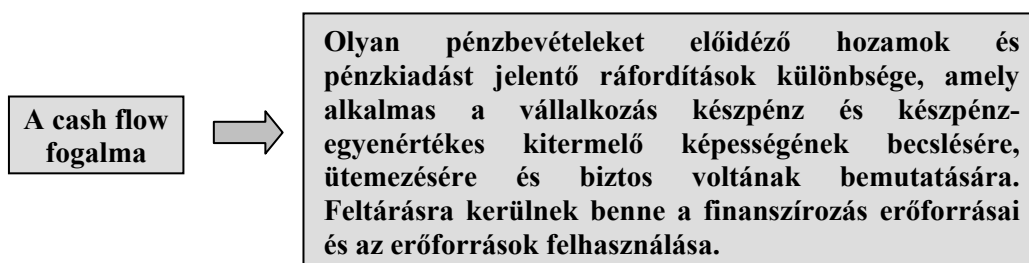
²⁵ Brealey/Myers: Modern vállalati pénzügyek 417. oldal alapján (1995)

²⁶ Bordáné Rabóczki Mária: A gazdasági társaságok pénzügyi megítélése, KJK 1989

2. A cash flow-kimutatásokról általában

Az előző fejezetben megismert pénzügyi helyzetelemzési módszerek csak részleges sikert arattak a gyakorlatban. A négy fokozatú statikus likviditási mérlegek szubjektivitásukból és statikusságukból adódóan nem voltak képesek igazán a jövőbeni előrejelzések pontosítására. A belőlük levont következtetések is statikusak maradtak, ezzel nem segítették a vezetést a döntésekben, illetve a független külső felhasználók számára sem lehetett világos, hogy milyen időintervallumon belül lehetne hatékonyan használni a módszereket és a levont következtetéseket. Az esedékességi alapú vagy teljesítés alapú számvitelben, ami nem más, mint a magyar fogalmak szerinti kettős könyvvitel, a naturál és pénzfolyamatok újratermelési folyamatban történő szétválása szükségessé tette a pénzáramlások mind pontosabb megfigyelését. Önmagában hiába volt nyereséges egy vállalkozás, ha a finanszírozáshoz nem állt rendelkezésre szabad pénzeszköz. A pénz hiánya gyakran a vállalkozások csődjét (megszűnését) eredményezte, mert nem tudták kifizetni tartozásaikat, nem tudtak termelő berendezéseket, anyagokat vásárolni, nem tudtak bért fizetni stb. Ez leegyszerűsítve azt jelentette, hogy folyamatosan több pénzt emésztettek fel az újratermelési folyamatban, mint amennyit ki tudtak termelni. Ennek következményeként a nyugati országok gyakorlatában a beszámolók kiegészültek a mérleg és az eredménykimutatás mellett egy önálló Cash Flow ... A Cash Flow kimutatás fogalmát a következők szerint határozhatjuk ...

6. ábra A cash flow fogalma

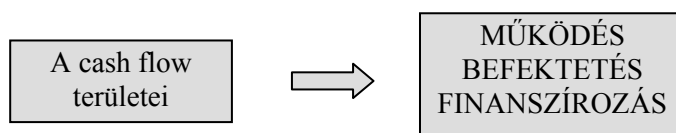
A fogalom szerint azokat a bevételeket és ráfordításokat kell figyelembe venni a kimutatásban, amelyek az adott időszakban pénzügyileg is rendezésre kerültek. (Természetesen a cash flow-nak része az a pénzmozgás is, amely nem volt eredményhatékony. Ezek a definíció szerint megtalálhatók az erőforrások között.) Készpénznek az a pénzeszköz tekinthető, amely rövid időn belül szabadon felhasználható, azaz rendelkezésre áll. Ebben a tekintetben eltérő gyakorlatok figyelhetők meg az egyes országok szabályozásában. Van, ahol ez 3 hónap, van ahol 24 óra.

¹ USA-ban 1971-ben vált kötelező részévé a beszámolónak. Az IAS-ben 1979-ben jelent meg. Elnevezését tekintve „A pénzügyi helyzet változásai kimutatás”-nak hívták eredetileg.

² IAS 7 Cash Flow Statement 1996 alapján. Tényleges fogalmat a standardban nem definiáltak, ez tehát csak egy próbálkozás részéről, ahol a releváns tartalmakat szerettem volna beépíteni a fogalomba.

Készpénz-egyenértékesnek²⁷ azok az eszközök számítanak, amelyek nagyon rövid időn belül pénzzé tehetők. Ilyenek lehetnek az azonnal beszedhető követelések, az eladható, beváltható értékpapírok stb. **Kitermelő képesség** alatt azt kell érteni, hogy egy adott évben (például január 1-jétől december 31-ig) milyen mennyiségű pénzt volt képes kitermelni a társaság. Rendkívül fontos a pénz be- és kiáramlásának **ütemezése**, és a beáramlásoknak a **biztossága**. Ha nem számíthat a vállalkozás az értékesítés után a pénzek folyamatos beáramlására, akkor nem valószínű, hogy fenn tudja tartani a működését, és megkérdőjeleződik a folyamatos működés alapelve is. Ezeket a pénz ki- és beáramlásokat a beszámoló mérlege és eredménykimutatása nem képes visszatükrözni. A Cash Flow kimutatásban ezért pótolni kell ezt a hiányosságot, és be kell mutatni, hogy honnan származik a pénz (miből keletkezett), és mire használták fel. E bemutatásban legalább a következő három alapvető terület Cash Flow értékeit kell részletezni.²⁸

7. ábra A cash flow területei

Működési Cash Flow alatt a vállalkozás alaptevékenységének (fő tevékenysége, amire alapították, amiért létrehozták) végzése során kitermelt és felhasznált pénzeszközök különbségét értjük. Itt kerül kitermelésre az a pénz, amelyre a vállalkozás leginkább számíthat a folyamatos működése során, ez az a pénz, amit felélhet, felemészthet az újratermelési folyamat beszerzési szakaszában, és ebből tudja finanszírozni a saját beruházásait, ebből tud megvalósítani pénzügyi befektetéseket.

A **befektetési tevékenység** elkülönítése azért fontos a kimutatásban, mert általában normál vállalkozás esetében praktikusán negatív előjelű, mivel a befektetések megtérülése jellemzően a működésben következik be. A pozitív előjel figyelmeztetés a cég felélésére, hiszen nincs pótlás és bővítés. A befektetés Cash Flow-ja alatt a befektetett eszközök megszerzésére fordított pénzek, és a befektetett eszközök eladásából befolyó pénzek különbségét értjük.

A **finanszírozás Cash flow**-ja szolgál a „tisztán” pénzműveletek bemutatására. Ide tartoznak a tőke ki- és bevonások (tőkeemelés és tőke leszállítás), a felvett hitelek és kölcsönök, valamint ezek visszafizetésének pénzáramlásai, a kötvénykibocsátások, és a végleges pénzeszköz átadások és átvételek pénzmozgásai.

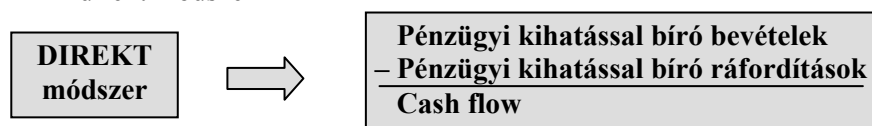
²⁷ A fogalomról itt csak általánosságban beszélünk, azaz szabályozás nélküli környezetet feltételezünk. A tényleges definíciók tartalmát akkor ismertetem, amikor a konkrét szabályozások kerülnek részletesen tárgyalásra.

²⁸ Az IAS 7, az FAS 95 USA standard és a magyar gyakorlat is megkülönbözteti ezeket a területeket. Az angol FRS 1 azonban továbblépett a részletezésben, és a kezdetekben 5, jelenleg 8 részterületet különít el. Lásd később az IAS 7 – Cash flow-kimutatások fejezetben az összehasonlításokat.

2.1. A cash flow-kimutatás összeállítása

Az összeállítás során követendő eljárások a direkt (közvetlen) és indirekt (közvetett) módszerek alkalmazására építenek. A direkt módszer elméleti adatbázisa az Eredménykimutatás lenne, de az ott lévő adatok alapján nem állítható össze pontos Cash Flow kimutatás, tekintettel arra, hogy nem mutatják jól, vagy egyáltalán nem mutatják az eredménykimutatás tételei a tényleges pénzmozgásokat. A direkt módszerrel történő összeállítás során az alábbi elvet kell követni egy szabályozatlan környezetben:²⁹

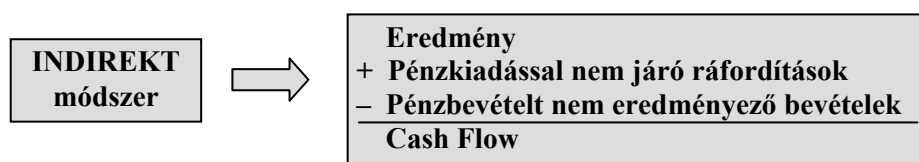
8. ábra A direkt módszer

Mindenki számára világos, hogy a jelenlegi eredménykimutatás struktúrák, amelyek a realizált eredmény bemutatására törekednek, nem képesek ilyen adatokat szolgáltatni. Tulajdonképpen egy pénzforgalmi szemléletű eredménykimutatás alkalmas lehetne e célra, amelyben a pénzügyileg realizált eredményt kívánják levezetni az összeállítók. Megállapíthatjuk tehát, hogy a direkt módszer alkalmazásához szükség lesz (lehet) az analitikában vezetett adatokra is.³⁰

Az indirekt, vagy közvetett módszer a mérleg adataira épít, azt használja fel. A naturál és pénzfolyamatok szétválása szükségszerűen vezet el a közvetett módszer alkalmazásához. A levezetés során felhasznált kiinduló feltétel az, hogy a realizált eredmény pénzben rendelkezésre is áll. Pl. eladunk 100 Ft-ért egy terméket, amelynek önköltsége 80 forint. Az eredmény 20 Ft, és ha eltekintünk az adófizetési kötelezettségünktől, akkor ez a pénz rendelkezésre is áll. Nem kell komoly számvetési tudás ahhoz, hogy ezt az állítást megcáfoljuk. A kettős könyvvitelben gyakran könyvelünk olyan gazdasági eseményeket, amelyek semmiféle pénzmozgással nem járnak. Ilyen pl. az értékvesztések elszámolása, ahol csökken az eszköz értéke és csökken az eredmény a ráfordítások növekedésén keresztül. Az indirekt módszerrel történő összeállítás során a következő alapkoncepciót kell követnünk:

9. ábra Az indirekt módszer

²⁹ Dr. Baricz Rezső előadásanyagai alapján, 1990-es évekből.

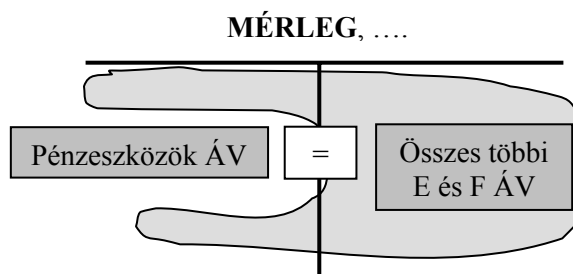
³⁰ Ennek a megállapításnak ellentmondani látszik a Számvetési törvény módosításából adódó 161/A. § (1) bekezdése, miszerint a könyvvezetésből közvetlenül alá kell támasztani a kiegészítő melléklet adatait is. Tekintettel arra, hogy hazánkban a cash flow-kimutatás a kiegészítő melléklet része, ez a szabályozás erre is vonatkozik. E témával a későbbiekben még foglalkozom a 4.3. fejezetben.

Az indirekt módszer nagy előnye, hogy az adatok a mérlegből mindig rendelkezésre állnak, tehát nem okoz nehézséget a cash flow kimutatás levezetése. Könnyű belátni azonban azt is, hogy a mérleg adatainak egy másik formában történő elrendezése nem biztos, hogy újabb érdemi információt szolgáltat az elemzést készítő vagy éppen olvasó számára.

A pénzügyi helyzet megbízható és valós összképének bemutatásához kiegészítő adatokra van szükség, amelyek gyakran csak az analitikákból szerezhetők be, néha jelentős munkaráfordítások árán. A cash flow-kimutatások pontossága tehát az elemi pénzmozgások feltárásának függvénye. Ha a tételes pénzmozgások figyelembe vételével állítják össze, akkor pontos végeredményre jutunk, de a jövőt illetően ekkor is becslésekre szorítkozunk. (Nem tudjuk, hogy a jövőben is kitermelhető lesz legalább ugyanekkora működési cash flow, mint ami volt a tárgyévben.) Ha aggregált értékekből indulunk ki, akkor az összeállítás belső struktúrájában szükségszerűen jelen lesznek a pontatlanságok, torzítások és nem láthatók a bekövetkezett pénznövekedések és csökkenések, hanem csak a végeredmény.

A pénzeszközök növekedéseinek és csökkenéseinek végeredménye a mérlegből is látható, méghozzá a pénzeszközök állományváltozásából. Ezt hívják **rendelkezésre álló cash flow**-nak, azaz ez a pénzmennyiség pozitív állományváltozás esetén jelenleg is megvan, negatív esetben pedig felélésre került a tárgyévben. A mérlegből tehát becslés szintjén levezethető egyfajta cash flow, a következő összefüggés felhasználásával:

10. ábra A mérleg és a cash flow összefüggése

A rendelkezésre álló cash flow tehát egyenlő az összes többi eszköz és forrás állományváltozásával.

A közvetlen és közvetett módszerek alkalmazásában azonban nincs egyetértés a különböző szabályozó rendszerek között. Az IAS 7 standard történeti fejlődése során követte az USA gyakorlatát, azaz az FAS 95-öt. Mindkét standard lehetővé teszi mindkét módszer alkalmazását a működési cash flow levezetésében. Mindkét standard egyetért abban, hogy előnyben kellene részesíteni a direkt vagy közvetlen módszert. Ezzel némileg ellentétes az Angol Számviteli Standard Tanács (ASB) álláspontja, mivel figyelembe kívánják venni az információ előállításának költségeit. Csak akkor támogatja a közvetlen módszer alkalmazását az FRS 1, ha a felhasználóknál jelentkező haszna felülmúlja a módszer alkalmazásának költségeit. Érdekes statisztikai adat, hogy

az éves beszámolót készítők a világ különböző részein, így az USA-ban is figyelmen kívül hagyják az IASC ajánlásait és inkább a közvetett módszert alkalmazzák.³¹

A közvetlen módszer alkalmazásakor a beszámolót olvasó mindenképpen könnyebben megérti a vállalkozás eredménye (adózás előtti vagy utáni) és a cash flow-ja közötti összefüggést. Ekkor a költségekre történő kifizetések pénzkiadást jelentenek, és ezek kerülnek levonásra a befolyt bevételekből. Ebből a levezetésből világosan látszik az adott időszak pénzek beáramlása és kiáramlása. Elméletileg lehetőség van a reálbázisú (teljesítés vagy esedékességi alapú) elszámolásoknak (ld. jelenlegi kettős könyvvitel) **pénzeszköz alapra történő átváltására**. Ez azt is jelenti, hogy a közvetett módszerből kiindulva közvetlen módszer által felhasznált kategóriákhoz jutunk³². Jellemzően az alábbi átváltási formulákat alkalmazzák a nemzetközi gyakorlatban:

Nettó árbevétel

+ Nyitó vevőkövetelések

– Záró vevőkövetelések

– Vevők értékvesztése

Ügyfelektől kapott pénzeszközök.

Értékesítés közvetlen költségei

+ Záró készlet

+ Szállítókkal szembeni nyitó tartozások

– Nyitó készlet

– Szállítókkal szembeni záró tartozások

– Terv szerinti értékcsökkenés

Szállítóknak kifizetett pénzeszközök

Értékesítés közvetett költségei (és az értékesítés egyéb, pénzmozgással nem járó közvetett költségei is)

+ Aktív időbeli elhatárolások záró értéke (előre kifizetett költségek és ráfordítások)

+ Passzív időbeli elhatárolások nyitó értéke (később kifizetendő költségek és ráfordítások)

– Terv szerinti értékcsökkenés

– Aktív időbeli elhatárolások nyitó értéke

– Passzív időbeli elhatárolások záró értéke

– Kétes követelések miatti ráfordítások (értékvesztések)

Értékesítés közvetett költségeire kifizetett pénzeszközök

³¹ Barry J. Epstein, Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt 2001. 147. oldal.

³² Barry J. Epstein, Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok. Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt 2002. 148. oldal alapján. (A könyvben megjelent fejezet magyar nyelvű változatának értelmezésében szakértőként működtem közre.)

Kamatráfordítások
+ Kamattartozások nyitó értéke
– Kamattartozások záró értéke

Fizetett kamatok

Adó³³
+ Adótartozás nyitó értéke
– Adótartozás záró értéke
+ Halasztott adótartozások nyitó értéke
– Halasztott adótartozások záró értéke

Fizetett adó

A fentiekhez hasonló módon megvalósítható tehát a teljesítés alapú elszámolások átváltása pénzeszköz alapra. Nagy kérdés azonban az, honnan vesszük az információt ehhez. A könyvelés forgalmi adatai gyakran sok kívánnivalót hagynak maguk után. Gondoljunk csak arra, hogy egy főkönyvi kivonat aggregált adata a forgalmakban javításokat, sztornó tételeket tartalmazhat, pénzmozgás nélküli átsorolásokat könyvelnek a vállalkozásnál, stb. A kiinduló aggregált értékek tehát megbízhatatlanok, azok tartalmát fel kell tární.

A közvetett módszer vagy más néven állományváltozás módszer azért elterjedtebb, mert elvileg egyszerűbb az összeállítás. A módszer az eredmény és a cash flow közötti eltérést állítja a középpontba. A tényleges levezetést a későbbiekben áttekintjük a cash flow-kimutatások különböző sémáin keresztül.

A 7 IAS további összeállítási lehetőségként felkínálja a **módosított közvetett módszert**. Ebben a változatban a kiindulópont nem az eredmény, hanem az eredménykimutatásban feltüntetett bevételek és ráfordítások lesznek. Erre a közelítésre az FAS 95-ben nincs szabály.

A közvetett módszer alkalmazásával szemben további előnye a közvetlen módszernek, hogy a jövőbeni cash flow-k becsléséhez sokkal inkább hasznos információt szolgáltatnak, arról nem is beszélve, hogy a korábbi előrejelzések (becslések) megvalósulásának utólagos vizsgálatához is csak ez a módszer ad érdemi információt.

---

³³ A magyar értelmezésben ez a társasági adóval kapcsolatos adófizetési kötelezettséget jelenti, figyelmen kívül hagyva a halasztott adót.

Miben különbözik az indirekt és a direkt módszer?

Az indirekt módszernél bemutatott cash flow értékek a vagyონrészek állományváltozásából következnek, azaz a Záró egyenlegek és a Nyitó egyenlegek különbségeként számítjuk. A direkt módszernél viszont a forgalmakból kell kiindulni, és ki kell részletezni a növekedéseket és a csökkenéseket. Mindezt nézzük meg egy egyszerű számszaki példán keresztül. (Természetesen a forgalmi adatok nem határozhatók meg mindig a cash flow szerinti bontásban egy főkönyvi számláról, ilyenkor kell az analitikákból kiegészítő információkat szerezni, vagy a könyvvizetést kell tovább tagolni.)

11. ábra A direkt és az indirekt módszer összefüggése

Főkönyvi számla (E)			
Ny.	1	–	2
+	2	–	1
+	3	Z.	3

Indirekt levezetés az ÁV-ra: $Z - Ny = \Delta V$ (állományváltozás)
 $3 - 1 = 2$

Direkt levezetés a forgalmakból:
 $2 + 3 - 2 - 1 = 2$

A módszerek különbözőségéből adódóan a direkt levezetés részletesebb információ igényű, és ezt az információ igényt nem könnyű a számviteli nyilvántartások további részletes feldolgozása nélkül biztosítani. Fontos kérdés, hogy a plusz munkaráfordítás megéri-e? A direkt módszer ebből következően a cash flow előrejelzéseknél is hatékonyabb megoldásnak bizonyul, mint az összevont adatokat bemutató indirekt levezetés³⁴. A számszaki végeredménynek azonban azonosnak kell lennie.

³⁴ Mi történik akkor, ha a bekövetkezett vagyónváltozás nem járt együtt pénzmozgással?

Abban az esetben, ha olyan gazdasági események következnek be, amelyek nem járnak pénzmozgással, például anyagot vásárolunk a szállítóktól, akkor bruttó módon jelenik meg a cash flow kimutatásban a hatás. Az anyagok növekedése csökkenti a cash flow-t, a szállítók növekedése pedig növeli a cash flow-t. E megoldással összességében nem változik a működési cash flow végeredménye. (Ez általában csak a működési cash flow-ra igaz! A befektetési és finanszírozási cash flow-ban csak a pénzmozgással összefüggő hatások szerepelnek. Például az apportot nem tartalmazza a finanszírozási cash flow, mert nem járt pénzmozgással. Ilyen esetekben lehet élni a cash flow-kimutatás szöveges kiegészítésével, magyarázatával.)

2.2 A Cash Flow kimutatás formája, felépítése szabályozatlan és szabályozott környezetben³⁵ (Előírások nélküli formulák)

A Cash Flow kimutatás formájára, felépítésére általában nincsenek kötelezően előírt formulák³⁶. Az IAS 7 is csak kereteket és kötelező tartalmakat fogalmaz meg az összeállítás segítésére. Elvárt követelmény azonban, hogy a vállalkozás a pénzügyi helyzetéről a lehető legpontosabb Cash Flow információt szolgáltatassa a megbízható és valós összkép beszámolóban történő bemutatásához. Az olyan országokban, ahol a számviteli szabályozás nem követeli meg a cash flow-kimutatás összeállítását, természetesen ott is elvárás a lehető legpontosabb információk bemutatása, de a beszámolót készítő döntheti el a formátumot, és a tartalmat is. Erre vonatkozóan egy elképzelhető lehetséges megoldás a következő, indirekt módszer alkalmazása mellett³⁷.

Adózás előtti eredmény

+ Értécsökkenési és egyéb leírások (ha vannak) illetve visszaírások

±Tartalékképzés és -feloldás (amelyek az eredmény terhére vagy javára történnek)

Bruttó cash flow

– Adófizetési kötelezettség (Nyerességadó)

– Fizetendő osztalék

Nettó cash flow

A fenti levezetés biztosítja az adózás előtti valamint az adózás és osztalékfizetés utáni állapotok összekapcsolását. Kivétel nélkül, szinte minden szakirodalomban elkülönítetten kell a cash flow levezetésekben bemutatni a fentiekben kiemelt témákat. Ez tehát még szabályozatlan környezetben is így van. A fenti levezetésből azonban erősen megkérdőjelezhető az egyes kiemelt tételek pénzáramlásban való részvétele. Az adófizetési kötelezettség még nem jelenti azt, hogy a tárgyévben ki is fizette³⁸ azt a vállalkozás. Vagy a fizetendő osztalék, ha csak kötelezettség állapotban van, akkor nem történt pénzmozgás. A bemutatott nettó cash flow tehát elméletileg egy vállalkozásban maradó, pénzben realizált adózott eredményt takar, ami nem biztos, hogy ténylegesen a vállalkozás rendelkezésére is áll a pénz feléléséhez.

³⁵ A megkülönböztetést Dr. Bosnyák János használta publikációiban először.

³⁶ Az 1991. évi XVIII. Tv. 1997. évi módosítása óta (akkor 6. számú melléklet) Magyarországon van egy minimálisan előírt kötelező séma, amely egyébként korlátlanul tovább bővíthető.

³⁷ Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Számviteli Tanszékének oktatási anyagai alapján. A tananyagot készítette: Dr. Baricz Rezső

³⁸ Magyarországon feltöltési kötelezettsége van a vállalkozások többségének a társasági adó vonatkozásában. Ha a feltöltés jól sikerült, azaz nem bírságot kaptak meg a céget, akkor a kifizetett előleg és a feltöltés együttesen jól közelíti a tényleges kötelezettséget. Ebből adódóan a kötelezettség jó becslése a cash flow-ban a pénziáramlásnak.

A kettős könyvvitel logikájából következően rengeteg eredménysemleges könyvelési tételt számol el egy vállalkozás, amelyek felemésztik a pénzeszközeiket, vagy növelik a pénzeszközeiket, de nincsenek hatással az eredményre. Ahhoz, hogy lássuk a rendelkezésre álló szabad pénzeszközeinket, a levezetést folytatni kellene a többi eszköz és forrás változás hatásának figyelembe vételével. Ez a következő módon lehetséges: (a sémában eltekintek a számviteli mérlegek esetleges részletezésétől)

Nettó cash flow

- ± Befektetett eszközök állományváltozása³⁹ (Leírások és visszairások nélkül)
  - ± Készletek állományváltozása
  - ± Követelések állományváltozása
  - ± Értékpapírok állományváltozása
- } Értékvesztések és azok visszairása nélkül
- ± Aktív időbeli elhatárolások állományváltozása
  - ± Saját tőke állományváltozása (az adózott eredményen kívül)
  - ± Hosszú lejáratú kötelezettségek állományváltozása
  - ± Rövid lejáratú kötelezettségek állományváltozása
  - ± Passzív időbeli elhatárolások állományváltozása
  - ± **Rendelkezésre álló cash flow**⁴⁰

A fenti levezetésben már fellelhetők a pénzáramlás bemutatása iránti igények, de csak részlegesen. Ténylegesen nem alkalmas a levezetés további plusz információ megszerzésére a mérleghez és az eredménykimutatáshoz képest. Javítható a levezetés tartalma azzal, ha a növekedéseket és a csökkenéseket a bruttó módnak megfelelően szétválasztjuk. Ugyanakkor ez a modell nem képes kezelni a pénzmozgással illetve pénzmozgással nem járó tételeket, és nem teljesen világos ezek eredménnyel való kapcsolata sem. Nem, vagy csak részlegesen kapunk választ arra a kérdésre, hogy mi a helyzet a befektetés és a finanszírozás területén. Az ebből származó információ haszna tehát meglehetősen alacsony, bár az összeállítás is egyszerűnek tűnik.

³⁹ Az eszközökhöz tartozó ± jel célszerűen fordítva lenne jó, tekintettel a cash flow-kimutatás indirekt logikájára, ahol egy eszköz növekedés a cash flow értékét csökkenti, mert pénz kiáramlást feltételezünk.

⁴⁰ A rendelkezésre álló cash flow a pénzeszközök állományváltozását jelenti egy adott időszakban. A fogalom egyébként nem terjedt el a magyar gyakorlatban sem, bár véleményem szerint jó kifejezés a tartalomra vonatkozóan.

2.3. Cash flow kimutatások szabályozott környezetben (Történeti áttekintés)

A számviteli beszámolók összeállításakor általában a mérleget és az eredménykimutatást készítették el a vállalkozások. A pénzügyi beszámoltatás korai időszakában egyes országok gyakorlatában csak a mérleget hozták nyilvánosságra, az eredménykimutatást nem. A 60-as évektől felerősödött az eredménykimutatás szerepe, mivel a befektetők az egy részvényre jutó nyereség rövidtávú maximalizálásában váltak egyre inkább érdekeltté. A 70-es évek világméretű inflációs és recessziós ciklusai, kialakult hitelválságai ismét a mérleg felé terelték a beszámolót olvasók figyelmét. A 80-as évek kiegyensúlyozottabbnak tekinthetők, a mérleg és eredménykimutatás ismét a figyelem középpontjába került. A cash flow-kimutatásnak azonban a 80-as évek végéig, 90-es évek elejéig nem volt kiemelkedő jelentősége.

A mérleg középpontba állítása természetesen mindig együtt járt a hagyományos (teljesítés alapú) jövedelemkoncepciónak a tőkemegtartási (fenntartási) koncepció felé történő eltolódásával. A rossznyelvek szerint ezt a koncepciót a közgazdászok forszírozták, amelynek a könyvelők nem örültek. A közgazdászok ugyanis reális gazdasági értéket akartak a mérlegben kimutatni és nem azt, ami a számviteli értékelésből levezethető volt. Állításuk szerint jövedelem (eredmény) akkor keletkezik csak, ha a vállalkozás nettó eszközértéke nem csökken a tőketranzakciók miatti módosítások után sem. (Az eredmény ebben az esetben mérlegadatok alapján kerül meghatározásra.) A bekerülési értéket alkalmazó mérlegeknek tehát jelentős korlátjai vannak. Ilyen a becslések szerepe a vagyoni értékek meghatározásában (az időszakok közötti felosztásban), hiányoznak belőle azok a vagyoni elemek, amelyek jelentős értékkel bírnak (vállalkozás saját üzleti értéke, a humán tőke értéke, stb.). E tekintetben a mérlegnek még egy további jelentős korlátja is van, mégpedig az, hogy figyelmen kívül hagyja elemeinek időértékét. Bizonyos követeléseket és tartozásokat ugyan lehet diszkontálni⁴¹, de a legtöbb érték névértéken szerepel.

Ennek ellenére a múltbeli bekerülési árak alkalmazása maradt alapvetően a számviteli értékképzés elfogadott eszköze, erre a módszerre épül a jelenlegi hazai gyakorlatunk is. Az éves beszámolónak olyan információkat kell nyújtani, amelyek elősegítik a felhasználókat ésszerű befektetési, hitelezési vagy gazdasági döntéshozatalukban. A tőkemegtartás koncepció képviselői szerint az ő módszerük alkalmasabb a jövőbeni jövedelembecslésre, mint a hagyományos jövedelemkoncepció. „Egy vállalkozás likviditásának, pénzügyi rugalmasságának, jövedelemtermelő képességének, esedékessé váló adósságaival kapcsolatos törlesztőképességének és osztalékfizető képességének felméréséhez tanulmányozni kell a mérleget. A likviditás egy vállalkozás jelenlegi pénzeszköz és majdnem-pénzeszköz pozíciójára, valamint a normál üzletmenet során várhatóan felmerülő,

⁴¹ Magyarországon csak a valós értéken történő értékelés választása esetén lehet.

jövőbeli pénzkirámlásának időzítésére utal.”⁴² A likviditáshoz képest a pénzügyi rugalmasság tágabb kategóriának tekinthető. Magában foglalja ugyanis a váratlan helyzetekre való reagálási képességet. Így a tőkeemelésre, hitelfelvételre, stb. vonatkozó hatékony intézkedési képességet is. A pénzügyi beszámoltatástól mindenki elvárja azokat a hasznos információkat, amelyeknek a szolgáltatásával a jövőbeli pénzmozgások összegének, idejének és bizonytalanságának felmérése megvalósulhat. Ebből levonhatjuk azt a következtetést is, hogy a hagyományos likviditás-elemzés nem biztos, hogy képes eleget tenni ezeknek a modern követelményeknek⁴³. A mérlegben bemutatható a vállalkozás működő tőkéje is, amely nem más, mint az az összeg, amellyel a forgóeszközök meghaladják a rövid lejáratú kötelezettségeket is. Elemzés nélkül azonban a forgóeszközök kategória meglehetősen tág fogalom, nem látszik belőle a pénzzé válás lehetősége. Magában foglalhat elfekvő készleteket, beválthatatlan értékpapírokat, behajthatatlan vevőköveteléseket, stb. Ezzel a módszerrel a cash flow jelentős csökkenése leplezhető a készletek vagy az adósság állomány növekedése révén. A működőtőke növekedésének bemutatása tehát nem biztos, hogy pozitív jelenségeket takar. Ez természetesen fordítva is igaz. Ennek az elemzési koncepciónak a részleges segítségével a 70-es években áruházláncok mentek csődbe az USA-ban, mivel nem voltak képesek felhívni a figyelmet a készpénz és a „majdnem-készpénz” fontosságára, annak szükségességére. A működőtőke bázison végrehajtott elemzések pontatlanok voltak, mindenki másként értelmezte a tartalmakat, nem biztosította az összehasonlíthatóságot.⁴⁴ A pénzügyi beszámoltatásban tehát előre kellett lépni, megfelelő figyelmet kellett szentelni a pénz mozgásának, amelyet sem a mérleg, sem az eredménykimutatás nem volt képes visszatükrözni. Hiába volt nyereséges a vállalkozás, ha a működését nem tudta időben és biztonságosan megfinanszírozni.

Az előzőekben említett okok elég korán kiváltották a fejlett kereskedelemmel rendelkező országok számviteli beszámolóinak továbbfejlesztését⁴⁵. Felismerték a pénz kiemelkedő szerepét, bár a megközelítésekben meglehetősen jelentős eltérések mutatkoztak. A maihoz hasonló cash flow-kimutatásoknak komoly szerepe nem volt az 1980-as évek végéig, a 90-es évek elejéig.

---

⁴² Barry J. Epstein, Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok. Magyarátzatok és alkalmazások. Perfekt 2002. 81 oldal.

⁴³ Arthur Haley Bankemberek c. könyvében a bank igazgatósága papíron megpróbálja „likviddé” tenni a bankot egy olyan trükkel, amelyben megnövelik az eredményt a bank tulajdonát képező alaszakai földterületük eladásával, de a szerződés titkos záradéka szerint a fizetést, törlesztést 50 év múlva kell megkezdeni. Ettől tehát eredményes lehetett a bank, de likvid nem. A megoldás persze az utca emberét sem nyugtatta meg, aki sorban állt a bank kapujában a pénzéért.

⁴⁴ Különböző üzletágakban pedig egyáltalán nem volt fontos a működőtőke fogalma, és nem volt szerepe az eszközök és források ilyenén elkülönítésének sem. Ilyenek voltak a bankok, biztosítótársaságok. Magyarországon a működőtőke fogalmát mindig a saját tőkéből vezették le, amelynek szinte semmi összefüggése nem volt az angolszász gyakorlat szerinti fogalommal.

⁴⁵ Lásd Dr. Baricz Rezső: Mérlegtan c. könyvét. AULA Kiadó 1994.

Az ez irányú első komolyabb lépéseket a szabályozásban az USA tette meg. 1980 decemberében bocsátották ki az első vitaanyagot, amely az „Alapok áramlása, a likviditás és a pénzügyi flexibilitás bemutatása” címet viselte.

A legfőbb vitapontok a következők voltak⁴⁶:

- „alap” koncepció, amely az alapáramlás kimutatás középpontba helyezését jelenti;
- azoknak a tranzakcióknak a bemutatása, amelyeknek nincs közvetlen hatása az alapokra;
- az alapok áramlása bemutatásának megközelítése,
- a működésből származó alap áramlási információk bemutatása;
- a befektetési tevékenységből származó alapáramlási információk besorolása

aszerint, hogy

1. a működés fenntartásához kapcsolódik,
2. a működés kibővítéséhez kapcsolódik, vagy nem
3. működéshez történő befektetés,
4. illetve az alapáramlások rövid ismertetése.

Egy évvel később kibocsátottak egy előzetes koncepciót „Az üzleti vállalkozások jövedelmének, cash flow-jának és a pénzügyi pozíciójának bemutatása” címmel. Végeredmény nem született, a döntést elhalasztották 1983-ra, amikor „Mérlegképesség és értékelés az üzleti vállalkozások beszámolójában” címmel adtak ki egy anyagot. 1984 decemberében adták ki az FAS 5 standardot az előzőekben ismertetett címmel. Az 1981. évi munkaanyag még csak egy általános kimutatás előírásáról vitatkozott. Az 1984. évi viszont rögzítette a cash flow-kimutatás beszámolóbeli helyét, azaz a beszámoló kötelező részének tekintik innentől kezdve. 1984-ben készült egy tudományos közelítésű anyag is a cash flow-kimutatások tartalmi és egyéb problémáinak feltárására. Már ebben az anyagban rámutattak az „alapok” tartalmának sokféleségére, a definiálhatóság különböző aspektusaira. Ebben az anyagban már a pénzre közvetlenül is többféle fogalmat alkottak meg. 1985-ben több alapkérdést is újra elővettek, köztük a kiterjesztés hatályát vizsgálták meg, azaz fontos kérdés-e az, hogy minden vállalat beszámolójának része legyen kötelezően a cash flow.

Végül 1986-ban úgy döntöttek, hogy kötelező a pénzügyi pozíció változásának bemutatása a beszámoló részeként. A standard napjainkban is meglévő tartalmát és formáját 1987-ben nyerte el, akkor tették közzé ténylegesen. Azóta érdemi módosításra nem került sor, legfeljebb az újabb standardokkal való kapcsolatra hívják fel az olvasók figyelmét a szabályalkotók⁴⁷.

Természetesen Angliában sem késlekedtek a standardizálás folyamatával, figyelembe véve az FAS 95 továbbfejlesztését. 1974-ben az ASB (Accounting Standard Board) publikálta az ED 13-at (Exposure Draft 13), amellyel megalapozták az 1975. évi SSAP 10 standardot (Statements of

---

⁴⁶ FAS 95 „A” melléklet alapján.

⁴⁷ Ilyen a 39 IAS (Pénzügyi instrumentumok: Megjelenítés és értékelés) és a cash flow-kimutatás kapcsolata.

Standard Accounting Practice) amely az „Alapok és az alapok felhasználása” kérdését tárgyalta. 1991-szeptemberében a bizottság kibocsátotta az FRS 1-et (Financial Reporting Standard). Az alapok áramlásáról szóló kimutatást lecserélték a pénzeszköz bázison összeállított cash flow-kimutatásra. A bizottság a közreadott anyagaiban az FRS 1-ben szereplő cash flow-kimutatásokat még az „alap” áramlások folytatásaként írta le, amely általában a működőtőke változásain alapult⁴⁸. Ez mindenképpen gyökeres változást jelentett a beszámoló-készítés során. 1994. márciusában, amikor a gazdálkodó szervezetek már közel két évnnyi tapasztalattal rendelkeztek az FRS 1-et illetően, a bizottság felhívást intézett a standard működésére vonatkozó észrevételek megtételére. A felülvizsgált FRS 1 a „Cash flow-kimutatások felülvizsgálata” című (FRED 10 jelű) dokumentumban foglalt későbbi javaslatokon és az azokra kapott észrevételeken alapult. A módosítások kellő visszhangra találtak, mindenki meglehetősen kedvezően fogadta a változtatásokat. A módosításokhoz fűzött észrevételek között a leggyakoribb felvetés a cash ekvivalensek (a pénz és a pénzzel egyenértékű eszközök) meghatározása volt, bár alternatíváról konszenzus nem volt. A cash ekvivalensek meghatározása ellentmondásos kérdés volt már az ED 54-es kommentárban is. Sokan javasolták a cash ekvivalensek kihagyását és csak a „cash” szigorú alkalmazását engedélyezték volna. Természetesen ez sem csak a készpénzt jelentette, hanem beletartozott a bemutatóra szóló betét, mínusz a folyószámla hitelek. A módosított FRS végül ezt a definíciót fogadta el. Támogatták a „likvid források kezelése” című cash flow rovat bevezetését is. Ezzel elkerülték a cash ekvivalensek önkényes besorolásával kapcsolatos problémákat, különbséget tettek a felhalmozásból vagy a likvid források felhasználásából eredő cash flow-k és az egyéb befektetési tevékenységből származó cash flow között. Még ekkor is sokan támadták a cash alapú levezetést, mert állításuk szerint a cash flow-kimutatás nem képes megfelelően tükrözni a gazdálkodó szervezet fizetőképességében bekövetkezett változásokat, csak a cash-ben bekövetkezett. A kettő pedig nem ugyanazt jelenti. A módosított FRS 1 kibocsátásának időpontjáig a testület már megvizsgálta az előírás hatályára tett javaslatokat is. Eddig mentesítették a kis vállalkozásokat a cash flow-kimutatás készítési kötelezettség alól, a kérdés az volt, hogy folytatódjék-e a tendencia. Néhány területen a mentesítés elfogadott volt, így a nyugdíjalapok, befektetési alapok terén.

A prezentáció vonatkozásában sem volt egységes álláspont, mindenesetre olyan kodifikált megoldást, amelyben a sémát előírják, nem adtak ki. A tartalom vonatkozásában megjelölték azokat a sorokat, amelyeket kötelezően tartalmaznia kell a kimutatásnak. Ezek a következők voltak:

- Működési tevékenységek
- Befektetések és pénzügyi szolgáltatások hozama
- Adózás

---

⁴⁸ FRS 1 III. melléklet – Lásd az FRS továbbfejlesztése c. részben a cash flow-kimutatás funkciója 5. bekezdést.

- Beruházás és pénzügyi befektetések
- Beszerzések és értékesítések
- Fizetett osztalék
- Likvid (erő)források kezelése
- Finanszírozás.

Szinte mindenki egyetértett abban, hogy a befektetési tevékenység váljon szét beruházásokra valamint beszerzésekre és értékesítésekre, továbbá az ezek után kifizetett osztalékok bemutatására⁴⁹. Néhány javaslat még azt is szerette volna elkülöníteni a befektetésen belül, hogy az expanzióval vagy a fenntartással függ össze. Ezt nem fogadták el, nem került kiemelésre ez a kérdés, mivel a számvitelben ezek megkülönböztetése megoldhatatlannak tűnt.

A gazdálkodó szervezetek tehát önállóan választhatták meg a cash flow-kimutatás formátumát, feltéve, ha betartották az előírt osztályozási és sorrendiségi követelményeket.

Az IAS 7 fejlődésére rányomta bélyegét az USA és az Egyesült Királyság szabályozása. Amikor jelentős módosításokat hajtottak végre az FAS 95-ön vagy az FRS 1-en, megfigyelhető volt az IAS 7 módosítása is. Az IAS 7 irányvonala alapvetően az FAS 95-höz igazodott, és nem igazán mozdult el az Egyesült Királyság javaslatainak irányába. Kutatók szerint nem is várható, hogy a nemzetközi szabályozás elfogadjon lényeges módosításokat az FRS 1 jelentős kihatású szabályaiból. Megítélésem szerint az FRS 1 létrehozói nagyon jól látják a cash flow-kimutatások jelenlegi szabályozásának alapvető problémáit és ezen szerettek volna változtatni. Az FRS 1 alapján készült kimutatások tulajdonképpen részletesebbek, mint az IAS 7 szerinti. A megfelelés ebben a tekintetben elfogadható a nemzetközi szabályok szerinti beszámoltatásban, de erről a tényleges összehasonlítások, összevetések alkalmával részletesebben foglalkozom még. Az viszont semmiképpen nem vitatható tény, hogy a történeti fejlődés során az egyes konkrét szabályozások konvergálása figyelhető meg, mint ahogy a nemzeti standardok esetében általánosságban is ez a tendencia érvényesül, ráadásul e kérdéstről azóta már megállapodás is született a meghatározó számviteli szabályozást folytató felek között. Az IAS 7 jelenlegi formája az 1977. júliusában jóváhagyott „A pénzügyi helyzetben bekövetkezett változásokról” szóló kimutatás standardot váltotta fel.

Mivel Magyarország 2004-től hivatalosan az EU tagállama és a nemzetközi standardok egyre inkább befogadásra kerülnek az EU szabályok közé, ezért dolgozatomban elsősorban az IAS 7 standardot ismertetem először, annak felépítését, tartalmát, a szabályozás lényeges elemeit, majd kísérletet teszek egyfajta szintetizálással az FAS 95-el és az FRS 1-el való összehasonlításra. Óhatatlanul kitérek a magyarországi szabályozás értelmezésére, és összevetésére a többi szabályozással, legalábbis azokon a pontokon, amelyek egyértelműnek tűnnek. A vitatható

---

⁴⁹ A nem tulajdoni részesedést jelentő osztalékokat viszont fizetett kamatként kezelték.

kérdésekre pedig választ keresek precedensek, gyakorlati tapasztalatok alapján. A későbbiekben ezeket a gyakorlati tapasztalatokat szeretném felhasználni a konkrét példák értelmezésénél és megoldásánál.

3. IAS 7 – Cash flow-kimutatások⁵⁰ és néhány nemzeti szabályozás összevetése

Már az IAS 1 (A pénzügyi kimutatások prezentálása) több helyen említi a cash flow és cash flow-kimutatás elnevezéseket. Megjelenik a pénzügyi kimutatások céljának megfogalmazásában a cash flow kifejezés, aztán felsorolja a standard a pénzügyi kimutatások elemei között, majd definiálja, hogy **a mérlegben be kell mutatni a pénzeszközöket és a pénzeszközökkel egyenértékű eszközöket**⁵¹. Magával a cash flow-kimutatással a 90. § foglalkozik először. Az ebben a szakaszban leírt fogalom megegyezik a cash flow-ról általában (e dolgozatban) alkotott definícióval, ami az IAS 7 alapján került megfogalmazásra. A standard struktúráját a következő oldalon található ábrán könnyen áttekinthetjük.

A cash flow-ról általában című fejezetben már írtam a cash flow-kimutatás céljáról, hatóköréről és a cash flow információ előnyeiről. Részlegesen említésre kerültek a fogalmak is, de ezzel a témával már teljes részletességgel meg kell ismerkednünk, fontosságukra tekintettel.

3.1. Pénzeszközök és pénzeszköz egyenértékesek

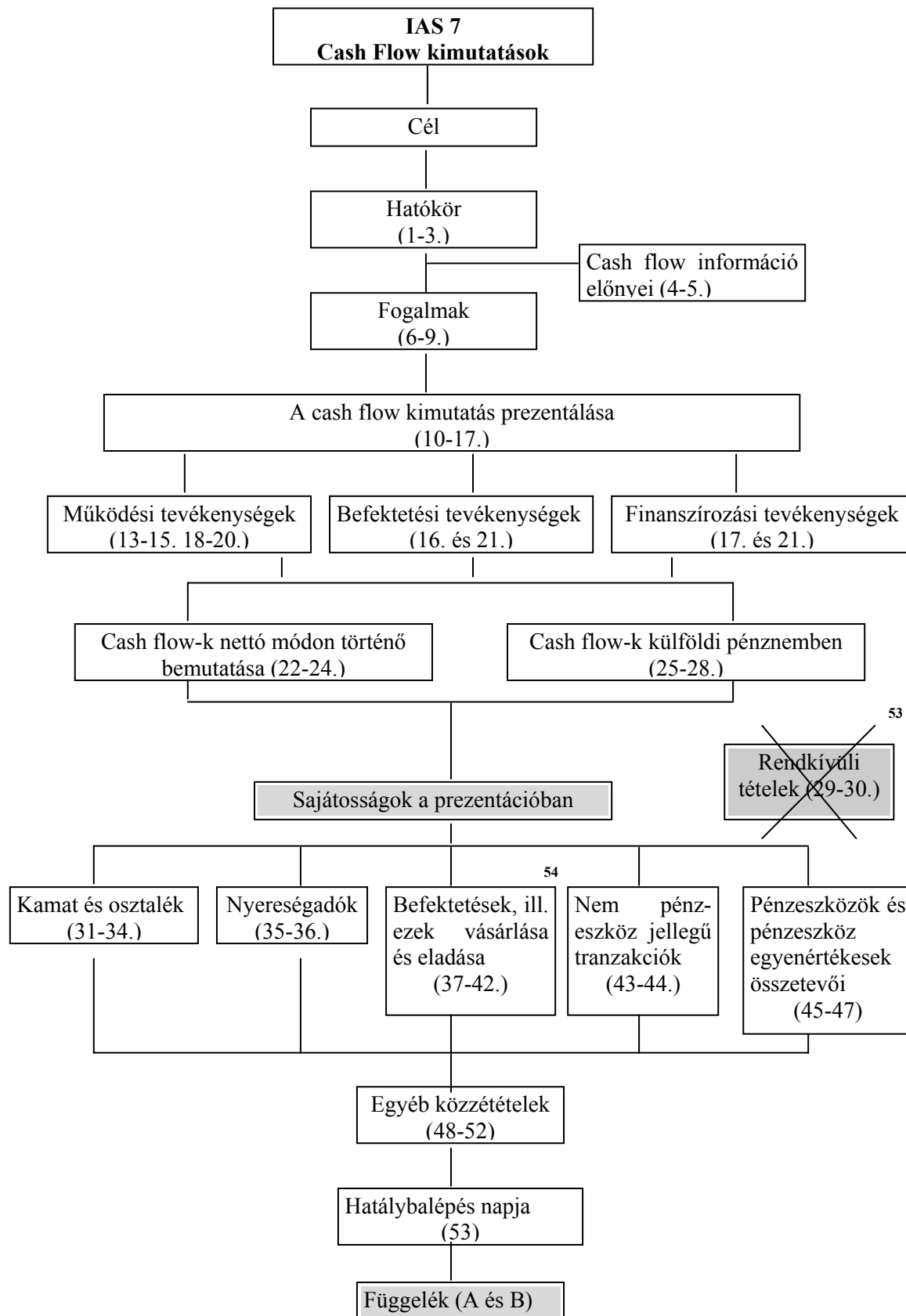
Az IAS 7 szerinti cash flow a **pénzeszközök és pénzeszköz egyenértékesek** ki- és beáramlásából áll. A pénzeszközök tartalmazzák a pénztári készpénzállományt és a látra szóló betéteket. A pénzeszköz egyenértékesek közé a rövid távú, magas likviditású befektetések tartoznak, amelyek könnyen ismert összegű készpénzre válthatók át, és amelyeknél elhanyagolható az értékváltozás kockázata⁵². Az elképzelések szerint a készpénz-egyenértékeseket inkább a rövid lejáratú kötelezettségek miatt tartják a vállalkozások, mint befektetési vagy egyéb célból. Egy befektetés legfeljebb akkor lehet készpénz-egyenértékes, ha a megszerzéstől a lejáratig terjedő futamideje nem haladja meg a 3 hónapot. A tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok nem lehetnek ilyen egyenértékesek, kivéve, ha az előbbi feltételnek megfelel. Például a visszaváltható részvények esetében előfordulhat ilyen, amikor előre ismert a visszaváltás időpontja.

⁵⁰ Nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok 2003 hivatalos magyar nyelvű fordítását felhasználva.

⁵¹ IAS 1 66. § g. pont

⁵² IAS 7 Fogalmak 6. §

12. ábra IAS 7 struktúrája

⁵³ A rendkívüli tételek cash flow-n belüli elkülönítésének előírását eltörölték 2004. március 31-én.

⁵⁴ Ez a leányvállalatokba, társult és közös vállalkozásokba történő befektetéseket jelenti, illetve a leányvállalatok és egyéb üzleti egységek vásárlását és eladását.

Ide sorolja a standard a folyószámlahiteleket is, amelyek a cég mindennapos pénzgazdálkodását segítik. Természetesen a kimutatás maga nem tartalmazza az egyenértékesek közötti mozgásokat, mivel azok nem tekinthetők működési, befektetési vagy éppen finanszírozási tevékenységnek. Nagyon hasonló az FAS 95 megfogalmazása⁵⁵ e tekintetben az IAS 7-hez viszonyítva. A készpénzről alkotott fogalom sem tér el az általánostól azaz mindenféle rövid időre elhelyezett bankbetét, különféle alapokba történő befektetésekre befizetések tartoznak a fogalom alá, ha azok büntetlenül, bármikor kivonhatók. A számlatulajdonos szempontjából például a bankgarancia pénzbeáramlásnak tekintendő⁵⁶. Összességében ide tartoznak a rövidtávú, magas likviditású befektetések, amelyek gyorsan konvertálhatók egy meghatározott összegre és olyan közel van a lejáratuk, hogy nem jelent szignifikáns kockázatot az értékváltozásra a kamatrátá változása. Ez a rövid lejárat itt is 3 hónap vagy annál rövidebb határidő⁵⁷. Az amerikai standardnak viszont az IAS 7-tel szemben van egy nagyon lényeges követelménye, miszerint „a kimutatás egyértelmű terminológiát kell, hogy tartalmazzon a készpénzre és a készpénz-egyenértékesre vonatkozóan és nem tartalmazhat olyan kétértelmű fogalmakat, mint például az alap”⁵⁸.

Az angol FRS 1⁵⁹ pénzeszköz fogalma lényegesen eltér az előzőekben ismertetett definícióktól. Az FRS 1 célja a cash-ben bekövetkezett változások levezetése és ebben nem szerepelnek a pénzeszköz-egyenértékesek. Önmagában azonban már a pénz szorosán vett definíciójában is van nevesített eltérés. Ez csak akkor tekinti pénzeszköznek a rövid időtartamra elhelyezett betéteket, ha azok büntetlenül bármikor feltörhetők vagy 24 óránál (vagy 1 munkanapnál) nem hosszabb lejáratú vagy értesítési időtartam került kikötésre. Ezek a követelmények a pénz fogalmára vonatkozóan véleményem szerint lényegesen szigorúbbak, mint az előzőekben ismertetettek. A szigetországi szabályozók véleménye szerint önkényes felosztásokat takar a nemzetközi szabályozás és az USA gyakorlata, ami nehezíti az összehasonlításokat.

---

⁵⁵ FAS 95 8. §

⁵⁶ Az FAS 95-höz készült lábjegyzetek között az 1 számú sorol fel konkrét tartalmakat a pénz és pénzeszköz egyenértékesekre. Ezek a lábjegyzetek mintegy precedensszerű megoldási javaslatokat tartalmaznak a gyakorló beszámoló készítő (összeállító) számára.

⁵⁷ Egy eredeti lejárat (3 hónap) azon vállalkozás szempontjából értelmezendő, amely birtokolja a befektetést. Például egy 3 hónapos lejáratú állampapír vagy a lejárat előtt 3 hónappal vásárolt 3 éves diszkontkincstárjegy pénzeszköz-egyenértékesnek tekintendő. Ugyanakkor egy olyan kincstárjegy, amelyet 3 éve vásároltak, de már csak 3 hónap van a lejáratig, nem válik pénzeszköz-egyenértékesé. FAS 95. Magyarázatok lábjegyzet 2. alapján.

⁵⁸ FAS 95 7. §-ból fordított idézet.

⁵⁹ Az FRS 1 II. melléklete foglalkozik az IAS 7-nek való megfelelés kérdéseivel. A legjelentősebb eltérésnek a cash flow-kimutatás pénzeszköz és pénzeszköz-egyenértékes fogalmát tartották. Gyakorlatilag azonban az IAS 7 és FAS 95 szerinti egyenértékesek véleményem szerint egyszerűen a bemutatásban átkerültek a likvid erőforrások kezelése sorra. Ezt alátámasztják a II. melléklet 2. pontjában megfogalmazottak is.

3.2. A cash flow-kimutatás prezentálása

Az IAS 7 szabályozása ebben a részben rögzíti, hogy milyen időszakokra kell a kimutatást elkészíteni és milyen tevékenységeket kötelező bemutatni. Mindig igaz, hogy a cash flow-kimutatást arra az időszakra kell elkészíteni, amelyre a pénzügyi beszámoltatás is vonatkozik. A kimutatásban szereplő adatok is múltbeli adatok az IAS 7 célja alapján. Ugyan az előnyök részben (5. §) említést tesz a standard a **jövőbeni cash flow**-król, de csak annyiban, amennyiben a múltbeli adatok alapján elkészített kimutatás a mérleggel és eredménykimutatással együtt felhasználható ezek becslésére.

3.2.1. Működési tevékenység

A működési tevékenység cash flow adatával szemben elvárás az érdekeltek arról való tájékoztatása, hogy saját erőből elegendő mértékű cash flow-t (szabadon felhasználható pénzeszközöket) termelt-e a vállalkozás a kölcsöneinek visszafizetéséhez, a működés fenntartásához, osztalékok és adók kifizetéséhez, új befektetések létrehozásához.

A működési tevékenység általános kérdéseit korábban már ismertettem, a továbbiakban csak a sajátosságokra helyezem a hangsúlyt. Az IAS 7 néhány konkrét eset ide sorolásával jellemzi a működési tevékenység tartalmát, amelyeket itt nem kívánok tételesen felsorolni, hiszen a normál hétköznapi működéssel összefüggő bevételek és kiadások ezek. Ezzel egyidejűleg azonban felhívja a figyelmet azokra az eredményhatékonyan elszámolt nem „hétköznapi” tételekre, amelyeket a működésben könyvelnek a vállalkozások, de mégsem a működés cash flow-jában kell bemutatni. Ilyen például egy üzem értékesítése, amelyet a magyar szabályok szerint is egyéb bevételként és egyéb ráfordításként számolunk el, így az eredmény az üzemi (üzleti) eredmény része, pedig tartalmát tekintve inkább befektetési tevékenységet takar. Tisztázza a standard azoknak a „befektetéseknek” az osztályozását is, amelyek forgatási céllal beszerzett értékpapírokra, kölcsönökre vonatkozik. A forgatási cél azt jelenti, hogy továbbértékesítési szándékkal szerezték be, mint például az árukat, így a működési körbe kell besorolni a cash flow-ra gyakorolt hatásukat is⁶⁰.

---

⁶⁰ Ez a precedens felhívja a figyelmet minden olyan különleges vagyónrész kezelésére, amelyeknél fennáll a forgatási célú beszerzés, hiszen a cash flow-kimutatásban a működési részben kell bemutatni ezek változásának hatásait.

A szabályozás logikájában részben azonos, részben eltérő utat követ az FAS 95. Megtalálható a tételes felsorolás a tartalom vonatkozásában, ugyanakkor kimondja, hogy minden egyéb olyan mozgás, amely nem sorolható sem a befektetési, sem a finanszírozási tevékenységbe, annak a működésben a helye (22. § c pont). Értelemszerűen az ilyen megfogalmazások jelzik egy modell bizonytalanságát is. A bizonytalanság megtalálható az IAS szabályozásában is, mivel a besoroláshoz megadott kritériumok nem teljes körűek. Az FAS 95 24. §-ban megpróbál útmutatást adni az egyidejűleg több cash flow osztályba is besorolható tevékenységekre. A konkrét példa az egy olyan eszközzel szól, amely lehet készlet, de lehet termelőeszköz is a beszerzéskor.

Ennek további sorsát a számviteli besorolások eldönthetik, bár vitára mindig adhat okot a konkrét megoldás⁶¹.

Az FRS 1 működési tevékenységre vonatkozó szabályozása is hasonló közelítést ad a nemzetközi és az USA-beli gyakorlathoz, de alapvető eltérés található. A legfőbb tartalmi eltérés a kapott és fizetett osztalékok, kapott és fizetett kamatok tekintetében található. Ezek átfogó osztályozását (besorolását) az IAS 7 megfelelő fejezeténél tárgyalom.

3.2.2. Befektetési tevékenység

Az IAS 7 szerinti befektetési tevékenység elkülönítése azért fontos, mert ebből látható, hogy milyen mértékben kapcsolódtak a tárgyidőszaki kiadások a jövőbeni jövedelem-generálást és cash flow képzést szolgáló erőforrások beszerzéséhez. A befektetési tevékenység körébe az alábbiak tartoznak:

- Pénzkifizetések ingatlanok, gépek, berendezések, immateriális javak beszerzésére, valamint egyéb hosszú lejáratú eszközök megszerzése érdekében. Ide tartozik ezeknek az eszközöknek az értékesítése is, ellenkező előjellel.
- Pénzkifizetések különféle gazdálkodók tőke- vagy hitelinstrumentumainak és közös vállalkozásban lévő érdekeltségeknek a megszerzése érdekében. (Kivétel a forgatási célú, kereskedési célú beszerzések, illetve a készpénz-egyenértékesnek tekintett eszközök megszerzése.) Mindezen eszközök értékesítéséből származó pénzbevétel is ide tartozik.
- Egyéb feleknek fizetett előlegek és nyújtott kölcsönök, valamint ezek visszafizetése.
- Futures, forward, opciós és swap szerződésekre vonatkozó pénzkifizetések, illetve ezekből származó pénzbevételek. Kivétel itt is a forgatási illetve kereskedési célból kötött szerződés.

---

⁶¹ Olyan különbségtételekről van szó, amelyekre voltak Magyarországon is példák a régi ágazati számlakeretekben, mint például a kölcsönzés és a bérbeadás közötti különbség, vagy miben különbözik a távfűtés az elektromos- vagy vízszolgáltatástól a számviteli elszámolásokban (?). Ezekre időnként nem nagyon találunk értelmes választ. Lásd az Ágazati számlakeretekben a költségnemek szerinti tartalmakat 1991 előtti időkből!

A standard kitér a fedezeti ügyletek cash flow-bani megítélésére is. A fő szabály szerint a fedezeti ügyletből származó cash flow-t ott kell bemutatni, ahol az alapügyletet is bemutatták. Ezzel a szabályozással megegyezik az FAS és az FRS megoldása is. Az FRS 1 10. §-a a besorolásokra a következő általános szabályt alkotta: „Minden egyes cash flow-t a létrejöttének alapjául szolgáló ügylet lényege szerint kell osztályozni. Ettől a fő szabálytól csak a kifizetett kamatokkal kapcsolatos cash flow-k bemutatása esetén szabad eltérni, mert azt a „Befektetések és pénzügyi szolgáltatások hozamai” alá kell besorolni még akkor is, ha a kamatot valamelyik másik tevékenységhez kapcsolódóan tőkésítették.

Az FAS 95 16. és 17. §-as tartalmazzák a befektetési cash flow-ra vonatkozó tartalmi előírásokat. Ezekben lényeges különbségek nincsenek az IAS 7-hez képest. Az amerikai szabályozásban található lábjegyzetekben azonban figyelemre méltó megállapítások vannak, amelyeket a magyar cash flow-kimutatás összeállításakor is figyelembe kéne venni, mivel ennél jobb közelítésre nincs példa az eddigi megoldásokban. A javaslat szerint a biztosítási szerződésekből közvetlenül adódó hozam⁶², mint például a megsérült vagy megsemmisült épület káreseménye miatti térítés az a befektetési cash flow része. Ebből valószínűleg logikusan következik, hogy a készletekkel összefüggő kártérítés az meg a működési cash flow része kell, hogy legyen. A számviteli elszámolásokból ez nem következik, legalábbis Magyarországon nem, mivel az eredménykihatás az üzemi (üzleti) eredményben csapódik le, cash flow vonatkozásában pedig a működési részben található az egész tranzakció.

Egy másik megjegyzés szerint a termelőeszközök beszerzésére kifizetett összegek tartalmazzák azt a kamatot is, amelyet az eszközre aktiváltak. Ez a megoldás azonos a magyarországi gyakorlattal, mivel a beruházás befejeződéséig felmerült hitelkamatokat kötelező aktiválni az eszközre⁶³. Különleges státusza van az „adott” kölcsönöknek a szabályozásban. Az IAS 7 és az FAS 95 az adott kölcsönökkel kapcsolatos tranzakciókat befektetési cash flow-nak tekinti⁶⁴. Könnyen belátható, hogy nem mindegy kinek, és milyen céllal nyújtottuk a kölcsönt. Lehet saját dolgozó, lehet kapcsolt vállalkozás, lehet egyéb vállalkozás, a cél pedig levezethető többé-kevésbé az irányultságból. A dolgozó tekinthető befektetésnek a munkaerő megtartás oldaláról, a leányvállalat már önmagában befektetés, tehát azt már csak finanszírozni lehet jellemzően.

⁶² FAS 95 5. számú lábjegyzet.

⁶³ FAS 95 7. számú lábjegyzethez: ez némileg ellentmond az IAS 23 Hitelfelvételi költségek standardnak. Az IAS 23 szerinti főszabály az eredmény terhére történő elszámolás (Ld.7. §). Alternatív eljárásnév említi meg a standard az aktiválhatóságot. (10-28. §) Ehhez képest a hazai számviteli szabályozásban mind a készletek, mind a beruházások vonatkozásában kötelező aktiválást ír elő a számviteli törvény.

⁶⁴ Ettől a magyar szabályozás eltérően rendelkezik, mivel a finanszírozásba sorolták ezt a tranzakciót az Szt. (2000. C. tv.) módosításakor.

A független (egyéb) vállalatoknak nyújtott kölcsönök pedig felvetik az engedélyhez kötött hitelezési tevékenység kérdését, viszont lehet befektetési célú a pénzkifizető részéről. Az FRS 1 20. §-a szerint a kölcsönnyújtás ugyancsak az IAS 7 szerinti csoportosításnak megfelelő befektetési cash flow részben található, de ezt tovább tagolták az angol szabályozásban és a „Beruházások és pénzügyi befektetések” kategóriába kell besorolni. A megfeleltetés tehát a különböző szabályok között meg van, talán a magyart kivéve.

További érdekességek figyelhetők meg a befektetési tevékenységek pénzkiáramlás oldalának szabályaiban. Az IAS 7 említést tesz az aktivált saját teljesítményekről, azaz ide kell sorolni az erre a célra történt kifizetéseket. Önmagában megvizsgálni azt a tényt, hogy a saját kivitelezésű beruházás mely költség és ráfordítás tételei kerültek kifizetésre, nem egyszerű feladat a gyakorlatban. Ha a létrehozott aktivált saját teljesítmény beruházás (befektetett eszköz), akkor a cash flow-kimutatás levezetésekor a működési részben maradt eszközök és források számszaki problémákat okoznak. Nem tudjuk a pénzek „címkézése” nélkül megmondani, hogy a beruházásként kimutatott vagy üzembe helyezett beruházásból mekkora rész került kifizetésre. A magyar szabályozás sok minden más mellett, e kérdésről sem nyújt kellő segítséget a cash flow-t összeállítók számára⁶⁵. Kicsit hasonló a probléma azon befektetett eszközök esetében is, amelyeknek aktiválásában választási lehetősége van a vállalkozásoknak, azaz dönthetnek arról, hogy költségként számolják el a tételt, vagy aktiválják az eszközök között. A magyar szabályozásban az alapítás, átszervezés aktivált értéke, a kutatás, kísérleti fejlesztés aktivált értéke mind-mind gondot okoz a pénzkiáramlások figyelemmel kísérése vonatkozásában, hasonlóan a saját kivitelezésű beruházásokhoz.

Említésre méltó az FAS 95 17. §-nak c. pontja, amely szintén a befektetési pénzkiáramlásokat definiálja. E szabály szerint „...és más termelőeszközre a vásárlás időpontjában, vagy egy ahhoz közeli (előtti vagy utáni) időpontban történő kifizetés” tartozik a befektetési cash flow-ba⁶⁶. Ha egy vállalkozás úgy szerez be befektetett eszközt, hogy azt az eladó finanszírozza, akkor az nem tekinthető befektetési tevékenységnek, hanem csak a finanszírozásba sorolható be⁶⁷ és csak a hiteltörlesztésre történő első kifizetéstől számítva. Ez azt jelenti, hogy a cash flow-kimutatásban nem szerepelhet a befektetett eszközök növekedése hatásaként pénzkiáramlás, és a hitel felvét sem része a cash flow levezetésnek. Ha az előbbi tranzakció lebonyolítása a hitel felvételével kezdődött volna, amelyet folyósítottak bankszámlára, akkor a bruttó mód alkalmazásával a korábban leírtak szerint kellene eljárni. A befektetési cash flow-ban pénzkiáramlás történne, a finanszírozási cash flow-ban pedig pénzbeáramlás következne be. Látszólag a két eset között csak az az eltérés, hogy a

⁶⁵ A magyar szabályozás ismertetése kapcsán a kérdés tárgyalására még visszatérek.

⁶⁶ Az FAS 95 6. számú lábjegyzete foglalkozik részletesen a kérdéssel. Általában csak a fizetett előleg, a foglaló a vásárlás időpontjában, vagy az azt közvetlenül megelőzően, illetve követően fizetett összegeket tekintik befektetési tevékenységet érintő cash flow-nak. Az értékesítendő termékkel közvetlenül kapcsolatos hitel (kötelezettség) finanszírozási tranzakció, és a hitellel kapcsolatos minden további kifizetés is finanszírozási pénzkiáramlásnak minősül.

⁶⁷ FAS 95 8. számú lábjegyzet alapján.

hitel folyósításra került, vagy nem. Ezek az értelmezések természetesen jó használható megoldások lehetnek a magyar szabályok konkrét alkalmazásakor is. A problémakör hasonló ahhoz az esethez, amikor a szállítóktól szerzünk be tárgyi eszközt és azt nem fizetjük ki a fordulónapig, amelyre a beszámoló vonatkozik.

3.2.3. Finanszírozási tevékenységek

Az IAS 7 alapján az elkülönítés oka legfőképpen az, hogy a vállalkozás finanszírozásába beszálló vagy beszállni készülők a vállalkozás által támasztott jövőbeni cash flow igényt előre tudják jelezni.

A standard példaládczó felsorolása a következőket tartalmazza:

- Pénzbevételek részvények vagy egyéb tőkeinstrumentumok kibocsátásából.
- Tulajdonosoknak történt kifizetések a gazdálkodó részvényeinek megszerzésére vagy visszavásárlására.
- Adóslevelek, kölcsönök, kötelezvények, kötvények, jelzáloglevelek és egyéb rövid vagy hosszú lejáratú kölcsönök kibocsátásából származó pénzbevételek.
- A kapott kölcsönök visszafizetése
- A lízingbevevő által a pénzügyi lízingre vonatkozóan fennálló kötelezettség csökkentésére befizetett pénzösszeg.

A tartalmat tekintve az FAS 95 szerinti finanszírozási tevékenységbe is beletartoznak a fenti tételek, de sajátosság a „tulajdonosoknak osztalékra és más részesedésekre történő kifizetések” e csoportba sorolása. Mivel ezzel a témával az IAS 7 külön fejezetben foglalkozik, ezeket a sajátosságokat majd később ott fogom tárgyalni, mindegyik szabályozást összehasonlítva.

Az FRS 1 finanszírozási cash flow része ugyancsak tartalmaz sajátos szabályokat. Fő szabályként ide kell besorolni a külső pénzügyi szolgáltatóktól származó pénzbevételeket, valamint a részükre visszafizetett pénzkiadásokat. Az ide tartozó cash flow értékek összevonhatók a likvid (erő)források kezelése rovattal akkor, ha egyébként mindegyikre külön részösszeget megadtak. Ennek az összevonási lehetőségnek az az oka, hogy e csoportba sorolandó pénzmozgások nagy valószínűséggel, ugyanazokkal a pénzügyi szolgáltatókkal kapcsolatosan keletkeztek. Ide sorolandó például a rövid lejáratú betétek azon része, amelyek nem minősültek a korábbi besoroláskor pénzeszköznek. Ilyen eset lehet például az a betétlekötés, amelynek feltöréséhez 24 óránál vagy 1 munkanapnál hosszabb idő szükséges.

A finanszírozásba kell sorolni a „gazdálkodó szervezet részvényeinek visszavásárlására vagy beváltására szóló kifizetéseket”; (31. § c. pont) valamint a tulajdonosi részesedések (részvények) kibocsátásával összefüggésben kifizetett költségeket vagy jutalékokat.

Az IAS 7 tehát nem részletezte olyan mélységig a szabályozását, mint az FRS 1. Az FRS 1 alapján érdektelen kérdésnek tűnik a saját részvényekkel kapcsolatos számviteli elszámolás gyakorlata. Ha megtörtént a kifizetés, akkor a pénzkiáramlás finanszírozási cash flow-ként kerül bemutatásra. Ezzel némileg ellentétesnek tűnik a magyar gyakorlat, mivel a visszavásárlás ténye egyszerű pénzmozgás a működési cash flow-ban, vagy legalábbis eddig ezt gondoltuk helyes megoldásnak¹.

Az IAS 7 szó szerinti szövege is ezt támasztja alá a 17. § b. pontjában megfogalmazottak alapján.

3.3. A működési tevékenységből származó cash flow bemutatása

A cash flow-kimutatásokról szóló általános részekben sokat foglalkoztam az összeállításnál alkalmazandó módszerek ismertetésével, különbségével és összefüggéseikkel. A direkt és indirekt módszerek lényegét már ismerjük. A módszerek definiálása mellett azonban az IAS 7 figyelmet szentelt néhány felismert probléma kezelésének szabályozására is.

Egyrészt lehetővé teszi a választást a módszerek között, de preferálja a direkt módszert a működés területén. Az érvelés szerint ez alkalmasabb a jövőbeni cash flow-k becslésére, míg az indirekt nem. Az adatok kinyerhetők a gazdálkodó számviteli nyilvántartásaiból, vagy az eredménykimutatás adatainak módosításával. Nagy valószínűséggel a számviteli nyilvántartásokba beleértik az analitikát is, mivel a pénzek megcímkézése nem egy elterjedt gyakorlat. Megfelelő számítástechnikai szoftver alkalmazásával ez a címkézés persze elvégezhető, és a cash flow-kimutatás összeállítása az elemi események alapján történik. Ha ez a gyakorlat nagyon költségesnek vagy egyszerűen nem kívánatosnak minősül, akkor egyszerűbb megoldáshoz folyamodhatnak a vállalkozások a következők szerint. (IAS 7 19. § alapján)

A direkt módszer alapján a bruttó pénzbevételek és bruttó pénzkifizetések főbb kategóriáiról szóló információk kinyerhetők:

- Az árbevételeknek, az értékesítés önköltségének és az eredménykimutatás egyéb tételeinek módosításával:
  - Az adott időszak alatt a készletekben, valamint a működési követelésekben és kötelezettségekben történt változásokkal;
  - Egyéb nem készpénz tételekkel;

---

¹ Az Szt. szabályozásáról szóló fejezetben készítettem konkrét példát a téma cash flow-kimutatásbani rendezésére (4.1.1.7. fejezet). Megkülönböztettem a visszavásárlást a bevonástól, tekintettel arra, hogy a névérték cash flow-bani elhelyezését szabályozta csak a számviteli törvény, méghozzá a saját tőke elemi között. A részvények bevonásához azonban cégbírósági bejegyzés szükséges.

- Valamint egyéb olyan tételekkel, amelyekhez kapcsolódó pénzmozgás hatások befektetési vagy finanszírozási cash flow-k.

A gyakorlatban a fenti felsorolásokból az utolsó két bekezdés jelent gyakori problémát, azaz ezen információk megszerzése nem egyszerű feladat. Gondoljunk itt olyan kérdésekre, mint például az anyagbeszerzés hitelből. A számviteli elszámolásokban az anyagok változása a működés része. A hitelek változása vagy működési (mivel rövid lejáratú) vagy finanszírozási cash flow.¹ Az egyéb tételekre jó példa a jótékonyági célra kifizetett pénzbeli támogatás. A számviteli elszámolásban Magyarországon rendkívüli ráfordítás, és így az Adózás előtti eredmény része. A cash flow-kimutatásban viszont át kell helyezni ezt a hatást a működésből a finanszírozásba. Minden ilyen egyéb hatást fel kell tárni, ami ugyancsak megnehezíti az összeállítást. Tekintettel arra, hogy az IAS 7 konkrét szabályozása csak ilyen szintű, önmagában nem nyújt kellő támogatást a beszámolót készítők részére.

Hasonló a helyzet az indirekt módszer levezethetőségének ismertetésekor is. Ebben a változatban az eredmény kerül módosításra az alábbi tételekkel:

- Eredmény (Nyereség vagy Veszteség) módosítva az alábbiakkal:
  - Az adott időszak alatt a készletekben, valamint a működési követelésekben és kötelezettségekben történt változásokkal; (Ez azonos a direkt módszernél leírtakkal.)
  - A nem készpénz tételek, mint például az értékcsökkenés, a céltartalékok, a halasztott adók, a nem realizált árfolyam nyereségek és –veszteségek, társult vállalkozások fel nem osztott nyeresége, kisebbségi részesedések, és
  - Minden egyéb olyan tétel, amelyhez kapcsolódó pénz hatások befektetési vagy finanszírozási cash flow-k. (Ez a korrekció is megegyezik a direkt módszernél ismertetettel.)

A második bekezdés szerinti korrekciók természetesen a korábban használt fogalmakkal jobban jellemezhetők, hiszen a pénzügyi kihatással nem bíró bevételekről és ráfordításokról van szó, amelyekre azért van szükség, hogy ne hassanak a pénzmozgás nélküli tételek a működés cash flow-jára. Ezek tehát azok a tételek, amelyek a számvitelben eredményhatékonyan már elszámolásra kerültek, részévé váltak az Adózás előtti eredménynek, de nem lehetnek részei a cash flow-kimutatásnak a pénzmozgás hiánya következtében. Ezen tételek teljes körű feltárása sem egyszerű feladat a számviteli elszámolások alapján.

---

¹ Az tény, hogy pénzmozgás nem történt. Kihagyandó az anyagok növekedésének hatása, és nincs finanszírozási hatás sem. Ha mindkettő a működés része, akkor automatikusan kioltják egymás cash flow-ra gyakorolt hatását. Ha a hitel finanszírozási cash flow, akkor ez már automatikusan nem működik, biztosítani kell hozzá az információt.

Az IAS 7 alternatív módszert¹ is engedélyez. Ebben az eljárásban az Eredménykimutatásban közzétett bevételek és kiadások², és az adott időszak alatt a készletekben, valamint a működési követelésekben és kötelezettségekben bekövetkezett változásokkal korrigálva is meghatározható a működési cash flow értéke. Ez a változat csak jó becslése lehet a működés cash flow-jának, de biztosan nem lesz pontos.

Az FRS 1 működési tevékenységre vonatkozó szabályozása tartalmilag azonosnak tekinthető az IAS 7-tel³, bár található olyan további felvetések, amelyek nem szerepelnek az IAS 7-ben. Ilyen szegmentációra utaló javaslat található az FRS 1 kommentár részében az 56. pontban, amely szerint hasznos információ lehet a működés cash flow-jának folyó és megszüntetett tevékenységekre való felosztása. Ennek a felosztásnak az a célja, hogy bemutassa a cash flow-k jövőbeni hozzáférési lehetőségét. Egy megszüntetett tevékenységből a jövőben nem, vagy csökkenő tendenciájú pénzbevételre lehet szert tenni⁴.

Hasonló felfogást képvisel az FAS 95⁵ is, amely szerint nem kötelező ez a bontás, de hasznos lehet.

További fontos eltérés a működési cash flow levezetésénél megfogalmazott angol vélemény, miszerint a direkt módszert nem preferálják, hanem figyelembe kell venni a gazdálkodónak az információ előállításának költségeit és annak hasznát. Erről a történeti áttekintésben is elmélkedtünk már egy keveset, ezért itt további részletekkel nem foglalkozom.

---

¹ 20. § utolsó mondata alapján.

² A kiadás fogalma valószínűleg fordítási hiba a magyar nyelvű változatban, mert esedékességi alapú elszámolásokban nem a kiadások, hanem a költségek és ráfordítások szerepelnek. Ha ez tényleg kiadás lenne, talán nem is lenne szükség cash flow-kimutatásra, mert a tényleges pénzkiáramlást könyvelték volna.

³ Lásd az FRS 1. 11. és 12. §-ok.

⁴ Jó példa erre a biztosítási piac, ahol folyamatosan szűnnek meg különböző biztosítási termékek és kerülnek piacra új típusú biztosítások.

⁵ Az FAS 95 a rendkívüli tételekre illetve a megszűnő tevékenységekre vonatkozóan teszi ezt az ajánlást. Az IAS 7 bemutatott struktúrájánál ábrázoltam a rendkívüli tételekre vonatkozó szabályokat, amelyet 2004-ben töröltek, azaz nem kötelező az elkülönítésük a tevékenységeken belül.

3.4. A befektetési és finanszírozási tevékenységből származó cash flow bemutatása

Minden általam bemutatott szabályozás elkülönítve kezeli a levezetésben a befektetési és a finanszírozási tevékenységeket. A megjelenésben fontos követelménynek számít a bruttó elv alkalmazása. A nagy többség egyetértett a szabályozások továbbfejlesztése során azzal, hogy több információt mutat a bruttó módszer¹ alkalmazásával összeállított kimutatás, mint a nettósítás végeredményeként kapott levezetés. Mivel előfordulhatnak olyan pénzmozgások, amelyeknek az összevonása értelmesebb információt közöl a tényleges pénz ki- és beáramlásoknál, akkor praktikusán nettó módot kellene alkalmazni. Az IAS 7-ben az alábbi esetekben mentesülhetnek a bruttó mód alkalmazása alól: (22. § a és b. pontok)

1. „A vevők nevében történő pénzbevételek és –kifizetések, ha a cash flow inkább a vevő, mint a gazdálkodó tevékenységeit tükrözi.”² és
2. az olyan tételekre vonatkozó pénzbevételek és –kifizetések, amelyekben a forgalom gyors, az összegek nagyok és a lejáratok rövidek.³

Ezzel szinkronban van az USA szabályozása, de eltérő az FRS 1 álláspontja, legalábbis a vevői cash flow-k tekintetében. Az FRS 1 9. § nem ad lehetőséget a vevői cash flow-k nettó bemutatására arra az indokra való hivatkozással, hogy ezek jelentős finanszírozási források lehetnek. E helyett található egy másik megfogalmazás ebben a szakaszban, ami ugyancsak mentesítést ad a bruttósítás alól, ez pedig a következő: „A likvid (erő)források kezelésén és a finanszírozáson belüli cash beáramlások is nettósíthatók, ha azok: lényegében egyetlen finanszírozási ügyletrel vonatkoznak (és eleget tesznek az FRS 4⁴ Tőke instrumentumok standardnak) ...”

Az FRS 4 Tőkeinstrumentumok standardban megfogalmazott feltételek lényege a következő:

- egy megállapodásba foglalták a tartozást és a fizetési feltételeket, valamint az esetleges fizetési könnyítéseket; vagy a pénz ki- és beáramlás ugyanazzal a hitelezővel vagy hitelezői csoporttal áll kapcsolatban;
- az újabb tartozás finanszírozásának költségei nem magasabbak jelentősen, mint a meglévő tartozásé;

¹ Ha a vállalkozás saját tőkéjéről az az információ áll rendelkezésre a mérlegből, hogy növekedett 100 millió forinttal, de a valóságban meg azt történt, hogy 200 millió forintos jegyzett tőke felemelésére került sor úgy, hogy ezzel egyidejűleg ki is váltak tulajdonosok 100 millió forintos jegyzett tőke leszállítással, akkor valóban jobbnak tűnik a bruttó mód alkalmazása.

² Magyarországon jó példa a közvetített szolgáltatások elszámolása, amikor egy vállalkozás a saját nevében olyan ügyletet bonyolít, amelynek bevétele inkább az alvállalkozóé, mint a sajátja. A második pontra jellemző példa lehet a 3 hónaposnál rövidebb futamidejű kölcsönök ki- és visszafizetése.

⁴ Az FRS 4 35. §-ban leírt feltételek függvényében.

- a hitelező vagy hitelezői csoport nincs abban a jogi helyzetben, hogy a finanszírozás rendelkezésre bocsátását megtagadja;
- valamint feltételezhető, hogy a adós a könnyített feltételekkel megállapított kötelezettségének eleget tud tenni.

Az FRS 1 másik feltétele megfogalmazásában nagyon hasonló az FAS 95 és a nemzetközi standard 22 (b) pontjához.

Az FRS 1 szerinti nettósítás szabályai ismét bővebbnek tűnnek a nemzetközi standardoknál, azaz konkrétabb szabályokat próbáltak alkotni a besorolási problémák enyhítésére és a megoldás pontosítására. Érdekes az FRS 1 azon megjegyzése is, miszerint a működési cash flow-k területén nem kell alkalmazni a cash beáramlások és kiáramlások külön kimutatásának követelményét. Ennek nyilvánvaló oka az indirekt módszer preferálása a működés területén.

3.5. Cash flow-k külföldi pénznemben¹

Minden beszámoló összeállításakor önmagában is problémás területnek számít a különböző devizás, valutás tételek átszámítása. A lehetőségek gyakran széles körűek, ebből adódóan nem biztosítják az összehasonlíthatóságot. Az összehasonlíthatóság megteremtése érdekében, minden szabályozás megpróbál konkrét átváltási szabályokat kialakítani, amelyek megőriznék az elszámolások pontosságába vetett hitet. Az IAS 7 szerint a külföldi pénznemben lebonyolított tranzakciókat a beszámoló pénznemében kell bemutatni, amelyhez átváltásra (átszámításra) van szükség. A kérdés, hogy milyen árfolyamot kell ehhez használni? Az IAS 7 törekszik a valós pénzáramlások bemutatására, ezért a pénzáramlás bekövetkezésekor érvényes tényleges átváltási árfolyam használatát írja elő. Ennek az az előnye, hogy a cash flow-kimutatás összeállításakor a bekövetkezett pénzáramlások átszámítása már rég megtörtént, nincs szükség újabb számítások elvégzésére. Ez egyben azt is jelenti, hogy el kellene tekinteni az év végi értékelésektől az egyedi beszámolóknak, mert az nem a pénzáramlások ismert árfolyamon történő átszámítással függ össze. A standard megállapítja azt a tény is, hogy az árfolyamváltozásokból adódó nem realizált árfolyamnyereségek és -veszteségek nem cash flow-k, azokat elkülönítve kell bemutatni a számszaki egyezőség miatt. Az IAS 7 ezen szabályát nem lehet alkalmazni és értelmezni az IAS 21 Átváltási árfolyamok változásainak hatása című standard nélkül. Tekintettel arra, hogy a cash flow-kimutatás esetében szinte csak a pénzeszközök és a pénzeszközökkel egyenértékű eszközök átszámítását vizsgáljuk, össze kell vetni az IAS 21 standardban szereplő fogalmakkal való kapcsolatot.

¹ Az átváltások (átszámítások) kérdésével sok standard és értelmezés foglalkozik az IAS 7 mellett. Alapul az IAS 21 szolgál és a hozzá kapcsolódó értelmezések. IAS 29., SIC 7., 11, 19., 30. Érintett az IAS 39 is.

Az IAS 21 monetáris tételek fogalma a következő: „ a gazdálkodó birtokában lévő pénz, és a meghatározott vagy meghatározható pénzüsszegben járó vagy fizetendő követelések és kötelezettségek” összessége. Ezeket a monetáris tételeket év végén (fordulónapon) záróárfolyam alkalmazásával kell átszámítani és bemutatni. Világos, hogy ez az árfolyam (bármelyiket is választja a vállalkozás) eltérhet a pénzmozgás bekövetkezésekor ismert árfolyamtól, azaz árfolyam-különbözet keletkezik. Ez nem része a cash flow-nak, de ha kihagyjuk belőle, akkor az év végén a beszámolóban bemutatott pénzeszközökkel nem egyezik meg a levezetésünk, számszaki eltérés lesz. Az értékelésből adódó eltérést tehát szükségszerűen valamilyen információként be kell mutatni a cash flow-kimutatásban. A beszámolók egymás közötti átváltásokor alkalmazott árfolyamok tehát eltérnek a pénzügyi tranzakciók bekövetkezésekor ismert tényleges árfolyamoktól. A külföldi leányvállalatok cash flow-it a beszámoló pénznemének és a külföldi pénznemnek a cash flow időpontjában érvényes átváltási árfolyamán kell átszámítani. Nem használható tehát az év végi árfolyam egy leányvállalat cash flow-jának átváltására. Ez jelentősen megnehezíti a külföldi leányvállalatok cash flow-jának beépítését a prezentálás pénznemében. Ez a szövegezés rákényszeríti az anyavállalatot egy olyan szabályozás bevezetésére, amelyben kényszeríti a tulajdonában lévő leányvállalatokat, hogy a saját pénznemükben vezetett pénzmozgásokat állandóan számítsák át a prezentálás pénznemére, hiszen csak ez alapján lehet megnyugtató végeredményre jutni. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a konszernen belüli pénzmozgások viszont nem részei a konszolidált beszámoló cash flow-jának, azokat ki kell szűrni. Szerencsére az IAS 21 és a hozzá kapcsolódó SIC 30¹ értelmezés lehetővé teszi egy időszak átlagárfolyamának alkalmazását is, amellyel leegyszerűsíthetők az átszámítások.

Némileg eltérő koncepciót alkalmaz az FRS 1² az átváltásokra. Véleményük szerint ugyanazt az árfolyamot kell használni a cash flow átváltásához, mint amit az eredménykimutatás átváltásához használtak, kivéve azt az esetet, amikor tényleges árfolyamot használnak, mert az is rendelkezésre áll. Ugyanezt az árfolyamot kell a készletek, követelések és kötelezettségek állományának átváltására is felhasználni. Abban az esetben, ha a konszernen³ belüli cash flow-k külön-külön is meghatározhatók, és ismertek a tényleges árfolyamok, akkor használható az átváltásra a tényleges árfolyam, vagy az átlagos árfolyam is, ezzel ugyanis biztosítható a cash flow hatások körön belüli átváltásokból adódó eltéréseinek semlegesítése. Az előző módszer ezt nem biztosítja, ezért az eltéréseket külön be kell mutatni a konszolidált cash flow-kimutatás összeállításánál, mint árfolyamváltozás hatást.

¹ SIC 30 A beszámoló pénzneme – az értékelés pénzneméről a prezentálás pénznemére történő átszámítás 1, 3 és 11 pontjai.

² FRS 1 41. §.

³ A konszolidált cash flow-kimutatás alapvetően nem témája a dolgozatottnak, de az átváltásból jelentős eltérések adódhatnak, amit kezelni kell.

3.6. Sajátosságok a prezentációban

Minden szabályozásban az alábbi kiemelt témák megkülönböztetett figyelemben részesülnek. Ennek oka részben a besorolásuk megítélésének nehézségében, (sokféleségében) rejlik, részben pedig különleges helyzetek, körülmények cash flow-kimutatásbeli kezelésében vagy éppen mellőzésében nyilvánul meg.

3.6.1. Kamat és osztalékok

Az IAS 7 szerint a kapott és fizetett kamatokat, valamint az osztalékokból származó cash flow-kat elkülönítve kell bemutatni. Ezeket a besorolásokat következetesen kell végrehajtani a működés, befektetés vagy a finanszírozás területén. Ebből a tartalmi leírásból látszik, hogy a kamatok és osztalékok besorolása meglehetősen problémás terület a nemzetközi standard szerint. Mivel nem született egyetértés a szabályalkotás során, így a „megengedő” szabályozás e téren végképp kiemelkedőt alkotott, hiszen bármelyik tétel szinte bárhová besorolható. Az indokok érthetőek, hiszen a fizetett és kapott kamatok realizálásának okai között lehetnek működéssel, befektetéssel, vagy éppen finanszírozással összefüggőek. Egy pénzügyi intézet általában ezeket a működési tevékenységében tünteti fel, de más vállalkozási formák esetében nincs egyetértés a besorolás tekintetében. A nemzetközi standardhoz képest eltérő az USA szabályozásának álláspontja, eltérő az FRS 1, és a magyar gyakorlat is sajátos.

Az FAS 95 a kamatokkal kapcsolatos elszámolásokat az eredménnyel szemben bonyolítja le, ebből következően a működési eredményben található a hatásuk. A cash flow-kimutatásban is azonosultak ezzel a logikával, és bármilyen kamat cash flow-ra gyakorolt hatásáról beszélnek, az mindig a működési cash flow része lesz. Ez a megoldás jellemző a magyar szabályozásra is, bár ott csak következtetni lehet a korrekciókra vonatkozó szöveges részből, mivel taxatív nem került kimondásra ez a besorolási kényszer.

Ha a kamat tőkésítésre került, azaz aktiválták egy eszköz bekerülési értékében, akkor az USA beli szabályozás oda helyezi, ahol a tőkésítés történt. Ha ez egy tárgyi eszköz beszerzéssel függött össze, akkor a befektetési cash flow része. Ez megegyezik a magyar gyakorlat szerinti megoldással, mivel nincs tételes szabály a probléma kezelésére. Az FRS 1 viszont a tőkésítéstől függetlenül kívánja a kamatokat elhelyezni. Az FRS 1 szabályai szerint, okulva az amerikai és nemzetközi tapasztalatokból, igyekeztek elkülönítetten kezelni a kamatokat. Bármilyen kamatról legyen szó, mindegyiket a „Befektetések és a pénzügyi szolgáltatások hozama” című cash flow-kimutatás sorba kell elhelyezni. Azért döntöttek így, mert minden befektetési tulajdonjogból eredő bevételt (például kapott kamatok) és minden finanszírozást rendelkezésre bocsátó számára történő

kifizetéseket (például fizetett kamatok) ebbe a kategóriába soroltak, kivéve ha nem történt tételesen más besorolás a 11-32. §-ok szerint.

A felsorolt példák említik a lízingre kifizetett kamatokat, a nem tulajdonosi (non-equity) részesedésekre fizetett osztalékokat¹ (amelyek a magyar elnevezésüket tekintve gyakran kamatok), az elsőbbségi részvényekre fizetett osztalékokat, kisebbségi részesedésekre fizetett osztalékokat, azokat a kapott osztalékokat, amelyek után a részvényeseknek már nem kell adóznia (tax credit)².

Az IAS 7 szabályok között előírták az adott időszakban ténylegesen kifizetett kamatok nagyságának bemutatását attól függetlenül, hogy azt ráfordításként számolták el, vagy aktiválták az IAS 23 Hitelfelvételi költségek standard alternatív eljárásának megfelelően. Ebben az esetben a tárgyi eszköz beszerzési értékeként aktivált összeget a cash flow-kimutatás során meg kell tisztítani a kamatoktól és csak a tőkeösszeg szerepelhet a befektetési cash flow-ban³.

Az igazi tulajdoni részesedésre kapott és fizetett osztalékok tekintetében is megoszlanak a vélemények az elhelyezést illetően. A magyar szabályozásban a kapott osztalékok a befektetési cash flow részben találhatóak, míg a fizetett osztalék a működési cash flow részben kiemelten került bemutatásra.

Az FAS 95 szerint a fizetett osztalék a finanszírozási cash flow része, míg a kapott osztalék a működésben található.

Az IAS 7 szerint a fizetett osztalék a tőke megszerzésének költségei közé tartozik, ezért a finanszírozásban kell bemutatni, bár alternatív megoldásként a működésbe is besorolható, mert segíti az elemzésben a befektetőket, mivel rávilágít, hogy mennyire képes osztalékot fizetni a vállalkozás a működési tevékenységéből.

Az FRS 1 ezt a tulajdonosi részesedésekre fizetett osztalékot teljesen külön soron kívánja bemutatni, feloldva az előzőekben megfogalmazott elhelyezési problémákat. A kapott osztalékot viszont a működési tevékenység részeként veszi figyelembe. Ebben a körbe a közönséges részvényekre fizetett osztalékok tartoznak. Minden mást máshová sorolnak be.

---

¹ A „non-equity” kifejezésnek rengeteg értelmezése van, a fenti fordítást személy szerint jónak érzem ebben a szöveggörnyezetben. Tartalmát tekintve minden olyan osztalék jellegű kifizetés ide tartozik, amelyek nem sorolhatók a közönséges részvényekre fizetett osztalékok közé. Egyes szövegrészekben viszont kamatot is jelent, vagy egyéb hozamot, attól függően, mihez csatolták a kifejezést.

² Ezek az osztalékok néha a magyar fogalmak szerint kapott és fizetett kamatnak minősülnek, mint például a tulajdoni részesedést kifejező nyílt végű befektetési alapok hozama, amely árfolyam-különbözet, de kamatként könyveljük az Szt. szerint. A tulajdoni részesedést jelentő befektetésekre fizetett és az ilyenekre kapott osztalékok nem ide tartoznak, hanem a fizetendő osztalékok külön kiemelt soron mutatják be ezeket.

³ Ennek a megoldásnak a magyar szabályozásban is van létjogosultsága, hiszen a tételes szabályok által teremtett precedensek a hiteleknel előírják ezt a fajta megoldást a levezetésben. A finanszírozási szabályoknál egyértelműen csak a tőkemozgások tüntethetők fel.

3.6.2. Nyereségadók

Ebbe a témakörbe ténylegesen csak a nyereség típusú adók¹ tartoznak. Minden más adó, amely az adóhatósággal kapcsolatos, nem kerül a cash flow-kimutatásban kiemelésre, hanem besorolják a működési részbe. Többnyire ez a sorsa a nyereség típusú adóknak is, bár a működésen belül legalább elkülönítve kimutatják (külön soron). Az IAS 7 javaslata szerint ezeket a típusú adókat elkülönítetten kell bemutatni, és a működési tevékenységbe besorolni. A „megengedő” szabályozás következtében nem zárkózik el a besorolás ettől eltérő megoldásától sem, hiszen felmerülhetnek olyan eredményhatékony tranzakciók a befektetésben és a finanszírozásban, amelynek adóvonzata könnyen meghatározható². Az adó allokálása az egyes tevékenységekre könnyedén megoldható, viszont az ebből származó cash flow hatásnak már nem biztos, hogy ténylegesen van értelme. Gondoljunk itt arra a tényre, miszerint a társasági adó az alaptranzakciókhoz képest, eltérő időszakban merülhet fel³. Ha felosztásra kerül sor a nyereségadó vonatkozásában, akkor a teljes kifizetett adót is közzé kell tenni. A közzététel módját nem írta elő a standard, véleményem szerint a cash flow-hoz készített magyarázatokban ez megtehető.

Az FAS 95 a nyereségadót egyértelműen a működéshez rendeli és kiemelten kéri a bemutatását. Ezzel megegyező a hazai gyakorlat, amely a cash flow-kimutatás minimálisan előírt sémájából következik. Nagyobb probléma a hazai gyakorlati kivitelezésben az a tény, miszerint az adókötelezettség is beállítható a cash flow-kimutatás működési részébe, ami véleményem szerint rossz koncepció, illetve lehet jó becslés a tényleges pénzmozgásra⁴.

Az FRS 1 külön sort generáltat a cash flow-kimutatás levezetése során „Adózás” címen. Ennek tartalma is a nyereségadózással függ össze (a gazdálkodó szervezet jövedelmeivel és tőkenyereségeivel összefüggésben keletkezett adók). Minden más adó a működésbe tartozik, bár különleges körülményekre hivatkozva az FRS 1 lehetővé tesz máshová besorolást is. Felvetődött az adózással kapcsolatban a bruttó és nettó mód alkalmazásának kérdése, azaz szükséges-e az adóhivatalnak befizetett és onnan visszafizetett pénzeszközök figyelemmel kísérése? A válasz egyértelműen a nem volt, és nettó módon oldották meg a levezetést. Az ÁFA vonatkozásában is felmerültek kérdések a lehetséges besorolást illetően, mivel értékesítéshez szorosan kapcsolódó adónem. Itt is szóba jöhetne az allokálás kérdése, de az angol szabályozásban amellet foglaltak állást, hogy a befektetéseket és finanszírozásokat az értékesítéssel összefüggő adóktól megtisztítva

¹ Magyarországon a társasági adó tartozik ide.

² A befektetési cash flow-ban jó példa erre egy gyáregység eladása, a finanszírozásban pedig a saját részvények bevonása. Mindkettő eredményhatékony elszámolás a magyar gyakorlatban.

³ A tényleges társasági adó megállapítására a hazai gyakorlatban is a következő évben kerül sor, melyet a fordulónapra könyvelünk, de a kifizetés nem mindig történik meg eddig az időpontig.

⁴ Részletesen lásd a megoldást az Szt. szerinti cash flow-kimutatás 4.1.1.5. fejezetben.

kell a cash flow-kimutatásban elhelyezni¹. Ezt a gyakorlatot követi a magyar megoldás is, azaz nincs lényeges értelmezésbeli eltérés, legfeljebb a magyar gyakorlat számára nem volt világos útmutatás a teendőket illetően az elmúlt években.

3.6.3. Leányvállalatok és egyéb üzleti egységek akvizíciója és elidegenítés

A leányvállalatok vagy egyéb üzleti egységek megvásárlásából illetve eladásából származó összesített pénzeszközöket elkülönítve kell a befektetési cash flow-n belül bemutatni. A leányvállalatok és egyéb üzleti egységek megszerzésére különféle lehetőségek adódnak a gyakorlatban. Megszerezhető egy vállalkozás az üzletrészeinek, részvényeinek megvásárlásával, eszközeinek és kötelezettségeinek átvételével (esetleg üzleti vagy cégérték keletkezésével) beolvadással, összeolvadással. Értékesíthető egy vállalkozás az üzletrészek eladása révén, az eszközök és kötelezettségek átadásával (ekkor tulajdonképpen a saját tőkéje még megmaradt a társaságnak, amellyel működhet tovább, vagy megszűnik), értékesíthető kiválás útján, esetleg szétválással². Az üzletrészek eladásán kívüli megoldások véleményem szerint nem minősülnek értékesítésnek.

Az IAS 7 szerinti akvizíciók és elidegenítések a cash flow-kimutatáshoz további közzétételeket indukálnak tartalmukból következően. Ezek az alábbiak:

- Közzé kell tenni a vétellel vagy eladással kapcsolatos teljes ellenértéket.
- Be kell mutatni, hogy ebből a teljes ellenértékből mennyi a pénzzel illetve pénzeszköz egyenértékessel kiegyenlített rész.
- Információt kell közölni a megszerzett, vagy eladott vállalkozásokban lévő pénzeszközök vagy pénzeszköz egyenértékesek nagyságáról.
- Be kell mutatni ezen vállalkozások pénzeszközöktől vagy pénzeszköz egyenértékesektől eltérő eszközeit és kötelezettségeit, főbb csoportok szerint tagolva.

A fenti információk segítenek megkülönböztetni az ilyen módon keletkező cash flow-kat a többi működési, befektetési vagy finanszírozási cash flow-tól. Az elidegenítésből származó cash flow-kat nem lehet összevonni a vásárlásból származó cash flow-kal, azaz nem lehet nettósítani a

¹ Mi történik, ha az ÁFA nem igényelhető vissza. Magyarországon aktiválni kell a beszerzett eszközre ezeket az összegeket. Célszerűen meg kellene tisztítani ezektől - jellemzően a befektetési cash flow-t érintő – a tételektől magát a pénzáramlást és a működési körben kellene elhelyezni a hatásukat, a többi adóhoz hasonlóan, amelyek nem kerülnek aktiválásra. Ezeknek a feltárása is jelentős problémát okozna a gyakorlatban. A magyar szabályozásban a gyakorló beszámolót összeállítók nem valószínű, hogy ezzel a kérdéssel egyáltalán foglalkoztak eddig, mivel ezek az adófajták a működési cash flow-ban automatikusan kiestek, hatásuk pedig a befektetési cash flow-ban csapódott le, ha kifizették a teljes beszerzési árat.

² Természetesen ezek a mozgások nem tekinthetők tényleges értékesítésnek.

bemutatás során. Abban az esetben, amikor a megszerzett vagy eladott vállalkozásban pénzeszközök és pénzeszköz egyenértékesek is találhatóak, nettó módon kell eljárni a bemutatás során, azaz egy eladás esetén az ellenértékből le kell vonni az eladott vállalkozásban lévő pénzeszközöket és pénzeszköz egyenértékeseket, illetve megszerzés esetén a kifizetett ellenértékből le kell vonni a megszerzett pénzeszközöket és pénzeszköz egyenértékeseket és ezek végeredményéből származó pénz be- és kiáramlásokat kell a cash flow-kimutatás befektetési cash flow részébe beállítani. Mivel az IAS 7 a leányvállalatok és egyéb üzleti egységek akvizíciójáról beszél, meg kell vizsgálni, hogy mit ért a standard **akvizíció** alatt. Erre a kérdésre a választ az IAS 22 Üzleti kombinációk standardban találjuk meg. „Az akvizíció olyan üzleti kombináció, amelyben az egyik gazdálkodó, a felvásárló, eszközök átadásáért, kötelezettségek átvállalásáért vagy részvénykibocsátásért cserébe ellenőrzést szerez egy másik gazdálkodó, a felvásárolt, nettó eszközállománya és tevékenysége felett.¹”

Az akvizíció fogalma alapján a korábban említett „megszerzés” példák nem mindegyike tartozik ide. Az IAS 22 kizárja az akvizícióból a jogi egyesülést eredményező üzleti kombinációkat, így a beolvadást, összeolvadást, kiválást, szétválást.² Az akvizícióba tehát az üzletrészek, részvények útján történő megszerzések és eladások, valamint az eszközök és kötelezettségek átvétele és átvállalása alapján történő beszerzések és eladások tartoznak. A „nettó eszközérték” feletti ellenőrzés megszerzéséből adódó kimutatásbeli elkülönítésnek és külön információközlésnek célszerű okai vannak. Tétélezzük fel, hogy az előző példa szerint a nettó eszközök megvásárlására kerül sor, bármilyen goodwill mellett, akkor a pénz- és pénzeszköz-egyenértékesek kiáramlását be kellene azonosítani a konkrét eszközökkel, kötelezettségekkel, ami lehetetlen feladat. Nézzük az alábbi számszaki példát a fentiekre: Vételár 50 egység, átvett eszközök piaci értéke 100 egység, az átvállalt tartozások 60 egység. Ebből adódóan keletkezett 10 goodwill az egyedi beszámolóban. A pénzkiáramlás ténylegesen 50 egység, amellyel szemben 100 eszköznövekedés és 60 kötelezettség növekedés került könyvelésre. A kötelezettségek a jövőben pénzkiáramlást indukálnak, jelenleg a legegyszerűbb esetet feltételezve az indirekt logika alapján a cash flow-ra gyakorolt hatás + 60 egység. Az eszközök növekedése 110 egység, amely – 110 egységgel hat a cash flow-ra, tehát a pénzkiáramlás – 50 helyes végeredményt mutat. Mi történik akkor, ha az átvett eszközökben befektetett eszközök is találhatóak, amelyekhez konkrét pénzmozgást kellene hozzárendelni ahhoz, hogy a befektetési cash flow-ra hason. (Ebben a helyzetben az ellenérték tulajdonképpen a megszerzett vállalkozás saját tőke értékének felel meg leginkább. Ez a tény a felvásárló szempontjából viszont érdektelen információ, mivel e tranzakcióból nem következik anya-leányvállalat viszony³.)

¹ IAS 22 Fogalmak 8. §

² Itt szándékosan a magyar átalakulási törvényben használt fogalmakat alkalmaztam a jobb érthetőség kedvéért.

³ Mindezek ellenére az IAS 22 standardot erre a tranzakcióra is alkalmazni kell az egyedi, majd a konszolidált beszámolóban is.

A pénzáramlást - az előzőekben ismertetett feltételek között – csak az eszközökhöz lehet hozzárendelni, ott is csak részlegesen. Azon eszközmozgások, amelyek nem jártak pénzmozgással, elméletileg nem részei a cash flow-kimutatásnak. A probléma csak az, hogy a kötelezettségek miatti jövőbeni pénzáramlás csökkenti le a jelenbeni pénzáramlásokat. A helyzet tehát hasonló a hitelből, vagy az eladók által átmenetileg finanszírozott eszköz beszerzések cash flow-bani kezeléséhez.

Az angol FRS 1 általános szabályozása a cash flow-beli tartalmak vonatkozásában csak részben eltérő az IAS 7 akvizícióra vonatkozó fogalmától. Nem említi a nettó eszközérték feletti ellenőrzési jogosultság megszerzését, de a többi kérdésben hasonló a fogalom. A témát eleve kiemelték a többi befektetésből és „Beszerzések és értékesítések” címszó alatt elkülönített bemutatást kérnek az alábbiak szerint:

- A leányvállalatokba történt befektetések értékesítéséből származó bevételeket, külön kimutatva az értékesítés részeként átutalt „cash”-t vagy folyószámlahitelek egyenlegét, illetve ezek megszerzésére kifizetett összegeket, csökkentve a megszerzett „cash” vagy folyószámlahitel egyenleggel.
- A társult vállalkozásokban és a közös vállalatokban lévő befektetések értékesítéséből származó bevételeket illetve ezek megszerzésére fordított kifizetéseket.
- A kereskedelmi vagy üzleti tevékenységek értékesítéséből származó bevételeket, illetve ezek megszerzésére kifizetett összegeket¹.

Az FRS 1 előírja a fenti értékesítések együttes hatásának bemutatását a kiegészítő mellékletben annak megjelölésével, hogy az ellenérték mennyi „cash”-t tartalmazott.

Az FAS 95 is a befektetésbe sorolja a fentiekben említett tranzakciókat. A megfogalmazás szerint itt kell elhelyezni a más vállalkozások tőkeinstrumentumainak értékesítéséből adódó pénzbevételeket illetve ezek megtérüléséből adódó pénzbevételeket. A pénzáramlások között pedig az előzőek megszerzésére fordított kifizetéseket kell bemutatni.

A magyar számviteli törvényben a tárgyalt téma önállóan nem került nevesítésre, de a befektetett pénzügyi eszközök között szereplő tulajdoni részesedések vásárlását és eladását a többi befektetett pénzügyi eszközhöz hasonló módon kell kezelni. Azok a problémák, amelyek az IAS 7 szabályozásából adódnak, értelemszerűen a magyar gyakorlat számára is gondot okoz. Gondoljunk itt az üzleti vagy cégérték cash flow-kimutatásbeli kezelésére, amiről említést sem tesz a szabályozás. Azok az üzleti vagy cégértékek, amelyek részesedés vásárlás során keletkeznek,

---

¹ Ez a megfogalmazás magában foglalhatja a nettó eszközérték feletti rendelkezési jogosultság megszerzését, vagy éppen eladását is. E témákat az FRS 4. 7. és 12. bekezdései szabályozzák.

alapvetően nem okoznak problémát¹, bár a pénzmozgás hiányából fakadó helyzetek itt is előfordulhatnak.

3.6.4. Nem-pénzeszköz jellegű tranzakciók

Az IAS 7 szabályozása a befektetés és finanszírozás terén kizárja a cash flow-kimutatás tartalmából a pénzmozgással, illetve pénzeszköz-egyenértékes használatával nem járó tranzakciókat². A közölt álláspont szerint ezeket az információkat valahol másutt kell a beszámolóban bemutatni úgy, hogy a befektetéshez és finanszírozáshoz kapcsolódó minden releváns információ rendelkezésre álljon.

Miért kell egyáltalán foglalkozni ezekkel a cash flow-kból kizárt eseményekkel? Ehhez vizsgáljunk meg egy nagyon egyszerű tranzakció sort, amely a befektetéssel és a finanszírozással is összefügg. A példa legyen a következő: vásároltunk 100 egység értékű tárgyi eszközt, amelyet a beruházási szállító teljesített. A szállítókkal szembeni tartozást hitelből a bank közvetlenül finanszírozta. A példából kitűnik az a tény, miszerint a beszerző vállalkozás szempontjából nem történt pénzmozgás, így jutott hozzá befektetett eszközhöz, amelyet a mérleg logikája szerint természetesen idegen forrásból (hitelből) finanszírozott. A mérlegből a hitelállomány alakulását figyelembe véve az is látszik, hogy nem történt törlesztés, azaz nincs pénzkiramlás. (Nyilván akkor, ha csak ez az egy tranzakció történt.) A cash flow-kimutatás célja és feladata viszont a mérleggel ellentétben az, hogy a tényleges pénz ki- és beáramlásokról közöljön információt. Ezért az előbbi tranzakció eliminálása a cash flow-kimutatásból összhangban van a megfogalmazott céllal. Azt is el kell ismerni azonban, hogy sok olyan tranzakció történik egy vállalkozásnál, amelyek pénzmozgás nélkül befolyásolják a vállalkozás tőke- és eszközszerkezetét, meghatározva ezzel annak jövőbeni eredményességét. Az IAS 7 a nem-pénzeszköz jellegű tranzakciók³ között az alábbi példákat említi:

- „Eszközök megszerzése akár közvetlenül kapcsolódó kötelezettségek átvállalásával, akár pénzügyi lízinggel.

---

¹ Az Szt. szerint keletkező üzleti vagy cégérték fogalomnál a szó szerinti szövegből úgy tűnik, mintha csak pénzzel történő kiegyenlítés lenne lehetséges. Lásd 3. § (5) bekezdés a) „...a fizetett ellenérték...”, de egyébként következetesen minden bekezdésben ez a kifejezés található. Véleményem szerint az a) pontra vonatkozóan nem is célszerű másként értelmezni a pénzügyi teljesítést, csak pénzzel. Ebben az esetben ugyanis minden eszközt és kötelezettséget átvesz a vállalkozás, a felvásárló, és a másik cégben gyakorlatilag csak pénzeszköz és saját tőke lesz. A részesedés vásárlás esetén viszont nem csak pénz lehet a fizetőeszköz, hanem teljesíthető elvileg más eszközzel is a tartozás. Ebben az esetben viszont a cash flow-kimutatásokban pénzmozgás nélküli tételnek számít a kiegyenlítés. A magyar szabályozás konkrét ismertetése kapcsán a témával később még foglalkozom a nem nevesített korrekciós tételek között. (4.2. fejezet)

² IAS 7 43. §

³ IAS 7 44. §

- Gazdálkodó megszerzése tőkekibocsátással.
- Tartozás átváltása tőkévé.”

A fentiekén kívül természetesen sok ilyen gazdasági esemény¹ létezik, amelyeket fel kell tárni a cash flow-kimutatás összeállítása során és be kell mutatni a cash flow-kimutatás kiegészítő mellékletében, ha azok releváns információtartalommal bírnak.

Az FRS 1 „Egyéb adatok” című részben említi először a pénzmozgás nélküli gazdasági események cash flow-val való kapcsolatát. E szerint a „cash változást nem eredményező vagyoni jellegű ügyletek a cash flow-kimutatáshoz fűzött kiegészítő mellékletben tárhatók fel, ha az ismertetés az alapul szolgáló tranzakciók megértéséhez szükséges.”² Megerősíti az „Cash flow-kimutatások elkészítése” című rész 6. §-ban található szöveg is, mely szerint „Azokat az ügyleteket, amelyek a beszámolást készítő gazdálkodó szervezet számára nem eredményeznek cash flow-t, a cash flow-kimutatásnak nem kell tartalmaznia.

Az FAS 95 nem ír az előzőekben ismertetettekhez képest szignifikánsan eltérő szabályokat a nem-pénzeszköz típusú tranzakciók kezelésére. A bemutatást viszont előírja, de kötetlen formában, azaz lehetnek ezek kiegészítő melléklet jellegű megoldások, de lehetnek ettől különálló információközlések is³.

A magyar számviteli törvény tételes szabályai is foglalkoznak a nem pénzmozgással járó cash flow hatások kimutatásból való kizárásával. Erre magyarázatot csak indirekt módon találunk, mert a tv. 7. számú mellékletében szereplő precedensek éppen a kifizetettség tényére utalnak. Ilyen a 8. pontban megfogalmazott eset is: „A 14. Befektetett eszközök beszerzése” sorban az adott időszakban beszerzett befektetett eszközök **pénzügyileg rendezett** beszerzési értékét kell kimutatni.”⁴ Hasonló megoldás található a 10. pontban, ahol a részvénykibocsátás, tőkebevonás bevétele soron az adott időszakban jegyzett tőkeemelésből **ténylegesen befolyt** pénzüsszeget kell kimutatni. A megadott mintákból tehát következtetni lehet a pénzmozgás szükségességére ahhoz, hogy a befektetés vagy finanszírozás cash flow-jában bemutatható legyen egy cash flow hatás.

¹ Az Szt. szerinti cash flow-kimutatás fejezetben kísérletet teszek a magyar gyakorlat szerinti legfontosabb ilyen események feltárására és bemutatására, ezek kiszűrésének technikai megoldására.

² A cash változást nem okozó vagyoni jellegű tételek kiegészítő mellékletben való bemutatásával még a 45. és 46. § is foglalkoznak.

³ FAS 95 32. § Information about Noncash Investing and Financing Activities.

⁴ Több ilyen azonos szöveggel rendelkező bekezdés van a mellékletben felsorolva, lásd az Szt. 7. mellékletének hivatalos szövegét.

3.6.5. A pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek összetevői

Az IAS 7 kötelezővé teszi a gazdálkodók számára a pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek összetevőinek bemutatását, azaz milyen mérlegtételeket sorol ebbe a kategóriába a gazdálkodó. Ezt azzal tudják alátámasztani a beszámoló-készítők, ha elvégzik a pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek mérleggel való összevetését, mondhatjuk úgy is, hogy a számszaki egyeztetést végrehajtják a kiegészítő mellékletben. Ennek okaként felhozható a világ különböző országaiban előforduló, egymástól időnként meglehetősen eltérő pénzgazdálkodási gyakorlat. Befolyásolja tehát a pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek kialakított tartalmát az adott ország számviteli, adózási, banki, stb. szabályozása. Az összehasonlíthatóság érdekében tehát feltétlenül szükséges a tisztánlátás, ehhez pedig a világos definiálás a kategóriát illetően. A közzétételnek még a kategóriába sorolásra vonatkozó számviteli politikát is tartalmaznia kell. Ezek, mint minden más értékelések megváltoztathatók és meg is változhatnak. A bemutatás koncepciója viszont szabályozott az IAS-ben¹ és minden ilyen módosítást, ami az összehasonlítást befolyásolja, be kell mutatni az okozott hatások számszaki levezetésével alátámasztva.

A hazai szabályozásban a pénzeszköz-egyenértékes fogalom nem került definiálásra, így a bemutatás sincs előírva. Természetesen a szigorúan vett pénzeszköz bázison történő bemutatásnak is megvannak a maga előnyei, például az összehasonlíthatóság vonatkozásában. Nincsenek önkényes besorolási megoldások. Ebből indult ki az FRS 1 koncepciója is, amelyet korábban már ismertettem. Az FAS 95² álláspontja viszont tartalmilag nem tér el a nemzetközi standardokban megfogalmazottaktól sem a pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek, sem pedig a bemutatásra vonatkozó szabályok tekintetében.

3.6.6. Egyéb közzétételek

Az IAS 7 egyéb közzétételek része tartalmaz kötelezően előírt és ajánlott (javasolt) elemeket. A kötelező előírás a pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek felhasználhatóságának korlátjait szeretné bemutatni. Ez a téma a konszolidált beszámolóval függ össze és nem igazán az egyedi beszámolók cash flow-kimutatását érinti. A közzétételi kötelezettségnek a tényleges oka a pénzgazdálkodásra vonatkozó szabályok különbözősége a világban. Ha a konszern bármelyik vállalatának olyan lényeges pénzeszközei vagy pénzeszköz-egyenértékesei, amelyek nem utalhatók

¹ Az IAS 8 Az időszak nettó nyeresége vagy vesztesége, alapvető hibák és a számviteli politika változásai standarddal összhangban kell végrehajtani a módosítások bemutatását.

² Lásd az FAS 95 7-10. §-okat.

a csoporton belül korlátozás nélkül, (például devizagazdálkodási megkötések miatt) nem tekinthetők pénzeszköznek vagy pénzeszköz-egyenértékesnek. Ezért ezekről az egyenlegekről külön információt kell közölni a kimutatás összeállításával, ellátva ezt a vezetés véleményével, megjegyzéseivel.

Erre a problémára az FRS 1 is kitért, és előírta a cash flow-kimutatás kiegészítő mellékletének kötelezően bemutatandó részeként ezeknek a korlátozó körülményeknek a bemutatását az ismert összegekkel együtt. Ebben az előírásban azonban nem csak a konszern tagjai között, hanem a vállalkozás egyes részei közötti átutalások korlátozását is kéri bemutatni. Ez a szabály tehát nem csak a konszolidált beszámolóhoz kapcsolódik az IAS 7 ezen előírásával ellentétben, hanem az egyedi beszámolóhoz is.¹ Az FRS 1 azonban az „átutalhatóság” korlátozását előidéző okokat felosztja külső és belső okokra. Információt közölni csak a külső okok miatt kell. Az „átutalhatóság” természetesen pénzeszköz-egyenértékesre vonatkozó átadhatóságot is jelent ebben az esetben.

Az IAS 7 által ajánlott és hasznosnak megjelölt, további információközlések a következők:

- Célszerű bemutatni a le nem hívott, de rendelkezésre álló hitelkeretek összegét, feltüntetve ezek esetleges felhasználási korlátjait.
- Jó volna látni minden cash flow-kimutatásban a kapacitások növekedését megtestesítő cash flow-kat, elkülönítve a kapacitások fenntartásához szükséges cash flow-któl.
- A cash flow-kimutatások szegmensekre vonatkozó bontását hasznos lenne látni a beszámolóban, legalább a működés, befektetés és finanszírozás felosztást használva².

A fenti információk (kivéve a le nem hívott hitelkeretek nagyságát) alapvetően a beszámolót olvasók elemzési lehetőségeit bővítik. Ezen információkból következtetni lehet a vállalkozás rövid és hosszú távú üzletpolitikájára azon keresztül, hogy milyen mértékű befektetéseket eszközöl a működés fenntartásába. Ha nem megfelelő szintű ez a befektetés, akkor feláldozhatja a hosszú távú nyereségességét a rövid távú likviditás és a tulajdonosoknak való nyereségfelosztás kedvéért. A szegmensekre vonatkozó információközlések a vállalkozás egészéről alkotott képet befolyásolhatják, és feltárhatják a szegmensek közötti cash flow kapcsolatokat, és az azokban bekövetkezett változásokat³.

¹ Össze kell vetni az IAS 7 48. §-át és az FRS 1 47. §-át.

² Ehhez értelemszerűen kapcsolódik az IAS 14 (Szegmensek szerinti jelentés) figyelembe vételével készült egyéb információközlésre a vállalkozás által alkalmazott tagolás. Azaz a cash flow-ban is ugyan azt a tagolást kellene követni a bemutatás során, mint a többi információ esetében.

³ Az IAS 14 üzleti és földrajzi szegmensekre vonatkozó adattartalmakat ír elő. Lásd 9. §. Az IAS 14 is csak javasolja a szegmensekre vonatkozó cash flow információk közzétételét. (62. §) Ha valaki megteszi, akkor viszont mentesít néhány további információ közzététele alól. (63. §)

A magyar előírások az egyedi beszámolókbán nem tartalmazzák a fentiekhez hasonló előírásokat, pedig az e nélkül készült cash flow-kimutatás meglehetősen félreinformálhatja az olvasót. Tekintettel arra, hogy nem is tiltja hasonló információk közzétételét, elkészíthetők és közzétehetők például az IAS 7 által ajánlott, hasznosnak vélt információk. A számviteli törvény természetesen tartalmaz a szegmens információkhoz hasonló kötelező adatközléseket a kiegészítő mellékletben, de ezek nem a cash flow-kimutatásra vonatkoznak vagy nem a cash flow-kimutatás a kiváltó oka a bemutatásnak.

Az FRS 1 különféle egyeztetések elvégzését írja elő a cash flow-kimutatáshoz kapcsolódóan. Ilyen az indirekt formátumú levezetés bemutatása akkor is, ha a direkt módszert választotta a működési cash flow prezentálására a cég. Be kell mutatni a mérlegben szereplő pénzeszközök és a cash flow-kimutatásban szereplő pénzeszközök egyeztetésének levezetését. Az elemzések erősítéséhez információt kell közölni a nettó adósságállomány alakulásáról, bemutatva a növekedéseket és csökkenéseket, viszonyukat a pénzeszközökhöz.

3.7. Az IAS 7 és néhány meghatározó nemzeti szabályozás cash flow-kimutatás sémái¹

Kötelezően előírt formula nincs az IAS 7-ben, csak kötelezően előírt tartalom. Ezek formai megjelenítése tehát a vállalkozásoktól függ. A cash flow-kimutatást megelőző „alapok”-ról szóló kimutatás gyakori kritikája volt a vállalkozások által megjelenített forma és tartalom. Olyan különbözőségek keletkeztek a bemutatásban, amelyek nem tették lehetővé a tényleges összehasonlításokat. Természetesen ebben a konstrukcióban a tartalom volt a meghatározó, azaz milyen bázison történt a bemutatás. Mivel jelenleg sem tisztáztak maradéktalanul a besorolásokat, ez továbbra is megnehezíti az összehasonlításokat. Az alábbi séma az IAS 7 „A” függeléke alapján, direkt módszerrel összeállított cash flow-kimutatás egy lehetséges sémáját írja le:

Működési tevékenységből származó cash flow

Vevőktől származó pénzbevételek

Szállítóknak és munkavállalóknak történő pénzkifizetések

Működésből származó pénzeszköz

Fizetett kamatok

Fizetett nyereségadók

Működési tevékenységből származó nettó pénzeszközök

---

¹ A számviteli törvény szerinti sémát itt nem ismertetem külön, mivel sokat foglalkoztam vele a példák kapcsán, és megtalálható a törvény 2000. évi C. 7. számú mellékletében.

Befektetési tevékenységből származó cash flow

X leányvállalat megvásárlása, a megszerzett pénzeszközök levonása után (+ külön csatolt részletezés a cash flow-kimutatáshoz)

Ingatlanok, gépek és berendezések beszerzése (+ külön megjegyzés)

Berendezések eladásából származó bevétel

Kapott kamat

Kapott osztalék

Befektetési tevékenységhez felhasznált nettó pénzeszközök

Finanszírozási tevékenységből származó cash flow

Részvénytőke kibocsátásából származó bevétel

Hosszú lejáratú hitelfelvételből származó bevétel

Pénzügyi lízingkötelezettségek kifizetése

Fizetett osztalékok

Finanszírozási tevékenységhez felhasznált nettó pénzeszközök

Pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek nettó növekedése

Pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek az időszak elején (+ megjegyzések)

Pénzeszközök és pénzeszköz-egyenértékesek az időszak végén (+ megjegyzések)

A legszembetűnőbb eltérések a magyar szabályozáshoz képest a következők:

A direkt logika alkalmazásának lehetősége a működés terén. Az Szt. csak indirekt struktúra bemutatását teszi lehetővé a működési cash flow vonatkozásában. A fizetett adót a finanszírozásban tüntették fel, de lehetővé teszik a működésbe való beállítást is. A befektetések terén található a legnagyobb különbség, mivel az átvett eszközök és források különbségéből levonja a kapott pénzeszközöket és azt állítja be a befektetési cash flow-ba. Tartalmilag azonban ennek a megoldásnak problémái vannak, amelyet a befektetési cash flow-ról szóló IAS 7 fejezetben már ismertettem. Ha ilyen formában szerez meg befektetett és forgóeszközöket a vállalkozás, azokat a tényleges eszköz növekedéseket, amelyek bekövetkeztek, nem lehet a cash flow-ban befektetésként értelmezni, azaz a mérleghez képest eliminálni kell ezeket az adatokat. Ebből következően a befektetés bemutatott növekménye így megegyezik a pénzkiáramlással, de nem felel meg a mérlegben felvett struktúrának. Mivel nem lehet klasszikus módon kezelni ezt a problémát, a javasolt és bemutatott megoldás feloldja a dilemmát, azaz az eszközök növekedése és a pénzkiáramlás hogyan egyeztethető össze?

Egy további különbség a pénzeszközök nyitó állományának levezetésben történő bemutatása, amely a magyar szerint nem előírás. Ezzel tulajdonképpen a záró pénzkészlet is látszik a cash flow-ból, amit természetesen a mérlegből is láthatunk. Világos, hogy ennek akkor van igazi szerepe, ha

nem a magyar változatnak megfelelő pénzeszköz bázison történik az összeállítás, hanem vannak pénzeszköz-egyenértékesek is, amelyeket ki kell részletezni az elemzéshez.

Indirekt módszerrel készített cash flow-kimutatás séma az IAS 7 szerint

Működési tevékenységből származó cash flow

Adózás előtti nettó eredmény

Módosító tételek:

Értécsökkenés

Árfolyamveszteség

Befektetésből származó bevétel

Fizetett kamat¹

Működésből származó pénzbevétel

Fizetett kamat

Vevők és egyéb követelések

Szállítók

Működésből származó pénzbevétel

Fizetett kamat

Fizetett nyereségadók

Működési tevékenységből származó nettó pénzeszközök

Az ismertetett sémában nincs eltérés a befektetés és finanszírozás területén. A működésben azért van kétszer a fizetett kamat sor, mert a módosító tételekben visszakorrigáltak a kamatráfordítások összegével, amelyből a ténylegesen kifizetett összeget mutatja be a fizetett nyereségadók előtt. A magyar sémához képest a működésben is vannak eltérések, még akkor is, ha a fenti séma csak részleges információkat mutat be egy tényleges mérleg alapján. A mérlegséma teljes körű bemutatását viszont elvégzi a magyar struktúra. Az IAS 7 szerint természetesen ezektől nem lehet eltekinteni a levezetésben, ha van rá információ. Ebben tehát nincs különbség. Van viszont a fizetett kamatok kiemelésében, amelyet a magyar szabályozás nem kér, nálunk része a kamat az adózás előtti eredménynek. A bemutatása viszont tényleg fontos lenne, célszerű a kiemelése. Az IAS 7 által bemutatott példa természetesen nem korlátozza a formátumot, a sorok számát, stb.

A mellékletek tartalmaznak szegmens információkra vonatkozó példákat is, de tudjuk konkrét szabályozás alapján, hogy ez még itt sem kötelező, csak ajánlott közzététel. Ezen kívül az indirekt módszerre van alternatív megoldási lehetőség. A minta a levezetéshez a következőket tartalmazza:

¹ Szerencsésebb lett volna a fordításban a fizetendő kifejezést használni magyarul, tekintettel arra, hogy a tárgyévi kamatráfordítást jelenti a levezetésben.

Bevételek a befektetési bevételek kivételével

Működési ráfordítások az értékcsökkenési leírás kivételével

Működési nyereség a működő tőke változásai előtt

Az FRS 1 által az 1. számú mellékletben az éves beszámoló cash flow-kimutatásához formálisan a következő struktúrát mutatja be:

Működési nyereség egyeztetése (megfeleltetése) a működési tevékenységből eredő nettó cash¹ beáramlással.

Működési nyereség

Értékcsökkenési leírás

Készletnövekedés

Tartozásnövekedés

Követelésnövekedés

Nettó cash beáramlás a működési tevékenységből²

Cash flow-kimutatás

Nettó cash beáramlás a működési tevékenységből

Befektetések és pénzügyi szolgáltatások hozamai

Adózás

Beruházási költségek

Fizetett osztalékok

Likvid források kezelése (+ melléklet hozzá)

Finanszírozás (+ melléklet)

Cash növekmény (vagy csökkenés)

A tartalmakat már korábban bemutattam, erre külön nem térek vissza. Érdekesség a nettó adósságállomány és a pénzeszközök megfeleltetéséről szóló melléklet. Ebben a következő tartalmak láthatók:

Cash növekedése a beszámolási időszak alatt

Cash adóskötelezvény visszavásárlására

Likvid források növelésére felhasznált cash

Adósságállomány nettó változása

Nettó adósságállomány az időszak elején

Nettó eszközök az időszak végén

¹ Azért a „cash” kifejezést használom, mert az FRS 1 pénzbázisú levezetése eltér az összes többi szabályozástól, még hozzá lényegesen.

² A megnevezés természetesen magában foglalja a csökkenéseket is, ellenkező előjellel.

A javaslat elemzi a nettó adósságállomány változását is egy külön kimutatásban. Ebben a cash-ben bekövetkezett változásokat mutatják ki, annak okait, azaz mire használták fel, részletezve a tartozásokat éven belül és éven túl, de figyelembe vették a forgótőke befektetéseket is a levezetésben. A példában szereplő forgótőke változása éppen a forgóeszközök közötti értékpapír vásárlásból és eladásból származó különbözetet mutatja. (Likvid források kezelése részről kiemelve.)

Az FRS 1 részletes tagolása arra enged következtetni, hogy igen komolyan veszik a pénzügyi helyzet bemutatását, és bizonyos részek cash flow-hoz kapcsolásával nem mondtak le teljesen a forgótőke változás elemzéséről sem. (A „cash” bázisú kimutatásokat kiegészítik forgótőke bázisú levezetés irányába.) Véleményem szerint egy ilyen irányú elmozdulás az IAS 7 szabályozásában nem lenne szerencsés a felsorolt pozitívumok ellenére sem, mivel az éves beszámolón belül egy újabb beszámoló rendszert kellene készíteni, ami nem egyszerűen csak része a beszámoltatásnak, hanem annál sokkal több.

Az FAS 95 javasolt sémája nem tér el szignifikánsan az IAS 7-től, amit a korábbi tartalmi elemzések is alátámasztanak.

13. ábra Példa a direkt módszer szerinti Cash Flow kimutatás formájára és tartalmára

Megnevezés	Összeg
1. Értékesítés nettó árbevételéből az átutalt, készpénzben befolyt bevételek	
Eladott áruk beszerzési értéke	
Értékesítési költségek	
Általános költségek	
Fizetett kamatok	
Fizetett adók	
2. Kifizetés működési tevékenység miatt	
3. Készpénz működési tevékenységből (1–2)	
Befektetett eszközök eladásából befolyt bevétel	
Befektetett eszközök vásárlására fordított kifizetések	
4. Cash Flow befektetésekből	
5. Osztalékfizetés	
6. Esedékes kötelezettségek	
7. Esedékes kötvénytartozások	
8. A készpénz és az azzal egyenértékű eszközök nettó változása (3+4–5–6–7)	
9. A készpénz és a készpénzt helyettesítő (azzal egyenértékű) eszközök állománya év elején	
10. Készpénz és a vele azonos mobilitású eszközök (8+9)	

A beszámolók összehasonlíthatósága érdekében a Cash Flow kimutatások jellemzően tartalmazzák az előző év (évek) összehasonlító adatait, esetleg a következő időszakra vonatkozó tervezett adatokat is.

4. A számviteli törvény szerinti cash flow-kimutatás

A jelenlegi magyar szabályozás szerint a cash flow-kimutatás nem önálló beszámoló főrész, hanem a kiegészítő melléklet részeként kell összeállítani, és csak az éves beszámolót készítő vállalkozásoknak. Akik tehát ennél alacsonyabb szintű beszámoló készítésére kötelezettek, azok mentesülnek a cash flow összeállítása alól. A magyar szabályozás tagolása a főrészekben megegyezik az IAS 7 előírásaival, azaz itt is megtalálható a működés, a befektetés és a finanszírozás területe. A cash flow összeállításakor figyelembe kell venni a törvényben előírt struktúrát, amelyet azonban tovább lehet bővíteni. Egyszerűsíteni nem lehet, tehát kisebb információ tartalmú cash flow összeállítása nem felel meg a szabályozásnak. Az összeállításakor alkalmazandó módszerek is azonosak a számviteli standardokban megismertekkel, azaz indirekt és direkt módszerek kerülnek alkalmazásra. A működési részt alapvetően az indirekt módszer alapján kell összeállítani, míg a befektetési és finanszírozási részt direkt módon, azaz forgalmi adatok felhasználásával. Ehhez tehát nem elegendő a mérleg és az eredménykimutatás, hanem analitikus forgalmi adatok szükségesek. A cash flow tartalmi előírásait alapvetően az előírt struktúra határozza meg, azaz az egyes sorok elnevezéséből kell következtetni annak tartalmára. Ezen kívül néhány precedens leírásával igyekezett a törvényalkotó befolyásolni a tartalmi besorolásokat is. Ezek meglehetősen fontosak, hiszen gyakran ezek jelentenek megbízható támpontot az eligazodásban.

A továbbiakban röviden ismertetnénk a törvényben előforduló ezen „kapaszkodókat”, útmutatásokat, és mindegyikhez megkísérlünk lényegi magyarázatot fűzni. A 7. számú melléklet ezen útmutatásai alapvetően a működés és a másik két, direkt módon összeállított rész (befektetés és finanszírozás) kapcsolatával, számszaki összefüggéseinek rendezésével, valamint a vitatható besorolásokkal foglalkozik¹. Ezek a felsorolások természetesen nem teljes körűek és a dolgozatban sem vállalkozom ezen problémáknak a teljes körű feltárására.

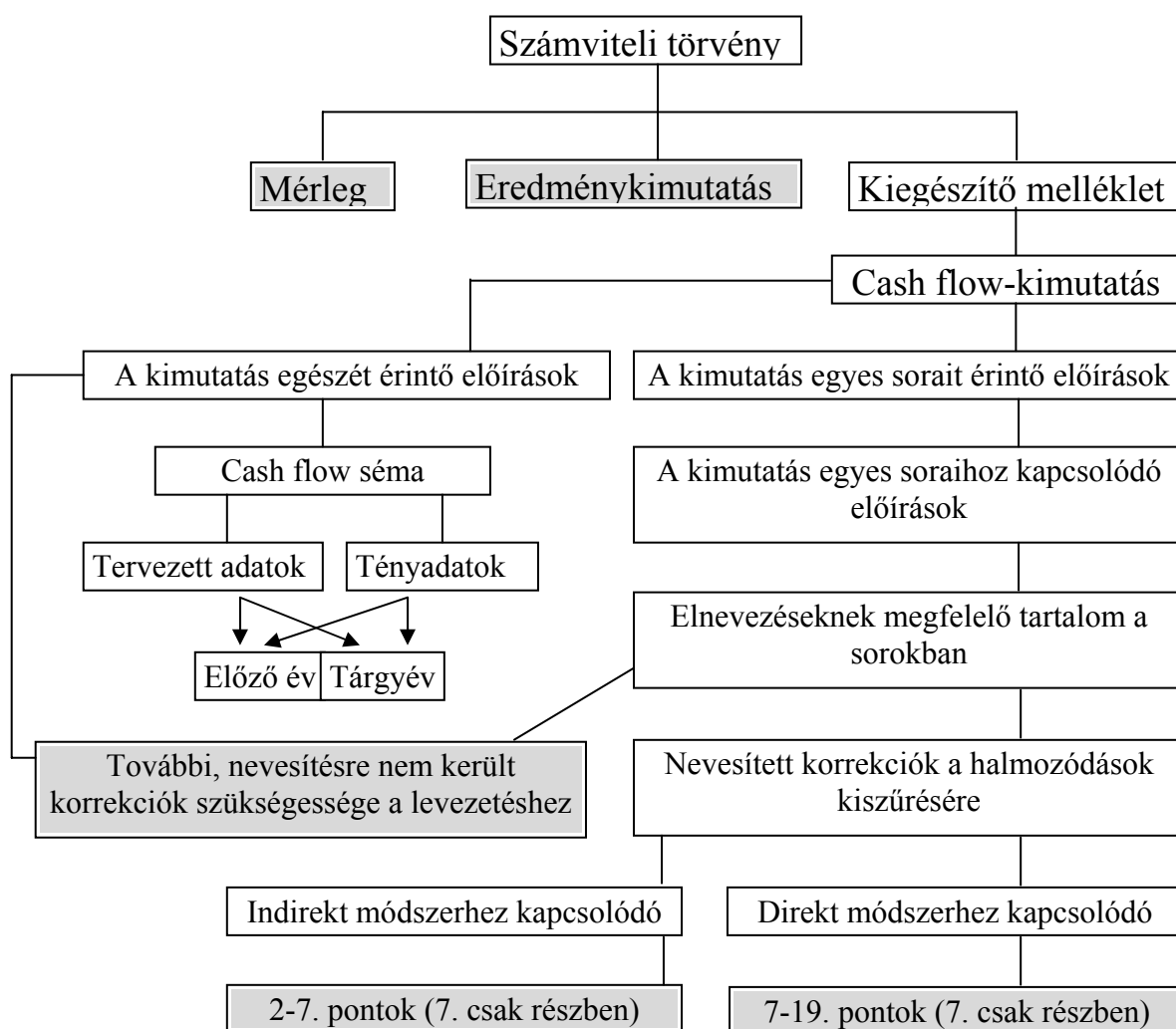
A következő oldalon található ábrán kísérletet teszek a cash flow-kimutatást érintő szabályok szerkezetének feltérképezésére.

---

¹ Az 1991. évi XVIII. Tv. 6. számú mellékletéhez szinte semmilyen útmutató nem készült a törvényalkotó részéről a vállalkozások számára a cash flow-kimutatás levezetéséhez. A 2000. évi C. tv. 7. számú melléklete ténylegesen az 1997-től a gyakorlati szakemberek által megfogalmazott problémákra próbált meg választ adni több-kevesebb sikerrel.

14. ábra A cash flow-kimutatás szabályozása a számviteli törvényben

4.1. A cash flow-kimutatás besorolással összefüggő előírásai

(Korrekciós tételek)

A számviteli törvényben felsorolt korrekciós tételek, amelyeket a levezetésnél figyelembe kell venni jellemzően abból adódnak, hogy a vállalkozásoknál gyakoriak az olyan események, amelyek nem járnak pénzmozgással. Ezek a gazdasági események részben szerepelnek az eredménykimutatásban, mert eredményhatékonyak, (például amortizáció, értékvesztés, céltartalék képzés és felhasználás) részben pedig a mérleget érintik, azaz nem hatnak az eredményre, de a vagyoni struktúrára igen (például az átsorolások a mérlegben). Ezen tranzakciók bemutatása fogalmilag nem kötődik a cash flow-hoz (nem része annak, mivel nincs pénzmozgás), de a

beszámolóval való összefüggésében, a számszaki egyeztetésekben, a helyes értelmezésben nem tekinthetünk el ezek bemutatásától sem. Erre jó példa az apportként kapott befektetett eszközök kezelése a cash flow levezetésben. Ebben az esetben nem történt pénzmozgás, tehát a befektetési cash flow-t nem érinti az esemény, ugyanakkor a saját tőke is növekedett, de nem pénzmozgás miatt, ezért a saját tőke növekedését is csökkenteni kell ezzel az összeggel. A pénzmozgás nélküli gazdasági események kezelése okozza tehát a legtöbb problémát a gyakorlati levezetésben, különösen a befektetési és finanszírozási cash flow területén.

4.1.1. Az Szt. szerinti korrekciók alkalmazása

Több ilyen felsorolt esemény van a számviteli törvény 7. számú mellékletében, ténylegesen minden rendszerezés nélkül. A későbbiekben kísérletet teszek ezeknek a gazdasági eseményeknek a rendszerbe foglalására. Az ebből adódó végeredményeket a téma tárgyalásának végén ismertetem. (4.3. fejezet) Előbb azonban ismerkedjünk meg a nevesített korrekciós tételekkel.

Ezek részben eredményhatékony, részben eredménysemleges tételek. A felsorolás 1., 2. és 3. pontjai a kapott osztalékkal, elszámolt értékvesztésekkel és a céltartalék képzés és felhasználás különbözetével foglalkozik. A kapott osztalék működési részben történő eredményhatékony könyvelése okozza a problémát, mivel a befektetésbe kell áthelyezni a hatását.

A 2. és 3. pontokban felsoroltak olyan ráfordítások és bevételek, amelyek nem jártak pénzmozgással, tehát az eredményt helyesbíteni kell a számszaki hatásukkal. Az értékvesztés csökkentette az eredményt, de a pénzeszközök állománya emiatt nem csökkent, ezért az eredményt meg kell növelni a működési területen. Ekkor érjük el a kitűzött célt, azaz egy pénzmozgás nélküli tétel nem hathat a cash flow nagyságára. Ugyanez a magyarázata a céltartalék képzésnek és felhasználásnak is.

A számviteli törvény tételes szabályaiból csak részben derülnek ki a levezetéssel összefüggő problémák. Ez alapvetően abból adódik, hogy mit is értünk értékvesztés alatt? Mivel a forgóeszközök és a befektetett eszközök értékvesztése csak részben kerül elkülönítésre a beszámolóban, (lásd az eredménykimutatás „Részeseledések, értékpapírok, bankbetétek értékvesztése” sort), külön nyomon kell követni az összes értékvesztés kategóriát, amelyekről természetesen a Kiegészítő mellékletben a vállalkozásoknak részletes információt kell szolgáltatnia. Ehhez nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a kiegészítő melléklet adatait a könyvvizetésből közvetlenül alá kell támasztani¹.

---

¹ Nem világos, mi volt a törvényalkotó szándéka ezzel a szabállyal. (161/A. § (1) bekezdése). Mit jelent a közvetlen alátámasztás? (Lásd még a 4.4. fejezetet is!)

4.1.1.1. Az értékvesztések bemutatása a cash flow-kimutatásban

Először tekintsük át az értékvesztések számviteli elszámolási lehetőségeit:

- Forgóeszközök között: jellemzően a készletek és a követelések értékvesztése fordul elő.
- Befektetett eszközök között: immateriális javak és tárgyi eszközök értékvesztése jelenik meg, amelyek esetében az elnevezés eltérő, hiszen terven felüli értékcsökkenés kifejezést használja a számviteli törvény.

Miért okoz gondot a levezetésben egy forgóeszköz kategóriával összefüggő értékvesztés és miért problémás egy befektetett eszköz értékvesztése? Ennek bemutatására nézzük meg a következő egyedi eseteket, amelyek egymással nincsenek összefüggésben:

Példa az értékvesztések korrekciós hatásának bemutatására:

Az alábbi példákban szereplő „Adózás előtti eredmény legyen minden esetben 5 000 eFt.

- 1) Vásárolt készletek között szereplő áruk tárgyévi értékvesztése 2 500 eFt, a forgóeszközök állományváltozása pedig legyen 4 000 eFt.
- 2) A tárgyi eszközök terven felüli értékcsökkenése 500 eFt.

2. Táblázat Az értékvesztések kapcsolata a cash flow-kimutatással

MEGNEVEZÉS	Forgóeszközök (1)		Befektetett eszközök (2)	
	A	B	A	B
	változatok			
Adózás előtti eredmény	5 000	5 000	5 000	5 000
.....				
Értékvesztések	2 500	2 500	500	500
Forgóeszközök állományvált.	- 4 000	- 6 500		
Korrekció az értékvesztés m.	- 2 500	-		
.....				
Működési cash flow	1 000	1 000	5 500	5 500
Befektetett eszközök eladása	-	-	-	-
Befektetési cash flow	-	-	-	-
Pénzeszközök változása	1 000	1 000	5 500	5 500

Magyarázat az 1) A változathoz:

A forgóeszközök állományváltozása leolvasható a mérlegből, 4 000 eFt, és magában foglalja az értékvesztést is. Ha kiemeljük külön sorra az értékvesztést, akkor kétszer vettük figyelembe, tehát a forgóeszközök sor korrigálására szorul. Ez a levezetés során elérhető egy külön sor beiktatásával,

vagy a forgóeszközök csak az értékvesztés nélküli összeggel szerepelnek a levezetésben. **(1) B változat.)**

Magyarázat a (2) A változathoz:

A tárgyi eszközök értékvesztése a könyvelés során az eredeti bekerülési értéket csökkenti az aktuális piaci értékre, vagy közelíti azt. E csökkentő tétel tehát olyan elemi gazdasági esemény, amely nem járt pénzmozgással, ezért a befektetési cash flow-nak nem része, (nem kerülhet bele a befektetett eszközök eladása sorra a hatása) de érinti a működési részt azért, hogy ténylegesen az egész cash flow-kimutatásból kimaradjon a hatása, hiszen nem történt pénzmozgás. Az értékvesztést az eredmény terhére számolja el a vállalkozás, jelen esetben Egyéb ráfordítás növekedésként. A kimutatás értékvesztés sora tehát az eredmény korrekcióját jelenti a pénzmozgás hiánya miatt.

Megállapítható a fentiek ismeretében, hogy már a legegyszerűbb esetekben is jelentős keveredés mutatható ki a működési, befektetési és a finanszírozási pénzáramlások között.

4.1.1.2. Kapott osztalék

Az 1. pontban leírt korrekciónál (kapott osztaléknál) már más a helyzet. Az eredménykimutatásban elszámolt kapott osztalék könyvelésre került a pénzügyi műveletek bevételei között, megjelent az eredményben, ezáltal a működési cash flow részévé vált automatikusan. A számviteli törvény előírása szerint viszont a befektetési cash flow része kell, hogy legyen, ezért oda át kell helyeznünk. Ezt úgy oldjuk meg, hogy a cash flow „Adózás előtti eredmény” sorát csökkentjük, a befektetési cash flow kapott osztalék sorát pedig növeljük. Ez a megoldás a cash flow struktúrában történő helyes bemutatást segíti egységesíteni. További vizsgálat tárgyává kell tenni a pénzügyi rendezést is ebben az esetben, mert ha a kapott osztalék pénzügyileg nem rendezett, akkor nem is lehet része a cash flow kimutatásnak. Itt is beigazolódott, hogy az eredménykimutatás sor nem szolgáltat megbízható információt és az analitikában meg kell győződni a pénzmozgás bekövetkeztéről. Az előző átsorolás (a működésből a befektetésbe) tehát akkor érdekes kérdés, ha valóban történt pénzmozgás. Amikor a kapott osztalékot az Aktív időbeli elhatárolások között, vagy az Egyéb követelések között számolták el, akkor elméletileg nincs teendőnk, hiszen az indirekt logika alapján a működési cash flow-ra gyakorolt hatás automatikusan 0 lesz. (Az adózás előtti eredmény növekedését semlegesíti az Aktív időbeli elhatárolások, vagy az Egyéb követelések növekedése, ami összességében negatívan hat a számszaki levezetésre.) A kapott osztalékok cash flow-bani kezelésére tekintünk át a következő példákat:

Példa a kapott osztalékok cash flow-beli kezelésére

Az egyes esetek itt is függetlenek egymástól, és az adózás előtti eredmény legyen 5 000 eFt. A vállalkozás a járó osztalékot a 3. Egyéb követelések között könyveli. (Lehetne a 3. Bevételek aktív időbeli elhatárolásán is.)

- 1) Befolyt a társasághoz a járó osztalék 1 500 eFt összegben.
- 2) A társaság részére járó osztalékról közgyűlési (taggyűlési) határozat született a mérlegkészítésig 1 500 eFt-ről. Pénzügyi rendezés nem történt.
- 3) A tárgyévi járó osztalék 1 500 eFt, az előző évi osztalék követelés pedig befolyt 2 000 eFt összegben.

3. Táblázat A kapott osztalékok kezelése a cash flow-kimutatásban

Cash flow-kimutatás érintett sorai	1. példa	2. példa	3. példa	
			A	B
1. Adózás előtti eredmény	5 000	5 000	5 000	5 000
Korrekción kapott (járó) osztalék miatt	- 1 500		- 2 000	- 1 500
10. Forgóeszközök vált. (vevő és pe. nélkül)	0	- 1 500	500	500
I. Működési cash flow	3 500	3 500	3 500	4 000
16. Kapott osztalék, részesedés	1 500	0	2 000	1 500
II. Befektetési cash flow	1 500	0	2 000	1 500
IV. Pénzeszközök változása	5 000	3 500	5 500	5 500

A bemutatott példák elemzéséből a következő jellemzők olvashatók ki. A működés cash flow-ja akkor növekedett 4 000 eFt-ra, amikor a jóváhagyott osztalékot állítottuk be a befektetési cash flow részbe. Ez azért helytelen, mert nem ez az 1 500 eFt folyt be, hanem az előző évi 2 000 eFt. Viszont ennek a 2 000 eFt-nak a tárgyévben nem volt eredményhatása, hiszen az előző évi eredményben számolták el. Ez a helytelen döntés strukturálisan megváltoztatta a végeredményeket és a működés javára tolódott el a hatás, pedig a befektetésben lenne a helye. Természetesen nem tartom jó megoldásnak a 3. B változatot és csupán az elhelyezésből adódó következményeket szerettem volna érzékeltetni. Az mindenesetre tény, hogy a működés cash flow-ját biztosan korrigálni kell, bármelyik esetet nézzük, és a korrekció adózás előtti eredményhez való kapcsolását csak egy lehetséges megoldásnak tekintem. A 2. példából kitűnően látszik, hogy nem folyt be az osztalék, mert a befektetési cash flow nulla értéket mutat, a működési cash flow pedig automatikusan kiszűri a kapott, de pénzmozgás nélkül az eredményben elszámolt osztalék hatását. A jelenlegi magyar gyakorlatnak leginkább a 3. A példa felel meg.

4.1.1.3. A befektetett eszközök értékesítésének eredménye

A **4. korrekciós pont** a (Befektetett eszközök értékesítésének eredménye soron történő) tárgyi eszközök és immateriális javak eladásából, illetve a befektetett eszközök közötti értékpapírok eladásából származó nyereségek és veszteségek korrigálását szabályozza. Ezen tranzakciók eredményhatását a befektetési cash flow részeként kell bemutatni.

Tekintsünk át egy egyszerű tárgyi eszköz értékesítéssel összefüggő szituációt, melynek során az értékesítésből keletkező eredményhatást a **működésben** már könyvelte a vállalkozás (egyéb bevétel az eladási ár, egyéb ráfordítás a könyvszerinti érték), azaz benne van az adózás előtti eredményben, ugyanakkor a befektetési cash flow-t is érinti, mert az eladásból **befolyó pénzt** itt kellene szerepeltetni. Egyszerre két területen (működés és befektetés) nem mutatható ki a hatás, mert számszaki egyezőségi problémák lesznek, ezért korrekcióra szorul a működési cash flow. Ezt szemlélteti a **következő feladat „A” változat** szerinti megoldása. Ha a tárgyi eszköz értékesítését szokásos (normál működési) tevékenységnek tekintjük, akkor az értékesítés eredménye a működési cash flow része, és nincs korrekció, a befektetési cash flow-t csak az eladott tárgyi eszköz **könyv szerinti értéke** növeli, és az eredményhatás a helyén van (a működési cash flow-ban). Ezt a megoldást a **”B” változat** melletti kidolgozás tartalmazza.

Példa a tárgyi eszközök értékesítésére

Készítsünk **részleges** cash flow-kimutatást, ha az Adózott eredmény nyereséges értékesítés esetén 5 000 eFt, veszteséges értékesítés esetén pedig csak az eladási árak különbségével változik. (A társasági adó hatásától most eltekintünk.)

Értékesítettünk egy tárgyi eszközt, amelynek könyv szerinti értéke 2 000 eFt,

- 1) **Eset: eladási ára 2 600 eFt.**
- 2) **Eset: eladási ára 1 500 eFt.**

4. Táblázat Befektetett eszközök értékesítésének levezetése a cash flow-kimutatásban

MEGNEVEZÉS	NYERESÉGGEL (1)		VESZTESÉGGEL (2)	
	A	B	A	B
	Változatok			
Adózott eredmény	5 000	5 000	3 900	3 900
.....				
Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	- 600	0	+ 500	0
.....				
Működési cash flow	4 400	5 000	4 400	3 900
.....				
Befektetett eszközök eladása	2 600	2 000	1 500	2 000
Befektetési cash flow	2 600	2 000	1 500	2 000
.....				
Pénzeszközök változása	7 000	7 000	5 900	5 900

Az „A” változatokból látszik, hogy az értékesítésen elért eredményhatásokat ki kell szűrni a működési cash flow-ból és át kell helyezni a befektetési cash flow részbe. Így a befektetési rész jellemzően a könyv szerinti értéket $\pm$ az értékesítés eredményét tartalmazza. Az „A” és a „B” változatok közötti lényegi eltérés tehát abban van, hogy hol mutatjuk ki az értékesítésen elért realizált eredményt, a működés, vagy a befektetés területén. Azért is felvetődhet ez a kérdés, mert ezeknek a befektetett eszközöknek az amortizációja például a működési cash flow részben található. Nem biztos, hogy egy „hétköznapi” tárgyi eszköz eladása indokolja a befektetési cash flow változását. Az azonban tény, hogy nehéz lenne meghúzni a határokat a befektetett eszközökben bekövetkezett mozgások cash flow-bani levezetésekor, azaz mit és hová helyezünk el a struktúrában. A „B” változatokban levezetett megoldások nem felelnek meg a hatályos számviteli törvényi előírásoknak.

A folytatásban vizsgáljuk meg az előbbi értékesítési szituációt akkor, ha a vevő nem fizette ki az értékesítés teljes összegét.

A/1. eset:

Értékesítettünk tárgyi eszközt 2 600 eFt-ért, amelyből 1 800 eFt került kifizetésre. Az eszköz könyv szerinti értéke 2 000 eFt volt.

Könyvelési tételek:

a) T 3.Vevők	- K 9.Egyéb bevételek	2 600
b) T 8.Egyéb ráfordítások	- K 1.Tárgyi eszközök	2 000
c) T 3.Pénzeszközök	- K 3.Vevők	1 800

5. Táblázat A befektetett eszközök értékesítésének hatása a cash flow-ra

Megnevezés	NYERESÉGGEL (1)	
	A	A/1
Adózott eredmény	5 000	5 000
.....		
Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	- 600	- 600
Vevők állományváltozása		- 800
<i>Korrektció a pénzmozgás hiánya miatt</i>		800
.....		
Működési cash flow	4 400	4 400
.....		
Befektetett eszközök eladása	2 600	1 800
Befektetési cash flow	2 600	1 800
.....		
Pénzeszközök változása	7 000	6 200

Összevontan nulla, mintha nem is lenne vevőnk!

Az eltérés pontosan a vevők által ki nem fizetett 800 eFt.

A levezetésből kitűnik, hogy 800 eFt értékű tárgyi eszköz eladás bevétele nem folyt be, ezért úgy viselkedik ez a rész a levezetésben, mintha nem történt volna értékesítés. Korrigáljuk a tárgyi eszköz csökkenést, és ezzel egyidejűleg a vevőket is. Ezért igaz az az állításunk is, hogy a tárgyi eszköz pénzmozgással együtt járó állományváltozása 1 200 eFt ($1\,800 - 600$) vagy ($2\,000 - 800 = 1\,200$), amelyből 600 eredményhatás áthelyezésre került a befektetési cash flow-ba, így ott 1 800 eFt hatás került bemutatásra, ami nem más, mint a ténylegesen befolyt ellenérték adott időszaki összege.

Az értékpapíroknál sajátosságnak tekinthető a kamattartalom, amelyet mindig a működési részben kell bemutatni és nem lehet kiemelni a befektetési cash flow-ba, sem pedig a finanszírozásiba. Ez nincs teljesen összhangban az IAS 7 standard előírásaival, mert a standard tartalomtól függően, bármelyik részbe megengedi besorolni a kamatokat. Ez részben leegyszerűsíti a problémákat, részben torzítja a végeredményeket. A leegyszerűsítés azt jelenti, hogy minden kamattartalom a működési cash flow-ban található, ott fejt ki hatását és csak a tőkemozgásokkal kell foglalkozni a befektetési és finanszírozási részek levezetésekor. Az esetlegesen keletkező árfolyamkülönbségeket pedig az értékesítés nyeresége és vesztesége témához hasonlóan kell kezelni.

Példa a befektetett eszközök között lévő kamatozó értékpapírok értékesítésére

Értékesítettük egyik befektetési célú, kamatozó értékpapírunkat a tárgyévben.

„A” eset: Eladási ára 1 200 eFt, könyv szerinti értéke 800 eFt, névértéke 1 000 eFt. Az értékesítéskor elszámolt, realizált kamattartalom 100 eFt volt.

„B” eset: Eladási ár 700 eFt.

6. Táblázat Részleges cash flow-kimutatás az értékpapír eladásról

MEGNEVEZÉS	Értékesítés	
	A	B
Adózás előtti eredmény	400	- 100
.....		
Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	- 300	200
.....		
Működési cash flow	100	100
.....		
Befektetett eszközök eladása	1 100	600
Befektetési cash flow	1 100	600
.....		
Pénzeszközök változása	1 200	700

Az adózás előtti eredmény mindkét esetben az eladási ár és a könyv szerinti érték különbözete. Mindkét megoldásban jól látszik, hogy a működés cash flow-ja korrigálásra került a realizált árfolyam-különbözetekkel. Az „A” esetben ez 300 eFt nyereség, a „B” változatban pedig 200 eFt veszteség. Ezek a hatások átkerültek a befektetési cash flow-ba, de a kamattartalom, amit szerződés szerint mindig ismernie kell a vállalkozásoknak, az a működési részben maradt. Általánosságban is megállapíthatjuk, hogy bármilyen tranzakció kamattartalmát kell elhelyezni a számviteli törvény szerinti cash flow-kimutatásban, az mindig a működés területét érinti.

4.1.1.4. Besorolás a cash flow-kimutatás szerinti struktúrába

A korrekciók 5. és 6. pontjai ugyancsak sok mondanivalót takarnak. Ezek részben besorolási problémákkal foglalkoznak, azaz mit és hová kell besorolni a levezetéskor, valamint az eszköz és forrás változások cash flow levezetésbeli hatásaira kívánnak utalni, azaz hogyan kezeljük az indirekt logikát. Ehhez tekintsük át a következő táblázatot.

15. ábra Az indirekt módszer alkalmazásának hatása a kimutatás számszaki levezetésekor

ÁLLOMÁNY-VÁLTOZÁSOK	CASH FLOW-RA GYAKOROLT HATÁS	PÉLDÁK
ESZKÖZ NÖVEKEDÉSEK	-	Árubeszerzés készpénzért.
ESZKÖZ CSÖKKENÉSEK	+	Anyageladás készpénzért.
FORRÁS CSÖKKENÉSEK	-	Szállítók kifizetése.
FORRÁS NÖVEKEDÉSEK	+	Tőkeemelés pénzben.

Szeretném ismételten felhívni a figyelmet arra a tényre, hogy az előzőekben ismertetett logikai összefüggés csak és kizárólag az indirekt módszer alkalmazásakor igaz.

A korrekciók ezen pontjai tehát segítenek eligazodni abban a kérdésben is, hogy az Egyéb rövidlejáratú kötelezettségek változásai közé mit kell besorolni. Természetesen a cash flow-kimutatásban használt elnevezés nem azonos kategória a mérlegben szereplő ugyanilyen elnevezésű kötelezettségek sorral. Ha azonos lenne, akkor a mérlegben kimutatott vevőktől kapott előlegeket és a váltótartozásokat nem lenne hová besorolni.

4.1.1.5. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés valamint a fizetett, fizetendő adó

A korrekciók 7. pontja is sok-sok elméleti és gyakorlati problémát vet fel. Már a cash flow kimutatásbeli elnevezés is értelmezési gondot okoz a gyakorlatban, mivel a Fizetett (fizetendő) osztalék, részesedés név nem tisztázza, hogy a pénzügyileg rendezett osztalékot vagy az eredménykimutatásba beállított kötelezettséget kell-e itt szerepeltetni. Az elnevezésből következően mindkét megoldás helyes lehet. Ennek az a magyarázata, hogy a működési részben érvényesülő indirekt logikába belefér a kötelezettség bemutatása is. Ez az információ azonban megtalálható az eredménykimutatás egy önálló során a beszámolót olvasó számára, tehát nincs többletinformáció, és nincs igazán értelme ezt az adatot többször szerepeltetni. A cash flow szerepét figyelembe véve jobb megoldásnak tűnik a ténylegesen kifizetett osztalék összegének beállítása, ami értelemszerűen pénzmozgással járt. Ez tartalmilag lehet az előző évi kötelezettség tárgyévi kifizetése, de lehet osztalék előleg a tárgyévre is. A beszámolót készítőnek kell tehát döntenie, hogy melyik információt kívánja itt szerepeltetni és a direkt vagy az indirekt módszert alkalmazza. Ebből látszik az is, hogy a működési cash flow-ban az alapvetően indirekt megoldás mellett megjelennek a direkt információk (forgalmi adatokból).

Az Szt. magyarázó szövegeiben nincs utalás a Fizetett (fizetendő) adó (nyereség után) sor tartalmának kialakítására sem, de a probléma és a megoldás analóg az osztaléknál ismertetettekkel.

Sajátosság ebben a témakörben a kamatozó részvényekre fizetett kamat, amit osztaléknak tekint a számviteli törvény és ezért más a megoldás, mint általában a fizetett kamatok esetében.

Példa az osztalék cash flow-kimutatásbeli kezelésére

Az adózás előtti eredmény minden esetben legyen 100.

1a) eset: A tárgyévben előírtak 20 osztalékfizetési kötelezettséget, de tényleges kifizetésre nem került sor.

1b) eset: A ténylegesen kifizetett osztalék kerül bemutatásra, ami jelen esetben nulla.

1c) eset: A ténylegesen kifizetett osztalék kerül bemutatásra, de más soron végrehajtott korrekcióval.

2) eset: A jóváhagyott osztalék ténylegesen kifizetésre kerül. (Előlegként kifizették év közben.)

3a) eset: A fizetendő osztalék 20, de csak 15 került ténylegesen kifizetésre.

3b) eset: A 3a) esethez képest csak a korrekció helyében van különbség.

3c) eset: A fizetendő osztalék kerül bemutatásra, és nem látszik a ki nem fizetett rész (eltűnik az egyéb rövid lejáratú kötelezettségek állományváltozásában.)

4) eset: A jóváhagyott tárgyévi osztalék 20, de kifizetésre az előző évi kötelezettség 25 került.

7. Táblázat Az osztalékfizetés hatása a cash flow-ra

Megnevezés	1			2	3			4
	1a	1b	1c		3a	3b	3c	
Adózás előtti eredmény	100	100	100	100	100	100	100	100
Egyéb rövid lejáratú kötelez.	20	20	20	0	5	5	5	- 5
Korrekció osztalék tart. miatt			- 20			- 5		5
Egyéb követelések				0	0	0	0	
Fizetett, fizetendő osztalék	- 20	0	0	- 20	- 15	- 15	-20	- 25
Korrekció osztalék ÁV miatt		- 20			-5			
Működési cash flow	100	100	100	80	85	85	85	75
Pénzeszközök változása	100	100	100	80	85	85	85	75

Az osztalékok rendszerbeli elhelyezését a fizetett, illetve a fizetendő kifejezések eltérő tartalma okozza. Az **1. változatban** a jóváhagyott osztalékot előírták kötelezettségként, de a kifizetésre nem (általában csak a következő üzleti évben) került sor. Az osztalék jóváhagyása befolyásolja a saját tőke értékét az eredményen keresztül. A levezetés célja részben az, hogy az adózás előtti

eredményből eljussunk a mérleg szerinti eredményhez. A különbséget a fizetendő osztalék és a fizetendő adó (társasági adó) jelentik (lásd az eredménykimutatást). Ha az indirekt logikát alkalmazzuk, akkor egyenes ágon jutunk el a levezetésben a mérleg szerinti eredményhez, különösebb probléma nélkül. Ezzel azonban félrevezethetjük a beszámolót olvasó potenciális befektetőt, mert a ténylegesen kifizetett osztalék és társasági adó lehet, hogy a tárgyévben éppen nulla volt. Az azonban tény, hogy a számviteli törvény lehetővé teszi a működési részben is a direkt és az indirekt összeállítási módszer alkalmazását. Véleményem szerint jobb megoldás a ténylegesen kifizetett adók és osztalékok bemutatása a kötelezettségek helyett, ez azonban a cash flow-kimutatás szerkezetében korrekciók alkalmazását teszik szükségessé. E korrekciók különböző helyeken végezhetők el a levezetésben, amit a fenti példák is alátámasztanak.

A **2. változat** a ténylegesen kifizetett osztalékok összegét mutatja, amelyet előlegként számoltak el. A szabályok szerint a végleges döntésig ezt az összeget követelésként kell kimutatni, hiszen ha nem lesz fedezete, vissza kell fizetni. A cash flow-kimutatásban viszont az egyéb követelésből ki kell venni és át kell helyezni a kiemelt sorra. Ezért az egyéb követelés 0 lesz, és a hatás tényleges osztalékfizetésként kerül bemutatásra. Ez megfelel a valóságnak még akkor is, ha később vissza kell fizetni.

A **3. változat** csak abban különbözik a 2. változattól, hogy részben került kifizetésre az osztaléktartozás. Természetesen ennek is különböző megoldási lehetőségei vannak a levezetésben, amelyekből nem biztos, hogy minden olvasó ugyanazt a végeredményt olvassa ki.

Felvetődhet a kérdés, hogy mi történik akkor, ha eredménytartalék igénybevételre kerül sor a vállalkozásnál? Tekintettel arra, hogy az igénybevett eredménytartalékot **ki kell fizetni a tárgyévben**, nem okoz problémát a levezetésben, mivel része lesz az egyéb rövid lejáratú kötelezettségeknek (+) és a fizetendő osztalékok sornak (-). Így automatikusan eljutunk a mérleg szerinti eredményhez. Az eredménytartalék igénybevétel természetesen az első lépésben csak a saját tőke struktúráját változtatja meg, de pénzmozgást nem keletkeztet, ez csak a tényleges kifizetéskor következik be.

Nagyon hasonló a helyzet a **fizetett (fizetendő) adó** (nyereség után) esetében is. A társasági adóra jellemzően előleget fizetnek a vállalkozások év közben, sőt mi több, december 20-ig 100%-os feltöltési kötelezettségük van a várható szintre. Ha a feltöltés „jól sikerült”, akkor a fizetendő adó, mint az eredménykimutatásban is bemutatott kötelezettség, jól közelíti a valóságos pénzmozgást. Ebben a pillanatban szinte teljesen mindegy, hogy a fizetendő vagy a fizetett adó kerül bemutatásra. Ha a ténylegesen kifizetett adó (tárgyévi előleg) és a kötelezettség jelentősen eltér, akkor valószínűleg fizetési nehézségei lehetnek a társaságnak, mert egyébként nem éri meg az adók időbeni kifizetését mellőzni. Ekkor könnyű belátni, hogy a ténylegesen kifizetett adókat kellene a levezetésben bemutatni és az adók állományváltozásával pedig korrekciót végrehajtani a

számszaki egyezőség érdekében. A beszámolót olvasó számára ebben az esetben korrektebb információk állnak rendelkezésre. (Elméletileg a számviteli törvény által szabályozott cash flow-kimutatás nem becslés, hanem pontos információkat tartalmaz, akár csak a mérleg, vagy az eredménykimutatás.

Folytassuk az előző példát a társasági adó fizetési kötelezettség cash flow-beli kezelésével úgy, hogy bemutadjuk az osztalékok levezetését is. A 4. eset folytatásától eltekintünk, mivel az csak az osztalékok kifizetésének gyakorlatával összefüggő kérdést tárgyalt.

Példa a társasági adó kezelésére a cash flow-kimutatásban

- 1a) eset:** A tárgyévi adófizetési kötelezettség a bevallás szerint 16, előleget nem fizettünk.
- 1b) eset:** A ténylegesen kifizetett adó kerül bemutatásra, ami jelen esetben nulla.
- 1c) eset:** A ténylegesen kifizetett adó kerül bemutatásra, de más soron végrehajtott korrekcióval.
- 2) eset:** A társasági adó ténylegesen kifizetésre kerül. (Előlegként kifizették év közben.)
- 3a) eset:** A fizetendő adó 16, de csak 14 kerül ténylegesen kifizetésre.
- 3b) eset:** A 3a) esethez képest csak a korrekció helyében van különbség.
- 3c) eset:** A fizetendő adó kerül bemutatásra, és nem látszik a ténylegesen ki nem fizetett rész (eltűnik az egyéb rövid lejáratú kötelezettségek állományváltozásában).

8. Táblázat Az osztalék és a társasági adó kezelése a cash flow-kimutatásban

Megnevezés	1			2	3		
	1a	1b	1c		3a	3b	3c
Adózás előtti eredmény	100	100	100	100	100	100	100
Egyéb rövid lejáratú kötelez.	36	36	36	0	7	7	7
<i>Korr. osztalék tart. miatt</i>			-20			-7	
<i>Korr. adótartozás miatt</i>			-16				
Fizetett, fizetendő adó	-16	0	0	-16	-14	-14	-16
<i>Korrekció az adók ÁV miatt</i>		-16			-2		
Fizetett, fizetendő osztalék	-20	0	0	-20	-15	-15	-20
<i>Korrekció osztalék ÁV miatt</i>		-20			-5		
Működési cash flow	100	100	100	64	71	71	71
Pénzeszközök változása	100	100	100	64	71	71	71

A különböző levezetésekben látszik, hogy az egyes rész pénzmozgások milyen strukturális mozgást indukálnak, illetve indukálhatnak. Az is jól látszik, hogy a végeredmények ugyanazok lesznek, bár

különböző formai korrekciókat hajtottunk végre. Megállapítható az is, hogy az osztalékok és az adók ugyanúgy viselkednek a levezetésben.

4.1.1.6. Befektetett eszközök beszerzése

A korrekciók 8. pontja a befektetett eszközök beszerzésével foglalkozik. Ide tartoznak a tárgyi eszközök, immateriális javak beszerzései (reálfektetések), valamint a befektetett pénzügyi eszközök közül a részesedések és a tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok beszerzése (pénzügyi befektetések). A cash flow-kimutatásban nincs megkülönböztetés a reálfektetések és pénzügyi befektetések vonatkozásában, pedig célszerű lenne, például elemzési megfontolásokból¹. A magyarázatban rendkívül fontos információ a „...pénzügyileg rendezett...” kifejezés. Ez arra utal, hogy a beszerzések cash flow-kimutatásbeli levezetésekor csak azok a növekedések lehetnek a kimutatás részei, amelyeket ki is fizettek a szállítóknak. Ebből következik, hogy a beruházási szállítók szereplő, ki nem fizetett tartozások nem minősülnek tényleges befektetés növekedésnek a cash flow szempontjából. A befektetett eszközök növekedései közül tehát ki kell szűrni a pénzmozgással nem járó tételeket. (Egyszerűen kihagyjuk az erre vonatkozó elemi forgalmi adatokat a levezetésből.) A könyvelési tételek másik fele, ami a szállítók mérlegételenben található, benne van a mérlegben és ez által a működési cash flow-ban is. Ezzel felborul az állományváltozások mérleg szerinti egyensúlya, mert a könyvelési tétel egyik fele benne van a kimutatásban, a másik felét pedig kihagytuk. A megoldás az lehet, hogy a szállítók szereplő, ki nem fizetett tartozást ugyancsak kihagyjuk a levezetésből, azaz korrigáljuk a szállítók állományváltozását. A számviteli törvény jelenlegi előírásai szerint a szállítók sort kell korrigálni. A gyakorlatban célszerű a szállítók után felvenni egy külön sort, ahol jól láthatóan bemutatható a korrekció összege, de ez nem kötelező. Az előzőekben ismertetett korrekcióra azért volt szükség, mert az ismertetett gazdasági esemény egyik része a befektetési cash flow-t érintette, (törölni kellett) a másik része a működési cash flow-t. A számszaki egyezőség tehát az indirekt logika alapján nem tud automatikusan kialakulni. A cash flow összeállítása során nagyon sok ilyen jellegű tétel adódik, amelyekre külön figyelmet kell fordítani. Ehhez hasonló megoldást igényel a befektetett eszközök eladásának cash flow-beli szerepeltetése is, csak akkor a vevőket kell hasonló módon korrigálni. (Lásd 9. korrekciós pont!) Nem tartozik ide a befektetett eszközök között szereplő adott kölcsönök témája. A számviteli törvény az adott kölcsönöket a finanszírozási cash flow részeként szerepelteti.

A korrekciók 9. pontja a befektetett eszközök eladásának magyarázatával foglalkozik. Az értékesítés elért nyeresége vagy vesztesége a befektetési cash flow-t kell, hogy érintse.

---

¹ Nem mindegy ugyanis, hogy a vállalkozás saját tevékenységét bővíti és hisz annak jövedelemtermelő képességében, vagy éppen részvényeket vásárol a tőzsdén. A mutatószámoknál ezt a kapcsolatot elemzi a befektetési aránymutató.)

Mivel az értékesítés eredményhatékony tétel és része az adózás előtti eredménynek, (elszámoltuk az Egyéb bevételeken és az Egyéb ráfordításokon az értékesítést), onnan ki kell emelni és át kell helyezni a befektetési cash flow 15. Befektetett eszközök eladása sorba, ahol a könyv szerinti értékkel együttes összegben (összevontan) fog szerepelni. (A könyv szerinti érték + az értékesítés eredménye természetesen meg kell, hogy egyezzen az eladási árral.) Az eredmény korrekciója azonban nem az adózás előtti eredményt érinti, hanem a cash flow-kimutatás 5. sorát, ahol az Szt. előírása szerint ezt kezelni kell és ezzel a módosítással lesz helyes a működési cash flow értéke és a befektetési cash flow értéke is.

A kamatozó értékpapírok (befektetési) felhalmozott kamattal csökkentett értékét kell itt figyelembe venni, valamint az árfolyamnyereséget, vagy veszteséget. A kamattartalom értelemszerűen a működési cash flow része, tehát nem kell külön figyelmet fordítani a cash flow-beli elhelyezésre. Az árfolyam-különbözetet viszont úgy kell kezelni, mint a befektetett eszközök értékesítésének eredményét. A korrekciót tehát az előzőekben leírtaknak megfelelően kell végrehajtani a levezetés során. Az Szt. külön említést tesz e korrekciós pontban a befektetett eszközök közé tartozó, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok (nem kamatozó) beváltásakor befolyó névértékről, amelyet ugyancsak itt kell bemutatni. Ez a magyarázat a diszkont értékpapírok cash flow-beli kezelésére kíván utalni. Azért sajátos a cash flow-kimutatásban ez a megoldás, mert az Szt. a diszkont papírok névértéke és beszerzési értéke közötti különbséget kamatként könyveltetni és kamatként jelenik meg az eredménykimutatásban is. A cash flow-ban viszont egyértelműen az árfolyam-különbözet kategóriájának megfelelő megoldást ír elő a szó szerinti szöveg, mert a „...ténylegesen befolyt névérték összegét.” ugyancsak a 15. soron kell elhelyezni. A névérték pedig magában foglalja az értékesítés eredményét is ebben az esetben. Itt is kiemelésre került a 8. ponthoz hasonlóan a „...pénzügyileg is rendezett..” kifejezés. Ha nem készpénzes az értékesítés, vagy nem folyt be az értékesítés bevétele, akkor a vevők (egyéb követelések) mérlegsorban szereplő követelés értékét csökkenteni kell azzal az összeggel, amit a befektetési cash flow részben sem szerepeltettünk. (Az a csökkenés, amelyet az értékesítés miatt egyszerűen kihagytunk a forgalmi adatok közül.) A korrekcióra itt is azért volt szükség, mert egy gazdasági esemény egyidejűleg érintette a befektetési cash flow-t, és a működési cash flow-t is. (Lásd még a korrekciók 8. pontjában leírtakat!)

Nézzük át az alábbi tárgyi eszköz beszerzéssel és értékesítéssel foglalkozó példákat, a magyarázatok 8. és 9. pontjához!

Példa a tárgyi eszköz beszerzés cash flow-kimutatásban történő levezetésére.

„A” eset: Tárgyi eszközt szerzünk be 100 egységért, amelyből a tárgyévben a teljes ellenérték kifizetésre került.

Könyvelési tételek:

a) T 1. Tárgyi eszközök	- K 4. Beruházási szállítók	100
b) T 4. Beruházási szállítók	- K 3. Pénzeszközök	100

„A/1” eset: A beszerzésből a tárgyévben csak 60 egység került kifizetésre.

Könyvelési tételek:

a) T 1.Tárgyi eszközök	- K 4.Beruházási szállítók	100
b) T 4.Beruházási szállítók	- K 3.Pénzeszközök	60

„A/2” eset: A beszerzésből a tárgyévben csak 60 egység került kifizetésre, de a korrekciót nem külön soron hajtottuk végre, hanem az szt. szó szerinti szövege alapján.

9. Táblázat Befektetett eszköz beszerzés különböző esetei

Megnevezés	Beszerzések különböző esetei		
	A	A/1	A/2
Adózás előtti eredmény	0	0	0
.....			
Szállítók állományváltozása	0	40	0
Korrekción a pénzmozgás hiánya miatt		- 40	0
.....			
Működési cash flow	0	0	0
Befektetett eszközök besz.	- 100	- 60	- 60
Befektetett eszközök eladása			
Befektetési cash flow	- 100	-60	- 60
.....			
Pénzeszközök változása	- 100	- 60	- 60

Jól látszik a végeredményekből, hogy a tárgyi eszközök növekedésénél nem vettük figyelembe a ki nem fizetett részt, ezért a működési cash flow-ban is törölni kellett a szállítók állományváltozásából a beruházási szállító miatti pozitív állományváltozást.

A vásárolt értékpapírok cash flow-kimutatásbeli elhelyezése

Elméletileg és általánosságban is kimondható, hogy az értékpapírok lejáratára szoros összefüggésben van a működéssel és a befektetéssel. Egy átmeneti szabad pénzeszköz elhelyezés gyakran csak a működés fenntartását szolgálja, ezért a működési cash flow részeként kell szerepelnie a kimutatásban. Ehhez hasonló elveket követ a nemzetközi standard is, mert a tartalomtól függően, megengedő szabályokat alkotott a cash flow-kimutatásban az egyes hatások területi elhelyezésére. Például a fizetett és kapott kamatok úgy is el lehet helyezni a cash flow-ban, ahogy és amiért azok keletkeztek. Ebből következően egy fizetett kamat lehetne a működés, a befektetés, vagy éppen a finanszírozás része. Ugyanez a helyzet a fizetendő társasági adó vonatkozásában is, mert ahol az adótartalom keletkezik, az arra jutó arányos adókat ott kellene bemutatni.

A magyar szabályozás viszont az említett kérdésekben határozott irányvonalat képvisel, és az elhelyezésben jelenleg nincs döntési szabadsága a vállalkozásoknak. Az adók, a kamatok a működésben, a kapott osztalékok a befektetésben, a fizetett osztalék a működésben helyezhető el.

A befektetett eszközök között nyilvántartott vásárolt értékpapírok a magyar szabályozás szerint a befektetési cash flow részét képezik. Nevesítésre csak a befektetett eszközök közötti értékpapírok kerültek¹. A kamatozó papírok elhelyezésekor ügyelni kell a kamattartalom és az árfolyamkülönbségek szétválasztására. A számvitelben könyvelt eredményhatást meg kell osztani a működés és a befektetés között.

A téma cash flow-kimutatásbeli kezelésére tekintsük meg a következő példát:

Példa a befektetési célú, kamatozó értékpapírok beszerzésére:

A tárgyévben a vállalkozás beszerzett (ki is fizetett) kamatozó értékpapírokat 10 000 eFt értékben. A beszerzési árban lévő kamattartalom 500 eFt volt, a névérték 9 000 eFt. A papírok 80%-át befektetési, a többit forgatási célúnak minősítették. A számviteli politika szerint a névérték alatti és feletti beszerzésből adódó különbség nem kerül időbelileg elhatárolásra.

Példa a befektetési célú, kamatozó értékpapírok eladására

Befektetési célú, kamatozó értékpapírok 40%-át értékesítették a tárgyévben. Eladási ár: 3 300 eFt, az időarányos kamat szerződés szerint 160 eFt volt.

10. Táblázat Az értékpapírok beszerzésének és eladásának kezelése

Cash flow-kimutatás érintett sorai	Beszerzés	Eladás
1. Adózás előtti eredmény	- 500	260
...		
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye		- 100
...		
10. Forgóeszközök változása	- 1 900	
I. Működési cash flow	- 2 400	160
14. Befektetett eszközök beszerzése	- 7 600	
15. Befektetett eszközök eladása		3 140
16. Kapott osztalék		
II. Befektetési cash flow	- 7 600	3 140
IV. Pénzeszközök változása	- 10 000	3 300

¹ A számviteli törvény 7. számú mellékletének 9. pontja alapján.

A beszerzést és az értékesítést rész pénzáramlásonként levezetve jutottunk el a fenti megoldásokhoz. A IV. soron látszik a tényleges pénz ki- és beáramlás, ez a végeredmény. A beszerzésnél a beszerzési árban lévő kamattartalom a működési eredményt rontotta, és nem a befektetést. Az értékesítés során realizált árfolyamnyereséget viszont a befektetési cash flow-ban kell bemutatni (ezért a működésből át kell helyezni a befektetési részbe) A számviteli törvény 9. cash flow-val kapcsolatos szabálya a következőket rögzíti: „...Itt kell továbbá kimutatni a befektetett eszközök közé tartozó, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok beváltása miatt kapott, ténylegesen befolyt névérték összegét.”

Ez a magyarázat a diszkont papírokra is vonatkozik, ahol az árfolyam-különbözetet a számviteli elszámolásban kamatként könyveltük. A cash flow-kimutatásban viszont helyre kell állítani az igazi tartalmat, azaz árfolyamnyereséget kell kimutatni a befektetési cash flow-ban.

A korrekció helye ebben az esetben egyértelműnek tekinthető, ez az 5. sor.¹ A realizált kamattartalom viszont marad a működési cash flow-ban, pedig befektetett eszköz hozamaként értelmeztük. Ettől ez a megoldás megfelel az IAS 7 szabályainak is, mivel megengedi az allokációt, de nem teszi kötelezővé. A forgóeszközök között szereplő forgatási célú, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokkal kapcsolatosan az előzőekben ismertetett problémák nem merülnek fel, mert az indirekt logika alapján a pénzmozgás nélküli tételek automatikusan kiszűrődnek. A besorolás megegyezik a nemzetközi szabályozással. A magyar szabályok szerinti „forgatási” cél szinte szinonim fogalom az IAS által említett „kereskedési” céllal. A kereskedési célú beszerzésekre jellemző a működési cash flow-ban történő elhelyezés. A rövid lejáratú értékpapírok azonban nem tudnak pénzeszköz-egyenértékesként viselkedni a magyar szabályozás szerint, mivel nem értelmezték ezt a fogalmat.

A gyakorlatban, a mérlegben lévő állományváltozásokat teljes körűen ellenőrizni kell, hogy a cash flow-kimutatásban ne legyenek számszaki problémák. A cash flow- kimutatás helyes összeállításához tehát szükség van az egyes vagyონrészek mozgásainak pontos feltárására, azaz pontosan tudnia kell a beszámolót készítőnek, hogy mely gazdasági események jártak pénzmozgással, és melyek nem. Mivel az alkalmazott számviteli rendszerünk jelenleg nem pénzforgalmi szemléletű, az információk előállítására nem is egyszerű feladat. Felmerül a kérdés, hogy milyen mélységig kell feltárni a bekövetkezett gazdasági eseményeket, és figyelembe venni a

---

¹ Gyakran nem egyértelmű a korrekció végrehajtásának helye. Ilyen esemény lehet egy befektetett eszköz apportba adása. Az apport nem értékesítés a számviteli törvény szerint, de az az ÁFA tv. szerint. A társasági szerződés szerinti érték és a könyv szerinti érték különbözete része az adózás előtti eredménynek. Ezt az eredményhatást ki kell szűrni, mert nem járt pénzmozgással. A kérdés csak az, hogy hol? Az egyik lehetőség az 5. sor, de elképzelhető megoldás az 1. Adózás előtti eredmény sor is. A törvényben nincsenek iránymutatások ezeknek a különleges eseményeknek a hatásaként jelentkező korrekciós igények megoldására. Hasonló kérdések vetődnek fel a befektetett eszközök térítés nélküli átadása-átvétele esetén, a jegyzett tőke leszállításakor, ha a tulajdonossal szembeni tartozást eszközzel egyenlítik ki, ha hosszú lejáratú elengedett kötelezettség elszámolására kerül sor, stb. Ezek természetesen csak technikai kérdések, mert mindenképpen a működési cash flow helyesbitéséről van szó, akárhol végezzük is el a korrekciót.

cash flow levezetésekor. Valószínűleg célszerűen e területen is alkalmazni kell a beszámolót készítőknél, és a beszámolót ellenőrzőknek is a gazdaságosság, a lényegesség alapelveit.

A probléma mélyebb megvilágítása érdekében tekintsük át a következő esettanulmányt, amely egy tárgyi eszköz bekerülési értékének kialakulásán keresztül, felhasználva ehhez további analitikus információkat, vizsgálja a cash flow-kimutatásra gyakorolt összevont hatásokat. Jól látható a naturál és pénzmozgások szétválaszthatóságának problémája a számviteli elszámolásokban, ami szinte megoldhatatlan feladat elé állítja a cash flow-kimutatást készítőket. Felvetődik a kérdés, hogy hol a határa a nyilvántartások további részletezésének?

4.1.1.6.1. Esettanulmány a tárgyi eszközökkel kapcsolatos elemi információknak a cash flow-kimutatásbani kezelésére¹

Alapadatok millió forintban!

Záró mérlegérték: (nettó)	100
Nyitó mérlegérték (nettó)	80
Állományváltozás	+20

11. Táblázat Tárgyi eszközökkel kapcsolatos elemi gazdasági események növekedés és csökkenés szerint csoportosítva

T oldal (növekedések)		K oldal (csökkenések)	
Nyitó	80		
Beszerezés (idegen kivitelezésben)	30	Terv szerinti értékcsökkenési leírás	15
Saját kivitelezés	9	Káresemény	2
Üzembe helyezésig felmerült kamat	3	Hiány	3
Üzembe helyezésig felmerült biztosítási díj	3	Selejtezés	4
Devizahitel árfolyamvesztesége	1	Térítés nélküli átadás	1
Apportként átvett tárgyi eszköz	4	Apportként átadott eszközök	10
Többlet	5	Átsorolás a készletek közé	1
Térítés nélküli átvétel	2	Értékesítés	4
Átsorolás a készletekből	3		
Terven felüli értékcsökkenés visszairása	0		
		Záró	100

Analitikus információk:

- A beszerzésből adódó növekedés csak 90%-ban került kiegyenlítésre.
- Az üzembe helyezésig felmerült időarányos hitelkamat aktiválásra került.
- A biztosítási díjakat előre kifizette a vállalkozás.
- Az értékesítés eladási áron 5 millió Ft volt és a vevő a teljes összeget kiegyenlítette.
- Az apportként átvett és átadott eszközök (tőkeemelések) cégbírósági bejegyzése megtörtént. Az apportba adott eszközök társasági szerződés szerinti értéke 15 millió Ft.
- A beruházások állományváltozása nulla volt.

¹ Elhangzott az MKVK Országos Konferenciáján a cash flow-kimutatásokról tartott előadásom részeként 2002. szeptemberben.

Megoldás:

A beszerzésből történt növekedés 30 millió Ft, melyből 90% került kiegyenlítésre, tehát 27 millió forint. A 3 millió Ft nem járt pénzmozgással, tehát az elemi növekedések közül kihagyjuk a cash flow-ra gyakorolt hatását, (mivel nem volt). Ezzel egyidejűleg a szállítók mérlegételen szereplő 3 K egyenleget a működési cash flow részből ugyancsak eliminálni kell.

12. Táblázat Tárgyi eszközökkel kapcsolatos elemi gazdasági események állományváltozása és cash flow-ra gyakorolt hatása

Gazdasági események	ÁV	Hatása a cash flow-ra	Érintett korrekciós sor	Összeg
Beszerzés (idegen kivitelezés)	30	- 27	Szállítók	- 3
Saját kivitelezés	9	0	Adózás előtti eredmény	- 9
Időarányos hitelkamat, amely nem került kifizetésre	3	0	Egyéb rövid lejáratú kötelezettség	- 3
Biztosítási díj	3	- 3		
Árfolyam veszteség	1	0	Beruházási hitelek	- 1
Apportként átvett tárgyi eszközök	4	0	Jegyzett tőke	- 4
Átsorolás készletből	3	0	Forgóeszközök	- 3
Többlet	5	0	Adózás előtti eredmény	- 5
Térítés nélküli átvétel	2	0	Halasztott bevételek	- 2
Terven felüli értékcsökkenés visszairása	0	0		
Növekedések összesen:	60	- 30	Korrekciók	- 30
Terv szerinti értékcsökkenés	- 15	15		
Terven felüli értékcsökkenés	- 9	9		
Térítés nélküli átadás	- 1	0	Adózás előtti eredmény	1
Apportba adás	- 10	0	Részesedések	15
			Adózás előtti eredmény	- 5
Átsorolás készletek közé	- 1	0	Forgóeszközök	1
Értékesítés	- 4	5	Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	- 1
Csökkenések összesen:	- 40	29	Korrekciók	11
Állományváltozás összesen	20	- 1		- 19

Magyarázat a táblázathoz:

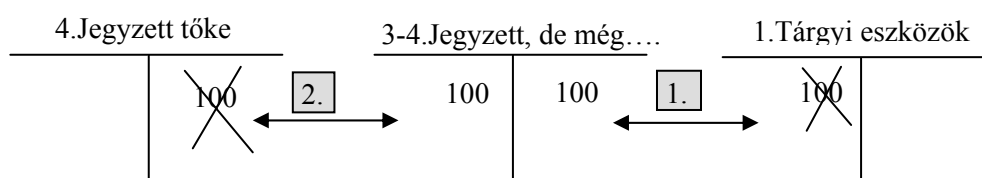
A pénzmozgással nem járó gazdasági események tehát problémát okoznak a számszaki egyeztetéskor. A mérlegben szereplő aggregált értékek minden nemű változást magukban foglalnak, így a pénzmozgás nélkülieket is. Ebből következően ellenőrizni kell a levezetés során, hogy az adott vagyონrész mérlegbeni állományváltozása megegyezik a cash flow-kimutatásba bevont információk és a kihagyott elemek együttes összegével. Ez minden olyan esetben igaz, amikor a különböző cash flow-kimutatásbeli területek keverednek. Ezek pedig meglehetősen gyakori esetek a valóságban. Ha valaki a beszámoló befektetési tükör részéből kívánja ezeket az információkat kinyerni, az majdnem lehetetlen eseményre vállalkozik. A főkönyvi könyvelés részletezettsége ezt a szintet jelenleg nem éri el, viszont az előírások változása ebbe az irányba hat, azaz szükségszerű tovább részletezés következik be e területen a könyvvezetésben is.

A befektetett eszközök beszerzésével összefüggnek az apport útján állományba vett eszközök is. Vizsgáljuk meg, milyen hatása van egy nem pénzbeni tőkeemelésnek.

A tőkeemelés cash flow-ra gyakorolt hatása

A korrekciók 10. pontjában adott magyarázat egyértelművé teszi, hogy csak a pénzben befolyt tőkeemelés része a cash flow-kimutatásnak. Ha apportként kaptunk eszközöket, az is növeli a jegyzett tőkét, de ez nem lehet része a cash flow-kimutatásnak, mert nem történt pénzmozgás. Ebben az esetben egy újabb típusú korrekcióval találkozhattunk, ahol egy gazdasági esemény a befektetési cash flow-t és a finanszírozási cash flow-t érintette egyidejűleg. A megoldás relatíve nagyon egyszerű, mert az apportként kapott tárgyi eszközt, immateriális jószágot, stb. egyszerűen nem vesszük figyelembe a tényleges eszköz növekedések között, mint befektetett eszköz beszerzést, és ezzel egyidejűleg a saját tőkén belül a jegyzett tőke növekedést is figyelmen kívül hagyjuk. Nézzük ennek számviteli elszámolását a következő ábrán!

16. ábra Apportként kapott tárgyi eszközök szerepeltetése a cash flow-kimutatásban

1. A tárgyi eszköz rendelkezésre bocsátása
  2. Cégbírósági bejegyzéskor a jegyzett tőke növelése
- ✗ A cash flow levezetésből kihagyandó forgalmak

A végeredmény tehát egy semleges megoldás, ahol forgalmi adatokat kell kihagyni a levezetésből. Értelemszerűen változik a megoldás, ha az apportként kapott eszköz a forgóeszközök között szerepel, mert akkor a működési cash flow részt kell korigálni. A magyarázatból látszik, hogy itt

tulajdonképpen nem korrekció történik, hanem információ figyelmen kívül hagyása a téma érdektelensége miatt.

Szorosan e témához tartozik a korrekciók 15. pontja, ami a 10. pont ellenkező irányú mozgásait kívánja szabályozni. A jegyzett tőke leszállításánál is csak azok a gazdasági események lesznek a cash flow-kimutatás részei, amelynek során a tulajdonosoknak készpénz kifizetésére került sor. Ha a tulajdonosokat más eszközzel „fizetik ki”, például saját termelésű készlettel, tárgyi eszközzel, stb., akkor ezek az események kiszűrésre kell, hogy kerüljenek, mert nem jártak pénzmozgással. Ebben a helyzetben is igaz, hogy a finanszírozás és a befektetési terület kerül kapcsolatba egymással, forgóeszköz mozgás esetén pedig a működési cash flow is érintve van. Korrekcióra tehát azért van szükség, mert ki kell hagyni pénzmozgás nélküli gazdasági eseményeket, amelyek egyébként a mérlegben szerepelnek (mert hatással voltak az állományváltozásra).

4.1.1.7. A saját részvények, üzletrészek, visszaváltható részvények

A 15. pont különlegessége a saját részvények, üzletrészek bevonása, ezek cash flow-kimutatásbeli elhelyezése. A saját részvények, üzletrészek visszavásárlásakor megnövekszik a forgóeszközök között kimutatott saját részvény, üzletrész mérlegsor, ezzel egyidejűleg csökken a pénzeszközök sor. Ez a gazdasági esemény pénzmozgással járt, de csak a működési cash flow értékét csökkentette. Ha sor kerül a bevonásra is a tárgyévben, akkor a számviteli törvény szerint ezt a hatást a működésből a finanszírozásba kell áthelyezni, mert tartalmilag ez felel meg a valóságnak. A 22. Részvénybevonás, tőke kivonás (tőkeleszállítás) soron a bevont saját részvény, üzletrész névértékét kell beállítani¹. További korrekcióra nem kerül sor, mert minden esemény hatása a helyén van.

Példa a saját részvények visszavásárlásának és bevonásának cash flow-kimutatásbeli kezelésére

Legyen a névérték 120 egység, a visszavásárlási érték pedig 100 egység.

Visszavásárlás könyvviteli elszámolása:

T	3.Saját részvény, üzletrész	K	3.Pénzeszközök	100

A cash flow-kimutatásban a következő hatásokat rögzíthetjük:

10. Forgóeszközök változása (ÁV +100)	– 100
IV. Pénzeszközök változása	– 100

¹ A gazdasági társaságokról szóló törvény módosításával megjelenő visszaváltható részvények visszavásárlása esetén is ugyanezt az eljárást lehet alkalmazni.

A visszavásárlás ténye tehát automatikusan csak a működési cash flow részt érinti és a pénzeszközök állományváltozását, azaz a végeredményt¹.

Bevonás könyvviteli elszámolása

T 8.Rendkívüli ráfordítások	K 3.Saját részvény, üzletrész	100
T 4.Jegyzett tőke	K 9.Rendkívüli bevételek	120

13. Táblázat A saját részvény visszavásárlás és bevonás részleges cash flow-kimutatásra gyakorolt hatása

Ssz.	A cash flow-kimutatás érintett sora	Visszavásárlás	Bevonás	Végeredmény (vásárlás és bevonás együtt)
1.	Adózás előtti eredmény	–	+ 20	20
10.	Forgóeszközök változása	– 100	+ 100	0
I.	Működési cash flow	– 100	+ 120	20
22.	Részvénybevonás, tőke kivonás	–	– 120	– 120
III.	Finanszírozási cash flow	0	– 120	– 120
IV.	Pénzeszközök változása	– 100	0	– 100

A levezetésből látszik, hogy a működési cash flow részből a hatás áthelyezésre került a finanszírozási részbe és ez volt a cél. A működéshez ugyanis hozzáadtunk a könyvelésen keresztül 20 eredménynövekedést (a Rendkívüli bevételek és Rendkívüli ráfordítások különbségéből adódik), valamint a saját részvény, üzletrész csökkenése 100 egységgel növelte a működési cash flow részt, ezt ellentételezte a finanszírozásra gyakorolt hatás, a 120 csökkenés. A többi sor változatlan maradt. Végeredményben tehát a következő történt: a vállalkozás 120 egységet fordított a finanszírozásra, amelyből 20 eredmény került realizálásra a visszavásárláskor, ami a működés része, a tényleges pénzkifizetés pedig a könyv szerinti érték 100 egység volt. Felvetődik a kérdés, hogy mi történik akkor, ha a bevonásra csak a következő évben kerül sor a visszavásárláshoz képest? A megoldás a táblázatból látszik, mert az első évben a **visszavásárlás oszlop** a megoldás, és a következő évben a pedig a **bevonás oszlop**. Azt hozzá kell tenni, hogy strukturális és elemzési problémát okozhat az a tény, hogy pénzmozgás nélküli tételt rendezünk a fentieknek megfelelően a cash flow-kimutatásban, pedig nem szabadna. Az ilyen helyzetek megoldására tesz javaslatot a standard azzal, hogy a beszámolót készítők fűzzenek szöveges magyarázatot a cash flow levezetéséhez is. Magyarországon ez azt jelenti, hogy a kiegészítő melléklet részeként bemutatandó cash flow-kimutatáshoz újabb kiegészítő mellékletet kellene készíteni. Az előzőekben bemutatott

¹ Ez a következtetés a magyar számviteli szabályozásra épül, erőteljesen figyelembe véve a könyvvezetési szabályokat. Korábban az FRS 1, az IAS 7 magyarázatánál érintettük a saját részvények visszavásárlásának kérdését. Minden szabályozás a saját részvények visszavásárlását finanszírozási cash flow-nak tekintette, függetlenül a bevonás tényétől. Véleményem szerint ez az értelmezés jobban kifejezi a valóságot még akkor is, ha ezek a saját részvények újra értékesítésre kerülnek. Ebben az esetben a finanszírozás cash flow-ját növelni fogják.

példa egész másképpen is levezethető, ha figyelmen kívül hagyjuk a könyvelést és tisztán a lényegre koncentrálunk. Ha elfogadjuk azt a tényt, miszerint a saját részvényel kapcsolatos tranzakciók a finanszírozási cash flow-t befolyásolják, kicsit eltérő végeredményre jutunk az előzőekhez képest.

Tartalmilag ez az újabb változat nem felel meg a számviteli törvény szó szerinti előírásainak. Ehhez figyelembe kell vennünk a finanszírozásra vonatkozó azon koncepciót, miszerint csak tőkemozgások és a tőkemozgások megszerzésével kapcsolatos költségek, ráfordítások, illetve bevételek lehetnek részei a finanszírozásnak.¹

Ilyen feltételek figyelembe vételével oldjuk meg az előző saját részvény visszavásárlással és bevonással kapcsolatos példát.

14. Táblázat A saját részvények IAS 7 szerinti elhelyezése a cash flow-kimutatásban:

Ssz.	A cash flow-kimutatás érintett sora	Visszavásárlás	Végeredmény (vásárlás és bevonás együtt)
1.	Adózás előtti eredmény	–	20
	Korrekció		– 20
10.	Forgóeszközök változása	– 100	0
	Korrekció	100	0
I.	Működési cash flow	0	0
22.	Részvénybevonás, tőkekivonás	– 100	– 100
III.	Finanszírozási cash flow	– 100	– 100
IV.	Pénzeszközök változása	– 100	– 100

Magyarázat a visszavásárlás oszlopban szereplő levezetéshez:

A tényleges pénzáramlás a kifizetett ellenérték. Ennek kell megjelennie finanszírozási hatásként. A működésben számvitelileg elszámolt és automatikusan figyelembe vett hatást ki kell szűrni és át kell helyezni a finanszírozási cash flow-ba. A visszavásárlás és a bevonás között a cash flow hatást tekintve nincs különbség ebben a megoldásban. A részvények kibocsátásakor is csak a pénzmozgással összefüggő változást helyezük el a finanszírozási részben és nem szerepel benne az apport hatása. A saját részvényenél nem a számviteli elszámolási logikát kellene követni a törvényi szabályozásban, hanem a tényleges pénzáramlást.

Magyarázat a visszavásárlás és bevonás oszlophoz:

A „névérték” finanszírozási cash flow-ban történő bemutatása kiváltja az eredmény működésben maradását, ami viszont a tárgyévben nem járt pénzmozgással. Ha nincs pénzmozgás, akkor viszont ki kell szűrni a hatását a működésből. A végeredmény a finanszírozásban csapódik le a tényleges

¹ Ezt az érvelést alátámasztják a befektetett eszközöknél ismertetett előírások és a bemutatott példák.

pénzkiáramlás összegével megegyezően. A jelenlegi törvényi előírásból viszont az következik, mintha pénzkiáramlás 120 lett volna a finanszírozásban és befolyt volna eredményhatásként 20. Természetesen ez a jelenlegi 20 eredményhatás a részvények kibocsátásának évében voltak valódi pénzmozgások és nem most. Ez az előírás tehát nem felel meg a cash flow-kimutatásokkal szemben támasztott elvárásoknak, de megfelel egyfajta számviteli szempontok szerinti megoldásnak. Az alkalmazott módszer direktől indirekthe váltott, véleményem szerint teljesen feleslegesen. Elméletileg a cash flow-ban levezetett hatás a mérlegből már látszik, amelyet indokolatlan a cash flow-kimutatásban megismételni. A visszaváltható részvények megjelenésével hasonló problémákba ütközünk. E területen azonban fel sem vetődhet egy esetleges forgatási szándék, amely a működésbe helyezné az eredményhatást, mivel a visszavásárlás után kötelező a bevonás a gazdasági társaságokról szóló törvény előírásai szerint. Az előzőekben ismertetett megoldások végeredményben alkalmazhatók a visszaváltható részvényekre is.

A kötvény és hitelviszonyt megtestesítő, saját kibocsátású értékpapírok

A 11. és a 16. korrekciós pontok a kötvény és hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kibocsátásából származó pénzbevételek elhelyezését és az ezekre fordított visszafizetéseket szabályozza. A mérlegben kötelezettséggként bemutatott finanszírozási források **akár hosszú lejáratúak, akár rövidek**, minden esetben a **finanszírozási cash flow** részeként kell a kimutatásba beállítani. A számviteli törvény nem szabályozta az ezzel kapcsolatos fizetendő kamatok (terhek) cash flow-kimutatásban való elhelyezését. Az FRS 1, az IAS 7 álláspontját már ismertettem ebben a kérdésben. Az angol FRS 1 problémás területnek ítélve a kamatfizetést, elkülönítette a többi tevékenységtől és a „Befektetések és pénzügyi szolgáltatások hozama” soron kéri a bemutatást. Ez akkor is igaz, ha tőkésítették a kamatot. Itt kell elhelyezni a lízing miatt fizetendő kamatokat is. A finanszírozás cash flow-jától tehát elkülönített bemutatást kérnek az angol szabályozásban. Az IAS 7 bármelyek besorolást elfogadja a tartalom függvényében. Az FAS 95 szerint minden kamat a működési cash flow része, kivéve ha aktiválták a kamatfizetési kötelezettséget, mert akkor a befektetés része. A magyar szabályozásban nincsenek tételes előírások a fizetett kamatok besorolására, de a precedensek alapján az FAS 95-höz hasonló változat értelmezendő, azaz minden kamat a működés része. Ebből következően a finanszírozásban csak a tőke mozgások rendezhetők. Könnyű belátni, hogy a fizetendő kamatok ebben az esetben a finanszírozás megszerzésének költségét jelentik és tartalmilag a finanszírozásban lenne a helyük. A magyarországi szabályozás tehát a kamatoktól megtisztított tőkeáramlásokat engedi be a finanszírozás területére, ami logikus és következetes megoldása a problémának. Sajnos a jelenlegi számviteli elszámolásból nem látszik a ténylegesen kifizetett tárgyévi összes kamat, amelyet szinte minden szabályozás szerint be kell mutatni külön is. Erre a magyar szabályozás szerint nincs igény, pedig ez lényeges információ

lenne az elemzés számára.¹ Az eredménykimutatásban szereplő kapott (járó) kamatok valamint a fizetendő kamatok sorok jó becslései lehetnek évről-évre a tényleges pénzáramlásoknak, ha nincs lényeges eltérés az egyes évek között és nem jelentős az aktivált kamattartalom.

Példa kötvénykibocsátásra

A „Kötvény” Rt. pénzügyintézetén keresztül kibocsátott 1 000 millió Ft értékű, 5 éves futamidejű, változó kamatozású kötvényt 20X1. július 1-jén. A kötvényeket a kibocsátó évente arányos összegben váltja vissza. A kibocsátás költsége 1 millió Ft volt, melyet a bank az átutalási betétszámláról leemelt. Kamatfizetés évente egyszer, az évfordulókon történik. Az első évi kamatláb 10%, a második évi 8%. (Nem naptári évre!) Bemutatandó a 20X1. és 20X2. évi cash flow-ra gyakorolt hatás.

15. Táblázat A kötvénykibocsátás bemutatása ezer Ft-ban

Ssz.	A cash flow-kimutatás érintett sora	20X1. 12. 31.	20X2. 12.31.	IAS 7 20X1	IAS 7 20X2
1.	Adózás előtti eredmény	- 51 000	- 82 000	-51 000	- 82 000
8.	Passzív időbeli elhatárolások	50 000	- 18 000	50 000	-18 000
	Korrekción			1 000	- 100 000
I.	Működési cash flow	- 1 000	- 100 000	0	0
18.	Kötvény kibocsátás bevétele	1 000 000		999 000	
23.	Kötvény visszafizetése		- 200 000		- 300 000
III.	Finanszírozási cash flow	1 000 000	- 200 000	999 000	- 300 000
IV.	Pénzeszközök változása	999 000	- 300 000	999 000	- 300 000

Magyarázat a 20X1. évi megoldáshoz:

Az adózás előtti eredmény a 10%-os időarányos kamatból (50 000) és a kibocsátás költségéből (1 000) áll. Mivel kamatfizetés nem volt a 20X1. évben, passzív időbeli elhatárolást könyveltek az eredmény hatás érdekében. A működési cash flow-ra gyakorolt hatás csak a kibocsátás kifizetett költségéből áll, az elszámolt kamattartalom viszont nem járt pénzmozgással, de nem kell külön figyelmet fordítani rá, mert automatikusan kiszűrődik az indirekt logika alkalmazása miatt.

Magyarázat a 20X2. évi megoldáshoz:

A ténylegesen kifizetett kamat az első évre 10%, azaz 100 000. A II. félévi időarányos kamat már csak 32 000. A feloldott időbeli elhatárolás 50 000, ezért az eredmény 82 000 a fordulónapon. A működés cash flow-ja tehát csak a kamatfizetés tényleges hatását mutathatja. A tőketörlesztés

¹ Lásd a likviditásról szóló fejezet végén található mutatószámok tartalmát. (1.1.1.4. fejezet)

viszont a finanszírozásban helyezendő el, összege az első év végén 200 000, ami megfelel az arányos 20%-os beváltásnak.

Az IAS 7 szerinti megoldások abban különböznek a magyar változattól, hogy a fizetett kamatok és a kibocsátás költségei mind-mind a finanszírozás cash flow-jában elhelyezhetők, ha úgy ítéljük meg a hovatarozását. Véleményem szerint a maga módján ez a megoldás még tisztább képet ad az adott helyzetről. Vannak természetesen hátrányai is, mivel nem látszik a kamatfizetés tényleges összege. Ezért külön bemutatást kér az IAS 7.

4.1.1.8. Hitelek és kölcsönök, hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök, bankbetétek

A 12. és a 17. korrekciós pontok a hitelek és kölcsönök cash flow struktúrában történő elhelyezését szabályozza. Az Szt. megfogalmazása nem tesz különbséget a felvett rövid és hosszú lejáratú hitelek, kölcsönök között, minden ezzel kapcsolatos mozgást tisztán pénzműveletnek tekint és a finanszírozási cash flow részeként kell bemutatni. Fontos kihangsúlyozni, hogy a cash flow-kimutatás ezen sorain csak a tőkemozgásokat kell szerepeltetni, azaz a hitel, kölcsön felvételt és ezek törlesztését. A konkrét szabályozás minden hitelt és kölcsönt további tartalmi vizsgálat nélkül ezen sorokon mutat be a cash flow-kimutatásban. Az FRS 1 angol szabályozásban a „cash” fogalmánál tisztázták, hogy ebbe a kategóriába tartozik a folyószámlahitel, mivel nem működési, befektetési vagy finanszírozási tevékenységet érint, hanem inkább a vállalkozás pénzgazdálkodási tevékenységének a része, ezért nem kell külön kiemelni. A magyar előírások azt sem vizsgálják, hogy a hitel a működést, befektetést, vagy éppen a finanszírozást szolgálja. A mindennapi (átmeneti) finanszírozási problémák megoldására gyakran alkalmazzák a hazai vállalkozások a rulirozó hitelek felvételét, amelyet a visszafizetés után a megállapodás szerinti összegben ismét igénybe lehet venni. A magyar szabályok nem ejtenek szót a nettósíthatóság kérdéséről. Az összes korábban ismertett szabályozás viszont igen, köztük a nemzetközi is foglalkozik a kérdéssel. E szerint a rulirozó hitel lehet a finanszírozási cash flow része, de nettósítható a pénz ki- és beáramlások összege.¹ Valóban célszerű a nettósítás, mert félrevezető információt nyújthat az éven belüli bruttó módon beállított hitel felvétel és hitel visszafizetés halmozott összege. A magyar szabályozásban célszerűen az IAS 7 szerinti megoldást kellene alkalmazni.

A hitelek és kölcsönök pénzbevétel eredményező tranzakciója tulajdonképpen a hitelek folyósítása. Ha a folyósítás nem történik meg, nincs pénzmozgás sem, tehát cash flow-ra gyakorolt hatást sem szabad bemutatni. Tekintsük át az alábbi példákat a téma problémáinak jobb feltárása és érthetősége érdekében. Ezekre sincs utalás a magyar gyakorlatban, de korábban az FAS 95 tárgyalásánál ez a kérdés már felvetődött. Látszólag a magyar szabályozás megelégedett a hitelek

---

¹ IAS 7 22. § b) pontja, 23. § c) pontjai alapján.

felvételének és törlesztésének bemutatásával, de a gyakorlatban előforduló finanszírozási formák más-más végeredményre vezetnek a cash flow-kimutatásban.

Példa a hitelek felvételére és törlesztésére.

1. Tárgyi eszköz beszerzésére felvettünk 50 000 eFt beruházási hitelt, amelyet a bank elszámolási betétszámlánkra átutalt. Az eszköz beszerzése a beruházási szállítóktól megtörtént, üzembe is helyezték az időszakban. A tényleges beszerzési ára 60 000 eFt volt, amelyet teljes egészében kiegyenlítettünk. Törlesztésre kifizettünk 5 000 eFt-ot, kamatra 1 500 eFt-ot.
2. Minden azonos az 1. változattal, de a hitelfolyósítás nem történt meg, a bank a szállítót közvetlenül egyenlítette ki.
3. Minden azonos az 1. változattal, de a fizetett kamat felét aktiválták.

16. Táblázat Hitelek felvétele és törlesztése

Ssz.	A cash flow-kimutatás érintett sora	1.	2.	3.
1.	Adózás előtti eredmény	- 1 500	- 1 500	- 750
	Szállítói kötelezettség változása	0	0	0
I.	Működési cash flow	- 1 500	- 1 500	- 750
14.	Befektetett eszközök beszerzése	- 60 000	- 10 000	- 60 750
II.	Befektetési cash flow	- 60 000	- 10 000	- 60 750
19.	Hitel és kölcsön felvétele	50 000	0	50 000
24.	Hitel és kölcsön visszafizetése	- 5 000	- 5 000	- 5 000
III.	Finanszírozási cash flow	45 000	- 5 000	45 000
IV.	Pénzeszközök változása	- 16 500	- 16 500	- 16 500

Magyarázat:

1. A hitel felvétele növelte a finanszírozási cash flow-t, azaz a finanszírozási forrásokat. Ez a pénz beáramlás a szállító kifizetésekor kiáramlott 50 000 összegben. Saját erőből is fizetett a vállalkozás 10 000-et. A hitel be és kiáramlásának hatása megjelent a befektetett eszköz beszerzése soron, ahol a saját és idegen finanszírozás együttes összegének hatását látjuk.

2. Mivel nem történt folyósítás, pénzmozgás sem keletkezett. Az eszköz növekedését nem vehetjük figyelembe a hitelből történt finanszírozás miatt, és hitel felvét sem történt a cash flow-kimutatás szempontjából. A hiteltörlesztésre történő kifizetés azonban a finanszírozás részt érinti, de nem lehet része a befektetésnek. A befektetésbe ebben a pillanatban csak a saját erőből ténylegesen kifizetett rész állítható be pénzkiáramlásként. Ez azonos azzal a szituációval, amikor a befektetett eszköz beszerzés témakörét tárgyaltuk és nem fizettük ki a szállítókkal szembeni tartozásunkat. Ha ennek a változatnak a megoldása nem lenne teljesen egyértelmű és világos, akkor segíti az

eligazodást az IAS 7 pénzügyi lízing alapján történő eszközbeszerzés példája, amelyet a finanszírozási cash flow részbe sorolnak.¹

Ezzel a megoldással egyet lehet érteni, azonban a tényleges eszköz és tőkeszerkezetre gyakorolt hatások így kimaradnak a cash flow-ból, ami hátrányos a beszámolót olvasó számára. Minden szabályozás valamilyen szinten kijelentette, hogy pénzmozgás nélküli tételek a befektetésben és a finanszírozásban nem szerepelhetnek. Ha tehát nincs folyósítás, mint például a pénzügyi lízingnél, eleve csak a finanszírozási pénzkirámlás tud megjelenni a levezetésben, például amikor pénzkifizetés történik a lízingtartozásra. Minden más, a számvitelben elszámolt egyéb gazdasági eseményt eliminálni kell a cash flow-ból. Mindezt jól tükrözik a bemutatott végeredmények, amelyek nem változhattak meg a különböző feltételek között, ha a pénzkirámlás ténylegesen 16 500 eFt volt.

Hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök, elhelyezett bankbetétek.

A 13. és 18. korrekciós pontok a pénzügyi befektetésekből kimaradt részeket szabályozza, így a hosszú lejáratra nyújtott kölcsönök, illetve elhelyezett bankbetétek cash flow-beli bemutatását. A magyarázatból egyértelműnek tűnik, hogy a hosszú lejáratú kölcsönök és bankbetétek a finanszírozási cash flow részbe tartoznak. Ezt azért fontos kiemelni, mert az ezzel foglalkozó nemzetközi standard inkább a befektetési cash flow részt részesíti előnyben. Például egy anyavállalat tartósan ad kölcsönt leányvállalatának. Ebben a szituációban nem befektetés történik, hiszen egy konszolidálás esetén az ebből származó hozamok, ráfordítások és az eredmény kiszűrésre kerül, valamint az adósság konszolidálás keretében a követelés és kötelezettség jellegű tételek is. Egy konszolidált cash flow kimutatásban ez a mozgás egyáltalán nem szerepelne, mert a pénz el sem hagyta a konszernt. Vita tárgya lehet az az eset, amikor körön kívüli vállalkozásnak nyújtanak kölcsönt tartósan, mert ez valóban inkább befektetés, mint finanszírozás. Ekkor vizsgálni kellene, hogy nem hitelintézeti tevékenységet folytat-e a vállalkozás, ami engedélyhez kötött tevékenység.

A rövid lejáratra nyújtott kölcsönökről nem rendelkezik külön a számviteli törvény, ezért többféle elhelyezési kérdés vetődik fel. Az egyik megoldás az lehet, hogy minden vállalkozás úgy kezel, ahogy elhelyezte a mérlegben az adott kölcsönt (Egyéb követelés), és a forgóeszközök változása között szerepel. A partner cég felvett kölcsönként tartja nyilván, erre viszont tételes előírás van a számviteli törvényben, és ekkor a finanszírozási cash flow részben kell elhelyezni. Egy másik értelmezés is lehetséges, miszerint az adott kölcsönnél sem teszünk különbséget a rövid lejáratra adott és a tartósan adott kölcsönök között (Lásd a kötelezettségre vonatkozó értelmezést a 11. és 12. korrekciós pontokban a partner szempontjából!) Így minden adott kölcsönt kiemelünk a

---

¹ IAS 7 17. § (e) pontja alapján. De az FAS 95 szerint is az értékesítéssel közvetlenül kapcsolatos hitelek törlesztése finanszírozási pénzkirámlás. 17. § c) ponthoz kapcsolódó 6. számú lábjegyzet alapján.

finanszírozási területre. A lekötött bankbetétek minden ismertett szabályozás szerint a finanszírozási részben található, mint hosszabb lejáratra nyújtott kölcsönök.

4.1.1.9. Véglegesen kapott és átadott pénzeszközök

A 14. és 19. korrekciós pontok a véglegesen kapott és átadott pénzeszközök cash flow-ban történő elhelyezését szabályozza. Minden végleges pénzeszköz átadás és átvétel a finanszírozási cash flow része az Szt. szerint. Különbséget kell azonban tenni a jogszabály alapján történő átadás, átvétel és az eredmény terhére, javára elszámolt átadás és átvétel között. A jogszabály alapján történő átadás, átvétel a saját tőke elemeit érinti, a tőke- vagy eredménytartalék formájában. Ezek az események tisztán pénzműveletek, tehát jogosan a finanszírozási részbe tartoznak. Ha eredményen keresztül történik az átadás vagy átvétel, akkor egy eredményhatékony gazdasági eseményt könyveltünk, ami végeredményként megjelenik az Adózás előtti eredményben, tehát része a működési cash flow-nak. Az Szt. előírása szerint ezt a hatást át kell helyezni a működési cash flow-ból a finanszírozási cash flow-ba. Az áthelyezés úgy történhet, hogy csökkentjük, vagy növeljük az adózás előtti eredményt annak függvényében, hogy kaptuk vagy átadtuk a pénzeszközt. A gyakorlatban célszerű az adózás előtti eredményt sort tovább részletezni, bemutatva a korrekciós okokat. Természetesen mindez szöveges magyarázattal is helyettesíthető és alátámasztható.

Példa a pénzeszközök átadás-átvételének kezelésére

Az adózás előtti eredmény általánosságban legyen 1 000 egység, amely annak függvényében változik, hogy milyen gazdasági esemény következett be a konkrét példában.

Tekintsük át a következő eseteket:

1. Pénzeszköz átadása eredmény terhére 500 egység.
2. Pénzeszköz átadása jogszabály alapján a saját tőke terhére, 500 egység.
3. Pénzeszköz átvétel a működés költségeinek ellentételezésére, 600 egység.
4. Pénzeszköz átvétel fejlesztési célra, 600 egység.
5. Pénzeszköz átvétel jogszabály alapján a saját tőke javára, 600 egység.

17. Táblázat Pénzeszközök átadása és átvétele

Cash flow-kimutatás érintett sorai	Pénzeszköz átadás		Pénzeszköz átvétel		
	Eredmény terhére	Jogszá- bály alapján	Eredmény javára		Jogszá- bály alapján
			Költsé- gekre	Fejlesz- tési célra	
	1.	2.	3.	4.	5.
1. Adózás előtti eredmény	500	1 000	1 600	1 000	1 000
<i>Korrekcio pénzeszközök átadása miatt</i>	+ 500	–	–	–	–
<i>Korrekcio pénzeszközök átvétele miatt</i>	–	–	– 600	–	–
...					
8. Passzív időbeli elhatárolások változ.	–	–	–	600	–
<i>Korrekcio a halasztott bevételeken</i>	–	–	–	– 600	–
...					
I. Működési cash flow	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
...					
21. Végrelesen kapott pénzeszköz	–	–	600	600	600
26. Végrelesen átadott pénzeszköz	– 500	– 500	–	–	–
...					
III. Finanszírozási cash flow	– 500	– 500	600	600	600
IV. Pénzeszközök változása	500	500	1 600	1 600	1 600

Magyarázat a táblázat egyes oszlopaihoz:

1. oszlop: Mivel a pénzeszköz átadása az eredmény terhére történt – rendkívüli ráfordítás volt – ezért az eredményt növelni kellett az átadott pénzeszközök értékével, mert az a finanszírozásba került áthelyezésre.
2. oszlop: A jogszabály alapján történő átadáskor a saját tőke valamelyik eleme csökkent, nem volt eredményhatás, ezért korrekcióra sem került sor. Az adózás előtti eredmény változását is ez okozta az 1. oszlop feltevéséhez képest.
3. oszlop: Az átvett pénzeszközök esetében meg kell különböztetni a költségek, ráfordítások ellentételezésére kapott pénzeszközöket a fejlesztési célú pénzeszközöktől. A 3. oszlop megoldása szerint az átvett pénz része az adózás előtti eredménynek, és azt a működésből ki kell venni és át kell helyezni a finanszírozásba.
4. oszlop: A fejlesztési céllal kapott pénzeszközök halasztott bevételként kerülnek elszámolásra és az áthelyezéskor a halasztott bevételeket kell csökkenteni, ezzel egyidejűleg növelve a finanszírozási cash flow-t. A 8. Passzív időbeli elhatárolások soron azért van 0 érték végeredményben, mert a könyvelés során elszámoltunk ide + 600-at akkor, amikor az adózás előtti eredményt csökkentettük. (Ez okozza a változást a kiinduló feltételekben.) A működésből

- a finanszírozásba történő áthelyezéskor viszont – 600-at kell innen kivezetnünk. (Ebben a megoldásban azt is vélelmeztük, hogy a pénz még nem került felhasználásra fejlesztési céllal.)
5. oszlop: A jogszabály alapján történő átvételnél nincs korrekció, mert eredményhatás sincs, hiszen közvetlenül saját tőkét érintő gazdasági eseményt könyveltünk.

Az Szt. 7. számú mellékletének cash flow soraira vonatkozó magyarázatokban említésre került még a véglegesen kapott pénzeszközök vonatkozásában az időbelileg elhatárolt rész kimutatásbeli kezelése. Ha fejlesztési célra kaptuk a pénzeszközt, akkor halasztott bevétel keletkezik a passzív időbeli elhatárolásokon. A pénzmozgás ténylegesen bekövetkezett, és az Szt. előírása szerint ennek a finanszírozásban a helye, ezért a passzív időbeli elhatárolások (halasztott bevétel) sorát csökkenteni kell, a finanszírozási cash flow 21. sorát a Véglegesen kapott pénzeszközöket pedig növelni. Felvetődik a kérdés, hogy mi történik a következő években, azaz mi történik akkor, amikor elkezdjük elszámolni az amortizációt és feloldjuk a halasztott bevételt. Ebben az esetben már egy befektetett eszköz felhasználásáról van szó, ahol az amortizáció korrekciós tétel lesz automatikusan. A halasztott bevétel feloldása az indirekt logika alapján automatikusan kiesik a működési cash flow-ból, tehát külön nem kell korrigálnunk semmit ez ügyben. Ezzel a megoldással azt is feltételeztük, hogy nem kívánjuk a befektetett eszköz életútját megpántlikázott pénzáramlás nélküli korrekciókkal követni a jövőben, mert az elhasználódás időszakában már érdektelen kérdés, hogy miből finanszíroztuk azt a megszerzéskor. Ezek az elméleti közelítések természetesen vitára adhatnak okot, annak függvényében, hogy mi a cash flow-kimutatás összeállításának célja. Nézzünk ennek alátámasztására egy számszaki példát:

Példa a fejlesztési támogatások bemutatására

Fejlesztési támogatás címén befolyt 3 000 eFt, amelyből egy tárgyi eszközt vásároltak. Az eszköz tárgyévben elszámolt amortizációja 150 eFt volt. Ezen kívül a működési költségek ellentételezésére kapott a társaság 1 200 eFt-ot, amelyet fel is használt.

18. Táblázat Fejlesztési támogatások

Cash flow-kimutatás érintett sorai	Összeg
1. Adózás előtti eredmény	0
Korrekciók – <i>pénzeszköz átvétel miatt</i>	- 1 200
– <i>fejlesztési támogatások értéksökkenése</i>	- 150
4. Elszámolt amortizáció	150
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	
8. Passzív időbeli elhatárolások változása	2 850
Korrekció <i>a fejlesztési támogatások miatt</i>	- 2 850
I. Működési cash flow	- 1 200
14. Befektetett eszközök beszerzése	- 3 000
15. Befektetett eszközök eladása	
16. Kapott osztalék	
II. Befektetési cash flow	- 3 000
17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás ..	
21. Véglegesen kapott pénzeszközök	4 200
22. Részvény bevonás, tőke kivonás ..	
III. Finanszírozási cash flow	4 200
IV. Pénzeszközök változása	0

A levezetésből kitűnik, hogy a beáramlott pénzek teljes egészében felhasználásra kerültek. A kapott pénzeszközök a finanszírozási cash flow részben jelennek meg. Ami gondot okoz, az az eddig elszámolt amortizáció, hiszen a 4. soron is bemutatásra került, ezért halmozott információ szerepel a levezetésben, így a működésből ki kell szűrni és át kell helyezni a finanszírozásba. (A 150 ugyanis feloldásra került a halasztott bevételekből!)

4.2. A számviteli törvényben nem rendezett korrekciók

A számviteli törvény cash flow-kimutatásra vonatkozó mellékletében megemlítette a törvényalkotó, hogy a korrekciós tételek felsorolása nem teljes körű. A teljes körűsége törekvés nem is lehet célja a cash flow-kimutatás összeállításának, tekintettel arra, hogy indokolatlanul sok munkaráfordítással lehetne minden, cash flow-t érintő eseményt pontosan feltárni. A nemzetközi standard megfogalmazása tartalmazza a „becslés” kifejezést, ami feltételezi az esetleges kisebb pontatlanságok elfogadását. Ez összhangban van a könyvvizsgálat célkitűzésével is, mivel a megbízható és valós összképről kell meggyőződni a könyvvizsgálónak, ehhez kell a kellő bizonyítékot szereznie a vizsgálódások során, és nem a forint –filléres levezetés a cél. Sajnos a számviteli törvényből kimaradt a pontos cash flow definíció, ezért vitára adhat okot az összeállítás pontosságára vonatkozó elvárás. A korrekciók magyarázatánál igyekeztem tipizálni az egyes eseteket, felhívni a figyelmet a közös tulajdonságokra, illetve eltérésekre. A cash flow-kimutatás összeállításának alapjául szolgáló gazdasági események teljes feltárására azonban nem vállalkozhatok, de kísérletet tehetek a problémás területek egy-egy részének bemutatásával, analógiát teremtve egy újonnan felvetődő esemény (helyzet) megoldására. Nézzünk néhány nem nevesített problémát a magyar gyakorlatból, amellyel a beszámoló készítő gyakran szembe találja magát. (Ezek részben eredménysemleges, részben eredményhatékony tételek, és általában nem járnak pénzmozgással.)

A cash flow-kimutatás összeállításának néhány technikai problémája

- Az Szt. előírásai szerint gyakran találkozunk átsorolásokkal. Az átsorolásokat legalább a mérlegben végre kell hajtani, de ezek nem jártak pénzmozgással, így a cash flow-kimutatásban torzító tényezők lehetnek, amennyiben jelentősek, lényegesek. Ezeket az átsorolásokat a cash flow-ban nem kellene figyelembe venni. (Az átsorolás előtti állapot alapján kell a kimutatást elkészíteni.) Azok a vállalkozások, amelyek a számviteli politikájuk alapján könyvelik az év végi átsorolásokat, külön figyelmet kell, hogy fordítsanak a cash flow-kimutatásba beállított aggregált értékek felhasználhatóságára. Például, említsük meg itt a hosszú lejáratú hitelek közül a következő évben esedékes rész átsorolását a rövid lejáratú hitelek közé. Forgalmi adatként ezek úgy viselkednek, mintha valós gazdasági események lennének, azaz a hosszú lejáratú hitelt törlesztettük, a rövid lejáratút pedig felvettük az adott időszakban, pedig semmiféle pénzmozgás nem történt. A könyvelés tehát jelentős mértékű halmozódásokat takarhat, amelyek egyébként nem jelentenek hibákat a beszámoló többi részének elkészítésekor, de a cash flow összeállításakor a kiszűrésükkel foglalkozni kell.

- A tárgyi eszközök beszerzését a gyakorlatban többnyire beruházásként számolják el, majd sor kerül az eszköz tényleges üzembe helyezésére. Ebben a pillanatban a beszerzések mechanikus összegzésével halmozott adatot szerepeltetünk a növekedések között, a tárgyi eszközök közötti csökkenés pedig ugyancsak nem igazi csökkenésnek számít. Az aktiválás például nem járt pénzmozgással, tehát még egyszer nem vehető figyelembe ez a vagyonsvltkozás. (Ezek az információk a kiegészítő melléklet befektetési tükör részében megtalálhatók.) További hiba lehetőség van az aggregált forgalomban, mivel a vállalkozás számviteli politikája szerint nem biztos, hogy minden tárgyi eszköz beszerzést keresztül vezetnek a beruházásokon. Jelenleg erre nincsenek kötelező érvényű előírások.
- A cash flow-kimutatás összeállítása során, amikor a forgalmi adatok feltárására kerül sor, és vizsgáljuk azok tartalmát, gyakran találkozunk könyvelési hibák javításával, ahol nem a negatív stornó módszerét alkalmazzák, hanem az eredeti könyvelési tételt fordítva könyvelve javítanak. Ez mind a befektetési, mind finanszírozási cash flow összeállításakor kiküszöbölendő forgalmi adatok, ha jelentősen vagy lényegesen torzítanak.

A cash flow-kimutatás összeállításának néhány tartalmi problémája

- Devizás tételek év végi értékelése a cash flow-kimutatásra nem hathat, mert csak a pénzben realizált árfolyam-különbözet lehet a része. Ebből következően az értékelés hatását ki kell szűrni, hiszen a mérlegben szereplő vagyonsrészek állományváltozását befolyásolták ezek a pénzmozgás nélküli tételek és ez által az eredményt is. Például év végén a beruházásra elszámoltak felvett hitel miatt árfolyamvesztéséget. Értelemszerűen nem okoz problémát a működési körben kimutatott vagyonsrészek értékelése, mivel automatikusan kiszűrődik a hatása az indirekt módszerből következően. Itt is akkor van probléma, ha a befektetés vagy a finanszírozás területét érinti az értékelés. Különleges helyzetben van maga a deviza és valuta értékeléséből származó különöbzet. Ha nem tekintjük pénzmozgásnak, akkor számszaki levezetési problémák lesznek. Általában az ezek értékeléséből származó árfolyam-különbözeteket célszerű külön soron bemutatni a számszaki egyeztetettség érdekében. A számviteli törvény szerint ezt az értékelést a gyakorlatban nyugodtan tekinthetjük tényleges pénzmozgásnak, semmiféle problémát nem okoz, de ez a megoldás nem felel meg az IAS 7 szabályozásának, de a többi ismertetett koncepciónak sem. A devizás tételek átváltásának szabályaival az IAS 7-ről szóló fejezetben már korábban megismerkedhettünk, az átváltáskor alkalmazható árfolyamok kérdésével itt már nem foglalkozom. A bemutatott esettanulmányban található konkrét devizás értékelés, amely eszközök beszerzésével függött össze, és a kiszürését a példában megoldottuk.

- Saját előállítású eszközök aktivált értékének kezelése a cash flow-ban ugyancsak nem került nevesítésre, ha befektetett eszközök létrehozására került sor. Problémásnak minősíthető az eset, mivel vizsgálni kell a pénzmozgás tárgyevi bekövetkezését. Ha nem történt meg a kifizetés, az eredmény korrekcióra szorul, mert a befektetett eszköz sem lehet a cash flow része. (Lásd a bemutatott esettanulmány erre vonatkozó részeit!) Ha a létrehozott aktivált saját teljesítmény forgóeszköz, például saját előállítású göngyöleg, akkor nem okoz a levezetésben gondot, és nem is kell külön érdemben foglalkozni vele.

Példa a saját előállítású forgó és befektetett eszközök cash flow-kimutatásban történő bemutatására

A) változat: forgóeszköz

Saját göngyöleg előállítás felmerült költsége az időszakban legyen 2 500 eFt. Ebből bérköltség 1 000 eFt, bérjárulékok 335 eFt, anyagköltség 800 eFt, igénybe vett szolgáltatások költsége 365 eFt. A bérek és azok járulékai még nem kerültek kifizetésre, a beszerzett anyag felét, az igénybevett szolgáltatásokat teljes egészében kifizettük a szállítóknak.

B) változat: tárgyi eszköz

A termelési költségek és a pénzáramlások az A) változatnál ismertetettekkel megegyeznek.

19. Táblázat Saját előállítású eszközök aktivált értéke

Cash flow-kimutatás érintett sorai	A) változat	B) változat
1. Adózás előtti eredmény	0	0
....		
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye		
6. Szállítók állományváltozása	400	400
Korrekción a pénzmozgás hiánya miatt		- 400
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek állományv.	1 335	1335
Korrekción a pénzmozgás hiánya miatt		- 1335
...		
10. Forgóeszközök változása	- 2 500	0
I. Működési cash flow	- 765	0
14. Befektetett eszközök beszerzése		- 765
II. Befektetési cash flow	0	- 765
III. Finanszírozási cash flow	0	0
IV. Pénzeszközök változása	- 765	- 765

Magyarázat a megoldáshoz:

- A) változat: tekintettel arra, hogy az információk automatikusan következnek a számviteli elszámolásokból, nincs külön teendő, az indirekt logika alapján minden a helyén van. A kiáramlott pénzösszeg egyenlő az anyagok felével (400 eFt) és az igénybevett szolgáltatások teljes összegének kifizetett összegével (365 eFt). Értelemszerűen mindkét változat ugyanarra a végeredményre kell, hogy vezessen.
- B) Változat: a levezetést azzal kellene kezdeni, hogy az adott beruházás tekintetében milyen kifizetésekre került sor. Ez sajnos nem biztos, hogy látszik automatikusan a könyvelésből, ezért ezt a direkt elemet elő kell állítani a számviteli nyilvántartásokból. Ha sikerül, akkor is problémák vannak, mert a szállítókat és az egyéb rövid lejáratú kötelezettségeket is úgy kellene tovább tagolni, hogy közvetlenül választ kapjunk a korrekciós összegekre. Ezzel a témával már korábban is találkoztunk, miszerint követelmény a kiegészítő mellékletben szereplő információk közvetlen alátámasztása a könyvvezetésből, a mérleghez és eredménykimutatáshoz hasonlóan. Véleményem szerint az ilyen mélységű részletezés a könyvvezetésben irreális, minden területre kiterjedően pedig teljesen felesleges, mert a jelentős munka növekedés nem áll majd arányban a nyert információk hasznosságával.¹
- Apport bevétel, amely nem jár pénzmozgással, de strukturális átrendeződést okoz, szintén foglalkozni kell. Vizsgálandó, hogy befektetett eszközt, vagy forgóeszközt adtunk-e apportba. Bekövetkezett a bejegyzés, vagy még az Egyéb követelések mérlegtételben szerepel? Tartós részesedés keletkezett, vagy csak egyéb részesedés. (Ez utóbbi forgóeszközként szerepelne a mérlegben.) Ha forgóeszközt érintett az apportba adás (csökkenés), akkor automatikusan az indirekt logikán belül megoldódik a számszaki egyezőség problémája, nem kell tenni semmit. Ha befektetett eszköz, akkor annak csökkenése nem része a Befektetett eszközök eladása sornak, és a könyvelésben kimutatott realizált eredményt ugyancsak ki kell szűrni az Egyéb követelésekkel együtt. Ha már a részesedések soron szerepel a befektetés, akkor ez nem lehet része a befektetett eszközök beszerzése sornak, a csökkenés nem része a befektetett eszközök eladása sornak, tehát csak az adózás előtti eredményt kell kiszűrni, ami a rendkívüli bevételek és ráfordítások sor különbözeteként keletkezett. Az eredmény kiszűrését célszerű az Adózás előtti eredmény soron végrehajtani. Esetleg szóba jöhet a Befektetett eszközök értékesítésének eredménye sor is, bár véleményem szerint nem ez az igazi tartalma.

Példa az apportba adásra

A/1. változat: 100 millió forint értékű árukészlettel beszálltunk egy vállalkozásba, a társasági szerződés szerinti érték 120 millió forint. Az apport rendelkezésre bocsátása megtörtént, a cégbejegyzés még nem.

¹ 2000. C. tv. 161/A. § (1) bekezdése alapján.

A/2. változat: Megtörtént a cégbírósági bejegyzés.

B/1. változat: Tárgyi eszközt vittünk apportba, többi feltétel azonos az A/1-el.

B/2. változat: A cégbejegyzés is megtörtént.

20. Táblázat Apportba adás

Cash flow-kimutatás érintett sorai	A/1.	A/2	B/1.	B/2.
1. Adózás előtti eredmény	20	20	20	20
Korrekción: apportba adás miatt		- 20	- 20	-20
....				
10. Forgóeszközök változása	- 20	100	- 120	
Korrekción apportba adás miatt		- 100	- 120	
I. Működési cash flow	0	0	0	0
14. Befektetett eszközök beszerzése		0	0	0
15. Befektetett eszközök eladása			0	0
II. Befektetési cash flow	0	0	0	0
III. Finanszírozási cash flow				
IV. Pénzeszközök változása	0		0	0

Magyarázatok:

A/1. Az apportba adás eredményhatása a működésben csapódott le, de a forgóeszközök ellentétes irányú hatása (- 100 árukészlet csökkenés, és 120 Egyéb követelés növekedés) semlegesíti ezt. A megoldásból is látszik, hogy nincs érdemi teendőnk a levezetés során.

A/2. A befektetett eszközök 120 millió forinttal növekedtek, de nem lehet része a befektetési cash flow-nak, mert nem történt pénzmozgás. Ezért a direkt elem kihagyása mellett, ki kell szűrni a 20 eredményt, és a 100 árukészlet csökkenés hatását is. Összességében tehát nulla lesz a cash flow-ra gyakorolt hatás.

B/1. Ha tárgyi eszközt adunk apportba és nem történik meg a cégbírósági bejegyzés, akkor a befektetett eszközök csökkenése mint direkt elem kimarad a cash flow levezetésből, de ki kell hagyni a forgóeszközök közötti Egyéb követeléseken szereplő 120 társasági szerződés szerinti követelés értéket is. Ismét csak azért kerül sor korrekcióra, mert a működési terület áll kapcsolatban a befektetéssel. Egy befektetésben lévő direkt elem hiánya kiváltja a működésben lévő aggregált értékek helyesbítését is.

B/2. Ha a bejegyzés megtörtént, akkor csak az eredményhatást kell kiszűrni a működésből a számszaki egyezőség érdekében. A befektetett eszközök között szereplő részesedések növekedése is kimaradt, illetve kimaradt a tárgyi eszközök csökkenésének hatása a pénzmozgás hiánya miatt.

- Üzleti vagy cégérték keletkezése hogyan hat a cash flow levezetésre? Mi történik akkor, ha negatív üzleti vagy cégérték keletkezik?

Pozitív üzleti vagy cégérték keletkezése esetén a beszerzés jellemzően pénzmozgáshoz kapcsolódik¹. A megszerzés évében, mint immateriális vagyონrész növekedés kerül elszámolásra a számvitelben, a cash flow-kimutatásban pedig a befektetett eszközök beszerzésére fordított kiadásként szerepel. A következő években a cash flow-kimutatásra nincs hatással, ezért kell az amortizációjával a működési cash flow-t helyesbíteni.

Példa az üzleti vagy cégérték keletkezésére

A) A 3.6.3. fejezetben a problémák tárgyalásához felvetett példát folytassuk és egészítsük ki: Vételár: 50, Átvett eszközök piaci értéke: 100, melyből befektetett eszköz 70, készlet 20, követelés 10 egység. Átvett kötelezettségek (terhek) számviteli törvény szerint értékelt értéke: 60, melyből hosszú lejáratú kötelezettség 20 (beruházási hitel), rövid lejáratú pedig 40 egység (ebből forgóeszköz hitel 25).

- C) Az átvett eszközökben 5 pénzeszköz is volt.

21. Táblázat Üzleti vagy cégérték

Cash flow-kimutatás kiemelt sorai	A/1.	A/2	A/3.	B.	C.
1. Adózás előtti eredmény	0	0	0	0	0
Szállítói kötelezettségek változása	0	0	0	0	0
Rövid lejáratú kötelezettségek változása	15	0	0	0	0
10. Forgóeszközök változása	- 30	- 30	0	0	
I. Működési cash flow	- 15	- 30	0	0	
14. Befektetett eszközök beszerzése	- 80	- 20	- 50	- 45	- 45
15. Befektetett eszközök eladása					
II. Befektetési cash flow	- 80	- 20	- 50	- 45	- 45
Hitel, kölcsön felvétele	45				
III. Finanszírozási cash flow	45		0	0	0
IV. Pénzeszközök változása	- 50	- 50	- 50	- 45	- 45

¹ Az üzleti vagy cégérték keletkezésének az a változata, amikor az eszközök és kötelezettségek kerülnek átvételre, további problémákat vet fel. Hová sorolandók az átvett eszközök és kötelezettségek, az átvétel pedig mennyiben járt pénzmozgással valójában. Az eszközök és kötelezettségek eltérése állítandó szembe az ellenértékkel. Ez a cash flow szempontjából kezelhetetlen probléma véleményem szerint, tehát célszerűen külön magyarázatot szükséges írni a levezetéshez. Mint pénzmozgással nem vagy csak részlegesen járó tételek a direkt elemek közül eliminálandók, de az eliminálás mértéke is nehezen határozható meg. Az indirekt logikában ezek nem lennének kérdések, mivel az állományváltozások ellentétes irányú mozgásai semlegesítenék egymást. A témát érintik az IAS 7 39-42. §-ai, amelyet a 3.6.3. fejezetben tárgyaltam.

Magyarázat az A/1. változathoz:

A megoldás formailag indirekt logikán alapul mindenütt, követi a számviteli elszámolás szabályait. Nem felel meg a jelenlegi magyar előírásoknak, de minden látszik belőle.

Magyarázat az A/2. változathoz:

Mivel nem lehet tudni, hogy az ellenérték mely eszközhöz való hozzájutást finanszírozta, vélelmeztem, hogy 10 üzleti vagy cégértéket az immateriális javak között valóban kifizetettnek kell minimálisan tekinteni, a követelések teljes egésze pedig belefért további 10 tárgyi eszköz pénzügyi rendezése mellett. A kötelezettségek teljes egésze eliminálásra került, mivel nem járt egyikük sem pénzmozgással, azaz jövőbeni pénzáramlást indukálnak, nem pedig jelenbenit.

Magyarázat az A/3. változathoz:

A pénzáramlást a befektetett eszközökhöz rendeltem teljes egészében.

Magyarázat a B változathoz:

Ugyanaz a helyzet, mint az A/3. változatban, de a megszerzett eszközök között szereplő pénzeszközt le kell vonni a kifizetésből, azaz nettó módon kell eljárni a pénzmozgás bemutatásánál.

Magyarázat a C változathoz:

A C változat az IAS 7 megoldásának felel meg, de eltérő magyarázat tartozik hozzá a B. változathoz képest. Ebben az esetben a 45 nem más, mint az eszközök és források különbsége, csökkentve az eszközök között átvett pénzeszközök értékével. Ebből levonható az a következtetés, hogy azonos végeredményre vezet a pénzáramlás eszközökhöz való hozzárendelése, mint a fizetett ellenérték befektetési cash flow-ként való bemutatása. Ebben az értelmezésben viszont teljesen mindegy, hogy milyen eszköz került a számviteli elszámolások alapján a mérlegbe, úgy kell kezelni, mintha befektetett eszköz volna.

Összességében levonhatjuk azt a következtetést, hogy a cash flow-kimutatásnál eddig alkalmazott módszerekkel csak részlegesen lehet jó eredményt elérni, ezért a kimutatás mellékletében kellene részletesen tárgyalni a problémát, az IAS 7 előírásához hasonlóan. Ettől még számszaki gondokat okoz a cash flow-kimutatás és a mérleg egyeztetése, ha az átvett eszközökben forgóeszközök is találhatóak.. Talán az A/1. változatban bemutatott bruttó eljárás adja a legtöbb információt, de a pénzáramlás nélküli tételek a befektetésből és finanszírozásból nem kerültek kiszűrésre.

Ha az előző esetben a vételár csak 30, akkor negatív üzleti vagy cégérték keletkezik 10 egységgel, és az eszközök valamint a kötelezettségek rendszerbe való bekerülése most sem kezelhető jól a cash flow-kimutatásban. Tekintettel arra, hogy a „megszerzések” olyan bevétel is keletkezik, amely halasztott bevételnek minősül – passzív időbeli elhatárolás lesz – és a működési cash flow-ra nem gyakorol hatást.

Következmény: a 100 egységnyi eszközért 30-at fizettünk, tehát 70 növekedés nem jeleníthető meg a levezetésben sem a forgóeszközök, sem a befektetett eszközök között.

- **A saját részvények ismételt eladása a cash flow-ban**

Ha nem kerül sor bevonásra, mindössze azt kell tisztázni, hogy milyen tevékenységnek tekintjük a saját részvény eladását. Tekintettel arra, hogy a számviteli törvényben ez a tétel a forgóeszközök között kerül kimutatásra, nem okoz különösebb problémát, ha követjük a számviteli elszámolás logikáját. Tartalmilag azonban felvetődhet a finanszírozásban való elhelyezés. A saját részvény, üzletrész bevonása ráadásul a számviteli törvény szerint a finanszírozás területét érinti. Ez a teljesen logikus következtetés a részvények kibocsátásából értelemszerűen adódik. Valószínűleg célszerű a saját részvény értékesítését a működés gazdasági eseményének tekinteni, mert lényegesen leegyszerűsíti a probléma kezelését. Az ismételt eladás megerősíti a forgatási célt, és ebben az esetben valóban jobb megoldás a működésben való elhelyezés. A visszaváltható részvényeknél ez a probléma nem vetődik fel, mivel bevonási kényszer van a visszavásárlás után.

- **A visszafizetendő összeg nagyobb, mint a kapott összeg szituáció kezelése**

Ha a klasszikus váltótartozás elszámolásának hatásait vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy probléma csak a fizetendő kamatok ... eredménykimutatás tartalommal van. (Klasszikus eset alatt a kötelezettség átváltását értjük váltótartozássá.) Ebben az esetben az eredmény az elszámolt összeggel romlik az adott időszakban, de pénzkifizetésre nem biztos, hogy sor kerül. Ha kapcsolódik hozzá Aktív időbeli elhatárolás, akkor sem léptünk ki a működési körből, ezért automatikusan megoldódik a helyzet. Mindhárom érintett cash flow-kimutatás sor a működési részben található, ezért nincs külön kiszűrési feladat. Ha „fináncváltót” állítunk ki készpénzért cserébe, akkor tulajdonképpen hitelezésről van szó, azaz rövid lejáratú hitelt veszünk fel. A magyar szabályozás szerint a hitel felvétel finanszírozási forrás, és kiemelendő a működési cash flow-ból. Ha egyszerűen egyéb rövid lejáratú kötelezettségnek tekintjük, akkor a működési cash flow része. A konkrét szabályozás nem tesz különbséget a váltótartozások elhelyezését illetően, ezért praktikus marad a működési cash flow-ban való elhelyezés.

Ha kölcsön (vagy hitel) konstrukcióban használjuk ezt az elszámolási módot, akkor a tőkemozgás pénzmozgással is jár, de a fizetendő kamat akkor is felvételre kerül a kötelezettségek közé, de nem jár pénzmozgással. A tőkemozgás a finanszírozási cash flow-t érinti, az eredmény tartalom pedig a működési részt. A váltótartozás közgazdasági tartalmát tekintve nem különbözik az előzőekben leírt kölcsön felvételtől, a cash flow-ban viszont mégis másként kezeljük, szinte automatikusan.

- **Az átvállalt tartozások hatása a cash flow-ra**

Meg kell vizsgálni, hogy egyéb rövid lejáratú kötelezettségekhez vagy esetleg direkt elemként kiemelt kölcsönhöz, hitelhez kapcsolódik. Ha egyéb rövid lejáratú kötelezettség, például egy szállítói tartozás átvállalása, akkor számviteli szempontból ez csak az egyéb rövid lejáratú kötelezettségek között mutatható ki, szállítók mérlegétel nem lehet és nem is okoz semmilyen problémát a cash flow levezetésekor. A kötelezettség és az Aktív időbeli elhatárolások között felvett halasztott ráfordítás hatás automatikusan kiegyenlíti egymást. Ha kiemelt tétel lesz a finanszírozás terén, akkor persze más a helyzet, mivel a működési körbe tartozó aktív időbeli elhatárolások között szereplő Halasztott ráfordításokat kénytelenek leszünk kiszűrni a pénzmozgás hiánya miatt. Nincs hitel, nincs halasztott ráfordítás sem a levezetésben. Hatás csak a törlesztés bekövetkezése esetén lesz, amikor igazi pénzmozgás történik és ekkor hat az eredményre is maga a gazdasági esemény. Önmagában az átvállalt tartozás, bármilyen legyen is az, tartalmát tekintve inkább a finanszírozást kellene, hogy érintse, ezért el kellene vonatkoztatni a számviteli elszámolásoktól, amelybe kapaszkodunk az objektív besorolási koncepció hiánya miatt. Hasonló helyzet a pénzeszközök átadása az eredmény terhére, amelyet a számviteli törvény egyértelműen a finanszírozási részbe sorol.

- **Elengedett kötelezettségek hatása a cash flow-ra**

Ha szolgáltatáshoz kapcsolódik, nem okoz problémát a kezelése, mert a működési cash flow részben automatikusan megoldódik a pénzáramlás nélküli események kiszűrése az indirekt logika alapján. Ha eszköz beszerzéséhez kapcsolódik, akkor vizsgálni kell, hogy forgóeszköz, vagy befektetett eszköz? Csak a befektetett eszközök esetében lesz szükség korrekcióra, mivel a befektetett eszközök beszerzése sorról elimináltuk direkt elemként a növekedést (mert nem járt pénzmozgással), de a passzív időbeli elhatárolások sor vagy valamely más működési cash flow sor korrekcióra szorul a működési részben, még hozzá a költséghez, ráfordításhoz kapcsolódó arányos halasztott bevétel összegével. Hasonló a probléma a fejlesztési pénzeszközből (részben vagy egészben) megvalósított beruházások esetén is. Ennek alátámasztására nézzük meg a 4.1.1.9. fejezetben található fejlesztési támogatásból beszerzett befektetett eszközökre bemutatott példa megoldását.

- **Kapott kártérítések elhelyezése a cash flow-ban**

A kérdés az, hogy befektetés hozamaként, vagy a működés hozamaként kell értelmezni a cash flow-kimutatás levezetésekor. A számvitelben ez a bevétel része az üzemi (üzleti) tevékenység eredményének, mivel Egyéb bevételként kell elszámolni. Pénzáramlás szempontjából viszont nincs igazán különbség abban, hogy értékesítettük, vagy káresemény érte az eszközt, amely után a biztosító kártérítést fizetett. A számviteli törvény nem

rendelkezik a cash flow-kimutatásba történő besoroláskor erről a kérdésről, mint ahogy sok másról sem, ezért praktikusán a vállalkozásnak kell döntenie az elhelyezésről és ezután egy következetes alkalmazásról. Az ilyen különleges tételeket el kellene különíteni a cash flow-kimutatásban, mert egy káresemény jellemzően nem kellene, hogy szokásos esemény legyen egy vállalkozásnál. Alapvető eltérés van a rendkívüli események számviteli törvény szerinti megítélése és az IAS közelítése között. Erre a kérdésre konkrét választ egyébként az FAS 95 USA standardban találunk, ahol a válasz annak függvényében alakul, hogy befektetett eszközzel összefüggésben vagy forgóeszközzel kapcsolatban kaptunk kártérítést a biztosítótól. Ez ugyanis eldönti a cash flow-beli elhelyezést is, azaz lehet működési, de lehet befektetési cash flow a kártérítés. A magyar szabályozásban a kár helyreállítása Egyéb ráfordításként számolandó el. Ezzel a megkülönböztetéssel nem csak a pénz beáramlások, hanem kiáramlások is követhetők lennének és hozzákapcsolhatnánk a befektetésbe sorolt cash flow-hatásokhoz, kiemelve a működésből. E területen sincs egységes vélemény a megoldást illetően. A hazai gyakorlat e téren is nagy valószínűséggel automatikusan elfogadja a számviteli besorolást, azaz üzemi (üzleti) eredményt érintő kérdésről van szó, akkor legyen működési cash flow-ra gyakorolt hatás a végső megoldás.

4.3. A számviteli törvényben nevesített, illetve a nem rendezett korrekciók rendszerezése

A számviteli törvényben nevesített korrekciós tételek nem teljes körűek, és rendezetlen formában jelentek meg a 7. számú mellékletben. A dolgozatomban ismertetett gyakorlati problémák szorosan kapcsolódnak ehhez a rendezetlen halmazhoz, hiszen ezek a precedensek orientálják a kimutatást készítőket. Az alábbiakban egy lehetséges csoportosítást készítettem a bemutatott gazdasági események cash flow-val való kapcsolatára. A következő oldalon található táblázat kapcsolatok oszlopa alapján lehet ténylegesen következtetéseket levonni. A legkézenfekvőbb megállapítás az, miszerint a cash flow-kimutatásra tényleges tartalmi hatása csak a pénzmozgással összefüggő tételeknek van. Ennek ellenére nem feledkezhetünk meg a pénzmozgás nélküli tételek jelentős részéről sem, mivel a számszaki egyeztetésekhez nélkülözhetetlenek. Az általam felsorolt gazdasági események eleve speciálisak, mert keveredést okoznak a működés, befektetés vagy éppen a finanszírozás terén, azaz egyszerre több területet érint a hatásuk, ezért különösen figyelni kell a kimutatásban történő elhelyezésükre. A könyvvezetésben eredményhatékonyan elszámolt, pénzmozgás nélküli tételek közös tulajdonsága a működési részben való korrekció szükségessége. Miért? Részben azért, mert olyan ráfordítások vagy bevételek, amelyek nem jártak pénzmozgással, ezért ki kell szűrni őket. Másrészt olyan befektetéssel, finanszírozással összefüggő tételek, amelyeknek az eredményhatása a működésben csapódott le a könyvelésből következően. Ebbe a

csoportba tartoznak a fizetendő adó és a fizetendő osztalék témák is, amelyeket eredetileg is a működésbe soroltak be, és aminek az a következménye, hogy az indirekt logika alapján automatikusan kiszűrődnek a levezetés során.

Eredményhatékonyan elszámolt tételek			
Pénzmozgással járó tételek		Pénzmozgás nélküli tételek	
Megnevezés	Kapcsolat	Megnevezés	Kapcsolat
Befektetett eszközök értékesítése	Befektetés és korrekció a működésben	Befektetett eszközök értékesítése ha vevőköveteléssel áll szemben	Korrekció a Működési cash flow-ban
Kamatkozó értékpapírok eladása	Működés vagy befektetés és korrekció a működésben	Kamatkozó értékpapírok hiteleladása	
Kamatkozó értékpapír beszerzése	Működés vagy befektetés	Céltartalék képzés és felhasználás	
Pénzeszközök átadása és átvétele eredménnyel szemben	Finanszírozás és korrekció a működésben	Értékvesztés és értékvesztés visszairása	
Fizetett osztalék	Működés	Fizetendő osztalék	
Fizetett adó	Működés	Fizetendő adó	
		Apportba adás eredménye	
		Átvállalt tartozás	
		Elengedett kötelezettség	
		Visszafizetendő összeg nagyobb mint a kapott összeg eredményhatása	
Eredménysemlegesen elszámolt tételek			
Fejlesztési támogatás	Finanszírozás	Tőkeemelés apporttal	Kiszürendő tételek a Működési, Befektetési vagy a finanszírozási cash flow-területén.
Kötvénykibocsátás	Finanszírozás		
Hitelfelvétel (folyósítással)	Finanszírozás	Hitelfelvétel (folyósítás nélkül)	
Pénzeszköz átadás, átvétel saját tőkével szemben	Finanszírozás		
Befektetett eszközök beszerzése	Befektetés	Befektetett eszköz beszerzése, ha szállítói tartozással áll szemben	
SEEAÉ	Működés vagy Befektetés.	SEEAÉ (ha nincs pénzmozgás)	
Üzleti vagy cégérték (pozitív)	Befektetés.	Üzleti vagy cégérték (ha nem pénzzel teljesítik)	

Hasonló a helyzet az eredménysemlegesen elszámolt, pénzmozgást nem indukáló tételekkel. Ezek közös tulajdonsága a cash flow-ból való eliminálандóság, azaz kiszűrési problémákat okoznak, mivel nem lehetnek részei a kimutatásnak. Abban az esetben, ha a működési részt direkt módon kellene összeállítani, akkor csak az egyeztetési problémák miatt lenne szükség ezen tételek kezelésére, de nem kerülne sor közvetlen kiszűrési feladatok elvégzésére.

A pénzmozgással járó tételek, akár eredményhatékonyan, akár eredménysemlegesen kerültek elszámolásra, biztosan részei a kimutatásnak. A besorolás nem mutat teljesen tiszta képet, mert néha van választási lehetőség a valós tartalom függvényében. Például eltérő a megoldás, ha forgóeszközök közötti értékpapírok eladásáról van szó, vagy éppen a befektetett eszközök közöttiekről. Jó megoldás lehetne, ha nem tennénk különbséget a cash flow-ban a számviteli besorolások alapján, azaz a fenti rendezés tisztulna. Ugyanez a helyzet a saját előállítású eszközök esetében is, hiszen lehet szó göngyölegekről, vagy éppen tárgyi eszközökről. A besorolás az egyik esetben a működést érinti, a másik esetben viszont a befektetést. Cash flow szempontjából mindkettő lehetne itt is befektetési típusú esemény, és tovább tisztulna a kép. Ezt az érvelést alátámasztja az IAS 7 üzleti vagy cégértékre vonatkozó megoldása a besorolásban¹.

Az eredménysemleges, de pénzmozgással járó tételek, jellemzően a tisztán pénzműveletek a finanszírozást érintik. Választási lehetőség csak a SEEAÉ esetében fordul elő.

---

¹ Lásd az üzleti vagy cégértékre vonatkozó részletes magyarázatokat korábban! (109 és 110. oldalak)

4.4. A cash flow-kimutatás alátámasztása

A számviteli törvény a cash flow-kimutatást a kiegészítő melléklet részeként kezeli. Az előírások szerint itt „azokat a számszerű adatokat és szöveges magyarázatokat kell felvenni, amelyeket a törvény tételesen előír, továbbá mindazokat, amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, működése eredményének megbízható és valós bemutatásához ... - a mérlegben, az eredménykimutatásban szereplőkön túlmenően – szükségesek”¹.

A bemutatáson kívül értékelni kell „...a vállalkozó valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetét, ..., a likviditás és a fizetőképesség, valamint a jövedelmezőség alakulását”.²

A (6) bekezdés szerint tartalmaznia kell a kiegészítő mellékletnek legalább a 7. számú melléklet szerinti cash flow-kimutatást. Közvetetten az üzleti jelentés is kapcsolódik a cash flow-kimutatáshoz, mert ebben ki kell térni a vállalkozás jövőbeni pénzügyi helyzetére, amit előre jelezni más információk alapján meglehetősen nehéz feladat. Az üzleti jelentésben foglalkozni kell a pénzügyi instrumentumok „cash flow kockázataival”³ is.

A 161/A. § (1) bekezdése megköveteli a gazdálkodótól, hogy „a könyvvizetésre, a bizonylatolásra vonatkozó részletes szabályait úgy kell kialakítania, hogy az a mérleg és az eredménykimutatás alátámasztásán túlmenően a kiegészítő melléklet adatainak közvetlen alátámasztására is alkalmas legyen.” Sem a könyvvizetés, sem a közvetlen alátámasztás kifejezések nincsenek definiálva a számviteli törvényben, ezért elgondolkodtató az előírás szövege. Felvetődhet a beszámolót készítőben, hogy a mérleg és eredménykimutatás közvetlen alátámasztása gyakorlatilag a főkönyvi könyveléssel történik, akkor viszont a cash flow-kimutatás adatait is a főkönyvből elő kell tudni állítani. A törvényi előírásokból következően nem fogadható el a mérleg és az eredménykimutatás sorainak analitikából való előállítás a főkönyvi könyvelés nélkül. (A főkönyvi kivonattal alá kell támasztani a mérleget és eredménykimutatást.) Ez a gondolatmenet messzire vezet, mert a pénzáramlások megfigyelése főkönyvi szinten komoly továbbtagolási kérdéseket vet fel a könyvvizetésben. Emlékezzünk csak arra a befektetett eszköz beszerzési helyzetre, amikor nem fizette ki a vállalkozás a beruházási szállítókat. Ebből az összefüggésből látható volt, hogy a befektetés mekkora része nem került kiegyenlítésre, azaz nem történt pénzmozgás. Minden egyes kiemelt tétel vonatkozásában meg kellene valósítani az előbbi példát, megfigyelve a pénzmozgással járó, illetve a pénzmozgást nem indukáló gazdasági eseményeket, majd az átmenetileg pénzmozgással nem járó tételeket át kellene vezetni a pénzmozgással járó események

¹ Szt. 88. § (1) bekezdése alapján

² Szt. 88. § (2) bekezdés

³ A dolgotomnak nem témája az ex ante típusú cash flow-k.

csoportjába. Ehhez hasonló megoldást tartalmazott az ágazati számlakeret az adókötelezettségek és azok pénzügyi teljesítése vonatkozásában. Mit kellene tenni?

- Fel kellene tárnunk azokat a belső összefüggéseket, amelyeknél a befektetés vagy finanszírozás gazdasági eseménye követelés vagy kötelezettség jellegű tétellel áll szemben, átmeneti pénzmozgás nélkül. (Pl. tárgyi eszköz beszerzés a szállítótól.)
- Fel kellene tárnunk azoknak a gazdasági eseményeknek a körét, amelyek eredményhatékonyak, de pénzmozgást nem indukálnak, viszont érintik a befektetés vagy a finanszírozás cash flow-ját. (Pl. apport elszámolása.) Ide tartoznak az eredménysemleges megoldások miatti problémák is. (Pl. befektetett eszközök többlete.)
- Fel kellene tárnunk azokat a mozgásokat, amelyek olyan átváltozással járnak az újratermelési folyamatban, ahol működési területből befektetés lesz, vagy fordítva. (Saját rezsiz beruházások, aktivált saját teljesítmények.)
- Fel kellene tárnunk azokat az eseményeket, amelyeket csupán a beszámoló készítés vág ketté a fordulónapon, de a bekövetkezett pénzmozgás befektetésre, finanszírozásra gyakorolt hatása a jövőben következik be. (Pl. lízing ügyletek, részletre vásárolt befektetett eszközök.)

Ezt a feltárást természetesen folytathatnánk további kuriózumokkal, amelyeknek a megfigyelése ezen a szinten (főkönyvi könyvelés szintjén) szinte lehetetlen eseménynek számít. Nem állítom, hogy megoldhatatlan a feladat, de a jelenlegi könyvvezetési gyakorlat nincs felkészülve a problémák ilyen szintű kezelésére. Marad az eddig is alkalmazott módszertan, amely a nemzetközi szakirodalomban a „T” számla módszer néven ismert, illetve a „munkalapok” módszere. Ezek a módszerek semmi újdonságot nem jelentenek, mindössze megpróbálják feltárni azokat a pénzmozgással járó vagy nem járó elemi eseményeket, amelyeket a cash flow-kimutatásba információként beállítanak vagy éppen kiszűrnék belőle. Ezzel a módszerrel megoldják az adózás előtti eredményben (tulajdonképpen a működésben) könyvelt eredményhatékony tételek kiszűrését, amelyek nem jártak pénzmozgással. (Amortizáció, értékvesztés, stb.) Ez a koncepció természetesen a magyar gyakorlatban is használható megoldás és egyfajta analitikája a cash flow-kimutatásnak. A módszertan ismertetésekor azonban világossá válik az olvasó számára, hogy jelentős tételszám feldolgozása esetén meglehetősen lassú, nehézkes a kivitelezés, és egy idő után áttekinthetetlen adathalmaz lesz az egészből. Analitikának azonban elfogadható, ha valaki ezeket a módszereket használja fel az információ előállítására. Mint tudjuk, az analitika is a könyvvezetés része (a számvitel zárt rendjének része), és ezzel elfogadottnak tekinthetjük a magyar előírásoknak való megfelelést is. A főkönyvi könyvelésben való cash flow információk előállítása egyelőre jelentős nehézségekbe ütközik, de nem lehetetlen. Ha minden olyan főkönyvi számlát megdupláznánk, amelyek a pénzmozgást megelőzően részt vesznek a könyvelésben, megoldható lenne a feladat. Mivel a működési cash flow indirekt logikára épül Magyarországon, ezek a

mozgások leszűkíthetők azon eseményekkel, amelyek csak a működést érintik. Csak azokat a mozgásokat kellene duplikálni, amelyek befektetési vagy finanszírozási cash flow-val függenek össze. Nézzünk egy egyszerű kísérletet a vevők mérlegtétellel:

Hogyan kellene tovább tagolni a vevők főkönyvi számlát?

Azt kellene megvizsgálni, hogy milyen esetekben könyvelünk a vevők számlára?

- Minden nettó árbevétel érintő tétel, ha nem volt készpénzes, ide tartozik. Ez a működés része, tehát nem kell a továbbiakban külön figyelmet fordítani erre a részre.
- A befektetett eszközök értékesítéséből viszont csak a tárgyi eszközök és immateriális javak kerülhetnek ide. Ez a terület érinti a befektetési cash flow-t, ezért el kell különíteni a többitől. A gyakorlatban ez a tételszám valószínűleg nem jelentős, ami megkönnyíti az elkülönítést.

Hasonló a helyzet a szállítók mérlegtétellel is. Sokkal nehezebb átlátni az egyéb követeléseket és az egyéb kötelezettségeket, mivel tartalmuk sokkal szélesebb eseménysort takar, mint a vevők, vagy szállítók. Pl. egyéb követelés: kifizetett előlegek munkavállalóknak, költségvetéssel szembeni adókövetelések, értékpapírok hiteleladása, bejegyzésig az apportba adás, stb. A megoldásban itt már jelentősebb számú továbbtagolásra lenne szükség, de megoldható a probléma. E kérdéskör részletes megoldására azonban terjedelmi okok miatt sem vállalkoznék, arról nem is beszélve, hogy a teljes körűség a beszámoló összeállításakor elvárás. A gyakorlatban előforduló szituációk mindig csak töredék számosságot jelentenek az elméletileg előforduló esetekhez képest, ezért a gyakorlati kivitelezés mindig könnyebb feladatnak látszik, mint az elméleti teljes megoldás.

A téma lezárásaként még annyit tennék hozzá, hogy minden szakirodalom által elismert tény, miszerint nem elég a mérleg és az eredménykimutatás a cash flow levezetéséhez, hanem szükségesek az analitikus információk is.

A magyarországi beszámoltatási gyakorlatban talákoztam cash flow-kimutatást készítő szoftverekkel, amelyekről a konkrét vizsgálódást követően rövid időn belül bizonyítható volt, hogy legfeljebb jó becslést képesek adni a helyzetről, és semmi több. Természetesen ezek a megoldások nem felelnek meg a számviteli törvény előírásainak.

5. Elemzés a cash flow-kimutatás alapján

Az előző fejezetek mindegyikében, akarva vagy akaratlanul, de foglalkoztam a cash flow-kimutatás elemzésével. Önmagában része az elemzésnek a pénzmozgással járó hatások allokálása az egyes tevékenységekbe, a pénzmozgás nélküli hatások kiszűrése azzal, hogy jelentős hatások lehet a vállalkozás tőke és eszközszerkezetére. A felsorolt és megoldott problémák is részei az elemzésnek, mert az elkészült kimutatás tartalmából kell további következtetéseket levonni a beszámoló cég jövőbeni helyzetére és elemezhető természetesen a becsült (tervezett) cash flow-k megvalósulásai is. Megjegyzéseket tettem a cash flow-kimutatás három területének egymáshoz való viszonyára, azaz milyen gyakorlati értékek fordulhatnak elő. Néhány további megjegyzés azonban még e témához szorosan kapcsolódik.

Általában az elemzők a működési tevékenység értékelésénél, illetve a jelenlegi és jövőbeni hasznosság meghatározásánál a hangsúlyt nem az eredményre helyezik, hanem az eredmény mögötti összetevők vizsgálatára. (Lásd az eredményelemzés kérdéseit általában!) Ez elmondható a cash flow-kimutatás összetevőire is. A működésből származó cash flow, mint a teljesítmény mérésének egyik eszköze, kevésbé van kitéve a torzításoknak, mint az eredmény. Ez azért van így, mert a rendszer, amely az eredmény (jövedelem) összegét meghatározza, különböző várható értékeket (elhatárolásokat, becsléseket) tartalmaz, amelyek meglehetősen szubjektív elemek. Ezek az elemek viszont nem részei a cash flow-kimutatás működési területének, mivel tényleges pénzmozgásokra épül, nem pedig becslésekre, sajátos értékelési eljárásokra. A pénznek ebben az esetben értékmérési funkciója van. Ez az oka annak, hogy az elemzők preferálják a működési cash flow-t az eredménnyel szemben, hiszen ez egy ellenőrzési funkcióként viselkedik a valóságban. Az elemzők egy része úgy gondolja, hogy ha a működésből származó nettó cash flow a nettó jövedelemhez viszonyítva magasabb, az minőségi különbséget jelent az eredmény megítélésében. (Az eredmény jóságát lehet így ellenőrizni!) Fontos megjegyezni a működési cash flow tulajdonságaként azt a tényt, hogy finanszírozási szempontokra fókuszál, nem pedig a profitmérést helyezi előtérbe. Ezért sokkal inkább alkalmas a rövidtávú likviditás mérésére, mint a hosszú távú szolvencia mérésére és tervezésére. Többek véleménye szerint a profitabilitás és a működőképesség közötti rést jól mutatja a vállalkozás cash flow-ja¹.

Az is világos kell legyen minden beszámolót olvasó számára, hogy a cash flow-kimutatás nem helyezhető az eredménykimutatás elé. A teljesítmények mérése teljesítés alapú (reálbázisú), a cash flow-kimutatás ezen belül a pénzügyileg is teljesült (pénzeszköz bázisú) teljesítményeket méri. Az a kérdés viszont nyitott marad, hogy mit szeretnénk mérni? Ezt a mérési bizonytalanságot mutatja az „alapáramlás” kimutatásoktól megtett út a cash flow-kimutatásokig. Az elemzők egy része előnyben részesítené az alapáramlás kimutatásokból kiolvasható információkat a mai cash flow-

¹ Barry Elliott és Jamie Elliott: Financial Accounting and Reporting 9. Edition, 624-627. oldalak alapján.

kimutatásokból látható információkhoz viszonyítva. Mások szűkítenék a pénzbázis fogalmát, kivennék belőle a pénzeszköz-egyenértékeseket. Mindenki egyetért azonban azzal, hogy az elmúlt évek szabályozása a flexibilitásról az uniformitás irányába mozdult el. Ennek egyértelmű előnye az összehasonlíthatóság jelentős növekedése. Véleményem szerint az uniformitással nem csökkentek az elemzési lehetőségek a pénzáramlások terén, inkább növekedtek. Ha nincs összehasonlítási lehetőség időben (előző évek adataival való összevetés) és térben (területi összehasonlítás a hasonló profilú vállalkozásokkal), akkor eleve nem beszélhetünk hatékony elemzésről. Az IAS 7 kritikájaként említik, hogy a szabályozásban nem tesznek különbséget a diszkrecionális¹ és nem diszkrecionális cash flow-k között². Ezzel véleményük szerint hasznos információkat zárnak ki a cash flow-kimutatásból. Véleményem szerint azonban ez a döntés inkább jó szándékú és a „káoszt” próbálja csökkenteni az egységesítéssel.

A cash flow-kimutatások belső struktúrájának vizsgálatából sok-sok kérdésre kaphatunk választ. Itt sem a végeredmény fontos, hanem az összetevők viszonya egymáshoz és a végeredményhez. Ha egy vállalkozás cash flow-jának döntő része a működésből származik, akkor a következő megállapításokat tehetjük:

- Képes a vállalkozás pozitív eredményt realizálni, ezen belül pozitív cash flow-t termelni.
- Elegendő szabad belső forrásai vannak a beruházásainak finanszírozására.
- Képes a vállalkozás hitelfelvételre (hitelképes).
- Olyan pénzbevételeket realizált, amelyeknek a tárgyévben nem volt eredménykihatásuk.
- Olyan ráfordításokat számolt el a számvitelben, amelyek nem járnak pénzkidással.
- Csökkentette kinnlevőségeinek állományát.
- Képes a készletekben, követelésekben lekötött pénzeszközei egy bizonyos hányadának felszabadítására.
- Jelentős mértékű adót és osztalékot fizetett.

Ha a finanszírozási források jelentős hányada a befektetésből származik, akkor a következőket állapíthatjuk meg.

- A társaság folyamatosan értékesíti a befektetett eszközeit, és mindezt nyereséggel teszi. (Ez rövidtávon hiába pozitív megállapítás, előre vetíti a pénzügyi nehézségeket, esetleg a csődhelyzetet is.)
- A pénzügyi befektetéseinek hozama jelentős nagyságrendű. (Ez sem tartozik feltétlenül a pozitív megállapítások közé, hiszen a vállalkozás saját jövőjébe vetett hitéről közvetít információt.)

---

¹ Diszkrecionális = saját belátás szerinti

² Clyde P. Stickney: Financial Statement Analysis, A Strategic Perspective, Second Edition (22-43.)

Ha a finanszírozási források jelentős hányada a finanszírozás területéről származik, akkor a gazdálkodásról a következő megállapításokat tehetjük:

- Jelentős részben a társaság tulajdonosai biztosítják a tartósan rendelkezésre bocsátott pénzeszközökkel a finanszírozást. (tőkeemelés)
- Jelentős mértékű támogatások elszámolására került sor. (Eredmény vagy tőkeágon.)
- Jelentős mértékű idegen források bevonására került sor kötvény vagy más hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásával, vagy hitel felvételével.
- Adott kölcsöneinek kihelyezését szünetelteti, vagy leépíti.

Mi történik, ha az előzőek ellenkező előjelű mozgásait vizsgáljuk? A források jelentős részét maga a működés emészti fel, akkor a gazdálkodásról alkotott visszajelzések a következők lehetnek:

- A veszteséges gazdálkodás jelentős mértékben felemészti a forrásokat.
- Nehezebbek a hitelhez jutás feltételei (romlik a hitelképesség).
- Olyan jelentős pénzkidadások történtek, amelyeket nem számolhattak el a tárgyévben ráfordításként.
- Olyan jelentős bevételek elszámolására került sor, amelyek a számvitelben nem számolhatók el a tárgyévben bevételként.
- Növekedtek a kinnlevőségek.
- A készletekben lekötött pénzeszközök tovább növekedtek.
- Nem képes jelentős osztalékot és adót fizetni.

Ha a felhasználás jelentős nagyságrendben befektetési területen történik, akkor

- A társaság folyamatosan befektetett eszközök beszerzésére eszközöl kiadásokat. (A kérdés, hogy a saját tevékenységében, vagy másutt?)

Ha a finanszírozás emészti fel jelentős mértékben a megtermelt forrásokat, akkor a következő megállapításokat tehetjük:

- Jelentős veszteségek keletkeztek a vállalkozásban, vagy a tulajdonosok egy része kivonul a vállalkozásból.
- Jelentős nagyságrendű pénzeszközöket ad támogatásként (tőke vagy eredményágon).
- Jelentős nagyságrendű a finanszírozási források kivonása törlesztéssel, értékpapírok beváltásával.
- Komoly nagyságrendű kölcsönöket folyósított, jelentős összegeket kötött le bankbetét formájában.

A fenti témák megválaszolásával mértékadó információt közölhetünk a beszámolót olvasókkal (felhasználókkal). Ha ezekhez csatoljuk a legfontosabb mutatószámokat, tovább javulnak az elemzési esélyek.

Az 1. fejezetben már foglalkoztunk a legfontosabb likviditási mutatókkal. Ebben a részben összegyűjtöttem néhány, cash flow-val kapcsolatos mutatószámot, amellyel bővíthetők az elemzési lehetőségek. E mutatókhoz rövid tartalmi ismertetőt is írtam.

Cash flow-kimutatás alapján számítható legfontosabb mutatószámok

A vállalkozás pénzügyi helyzetével összefüggésben a cash flow értékek alapján számított mutatószámok gyakran pontosabb információt szolgáltatnak az elemzők számára, mint a mérleg, vagy az eredménykimutatás más hasonló adataiból számított értékek. A cash flow értékek jövedelmeket (eredményeket) mutatnak, amelyeket a vállalkozás pénzben is realizált egy adott időszakban.

$$\text{Adósságfedezeti mutató} = \frac{\text{Bruttó cash flow (Működési CF)}}{\text{Hosszú lejáratú kötelezettségek}}$$

Azoknak az éveknek számát mutatja, amennyi idő alatt a vállalkozás önerőből képes lenne a hosszú lejáratú tartozásait kifizetni. Minél nagyobb a mutató értéke, annál kedvezőbb a helyzet a vállalkozásnál finanszírozási szempontból.

$$\text{Adósságszolgálati mutató} = \frac{\text{Bruttó CF (Működési CF)}}{\text{Hosszú lejáratú kötelezettségek esedékes törlesztő részlete}}$$

Azt vizsgálhatjuk a mutató alapján, hogy a tartozások esedékes törlesztő részletét milyen mértékben sikerült pénzben kitermelni és mennyiben fedezi a tárgyévi törlesztéseket saját erőből a vállalkozás. A bruttó cash flow adózás és osztalékfizetés előtti állapotot jelent.

$$\text{Kamatfedezeti mutató} = \frac{\text{Bruttó CF} + \text{Kamatfizetés} + \text{Adófizetés}}{\text{Hosszú lejáratú kötelezettségek kamatai}}$$

A mutató a bruttó kitermelt pénzmennyiség viszonyát vizsgálja a hosszú lejáratú kötelezettségek kamataihoz. A kamatfizetést és adófizetést azért kell hozzáadni a bruttó cash flow-hoz, mert kamatfizetés és adófizetés előtti állapotot kell összehasonlítani. A mutató nagyságrendje eligazítást nyújt abban a tekintetben, hogy milyen biztonsággal lehet kifizetni a tartozások utáni kamatot.

$$\text{Befektetés finanszírozási mutató} = \frac{\text{Működési CF}}{\text{Befektetési pénzszükséglet}}$$

A befektetések saját erőből történő finanszírozásának elemzésére használható a mutatószám. Minél magasabb az értéke, annál nagyobb részt képes a vállalkozás önmaga finanszírozni a beruházásaiból.

$$\text{Jövedelmezőségi mutató} = \frac{\text{Működési CF}}{\text{Értékesítés nettó árbevétele}}$$

A mutató azt mutatja, milyen nagyságrendű pénzeszköz realizálódott a nettó árbevételből, de mondhatnánk azt is, hogy a folyamatos, normál működésből. A nettó árbevételnek ugyanis része a pénzben nem realizált (ár)bevétel is.

$$\text{Tőkearányos jövedelmezőségi mutató} = \frac{\text{Működési CF}}{\text{Saját (jegyzett) tőke}}$$

A mutató rávilágít arra, hogy a lekötött tőkével milyen nagyságrendű pénzben is realizált működési jövedelmet sikerült a tárgyévben elérni. Vizsgálni lehet, hogy érdemes-e a saját vállalkozásba befektetni, vagy esetleg másutt kell próbálkozni, mert ott jobb a megtérülés lehetősége.

6. Összefoglalás

Dolgozatom bevezetőjében, majd a különféle ismertett szabályozások történeti áttekintésében megpróbáltam érzékelteni a számvitel szabályozásának fejlődési irányát. Számomra nem kétséges a „kijelölt” útvonal, nem kétséges az IFRS rendszerű szabályozás dominanciája, de nem látom, hogy mi van az út végén? A témaválasztás önmagában szerencsésnek mondható, hiszen az általam érintett kérdéskörben, az utóbbi években nem volt érdemi változtatás. Az apróbb fogalmak pontosítását, többi standardhoz való kapcsolását nem tekintem érdemi beavatkozásnak. Ez igaz az FAS 95, az IAS 7 és az IFRS 1 standard vonatkozásában egyaránt. Mindhárom cash flow-kimutatással foglalkozó standard tehát valamilyen szinten kiállta az idők próbáját. A magyarországi szabályozás természetesen nem említhető egy napon a standardokkal, annak változatlansága nem tekinthető pozitív jelenségnek. A cash flow-ról szóló szabályozások áttekintése nem erősítette meg korábbi elképzeléseimet a kimutatás fontosságáról, a beszámolóban ténylegesen betöltött szerepéről. Azt gondoltam, hogy ennyi év távlatából az óriási tapasztalatokkal bíró angol szabályozás megvilágítja előttem az „alagút végét”. Ezt az érzést nem sikerült átélnem, de a feldolgozott információk hatására a témában való gondolkodásom részben megváltozott. Befolyásolta a magyarországi szabályozás hiányosságaiból adódó problémák gyakorlati megoldását, esetleg alternatív megoldások feltárását, elősegítette az együttgondolkodást. A kutatási munka során feldolgozott hazai és külföldi szakirodalmak jelentős része viszont elültette bennem a kétséget, mert ez a típusú szabályozás úgy érzem, nem oldja meg a gyakorló beszámolót készítők problémáit. A bemutatott példák általában a legegyszerűbb eseteket tárgyalták, nem hívták fel a figyelmet a legalapvetőbb számviteli összefüggésekre, a kötelező egyezőségekre. Mindenütt a felszínt láttam, és csak ritkán sikerült a dolgok mélyére látni. Ha valaki elolvassa az IAS 7 standardot és annak alapján megpróbálja összeállítani egy vállalkozás cash flow-kimutatását, figyelembe véve egy átlagos számviteli műveltséget és felkészültséget, majdnem biztosan rossz végeredményekre vezet. Ezt a magyar gyakorlat is igazolja, a cash flow-kimutatások ellenőrzésére még a könyvvizsgálók sem fordítanak kellő figyelmet, de talán nem is értik a lényegét sem. Ez persze nem teljesen az ő hibájuk, de a tények elgondolkodtatók. Az előző gondolatmenet szerves folytatása a megalkotott szabályok megítélése. Amilyen a gyakorlati kivitelezés, olyanok a szabályok is. Akkor lehet, hogy a szabályozással van probléma? Véleményem szerint a válasz egyre inkább eltolódik az igen felé. Megbízható, valós, hű, precíz, stb. jelzővel ellátott beszámolót akarunk készíteni a valóságban, de gyakran nem sikerül. Mi az oka? Schildbach professzor úr erről a következőképpen vélekedik cikkében: „*A hagyományos éves beszámoló ... az elképzelhető legjobb szabályokkal sem változtatható át olyan kristálygömbbé, amelyben – mint a mesében-vége meglátjuk a jövőt.*”¹ Az elmúlt évek botrányai a beszámolók körül igazolják ezeket az

¹ Dr. Thomas Schildbach: Das System der IAS/IFRS in der EU: Charakter und Probleme c. cikke 1 oldal, Passau. Az előadás elhangzott a Corvinus Egyetemen a 2004. őszi félévben.

állításokat. Naivitás azt hinni, hogy a vállalkozások maguktól megváltoznak, nyíltak és őszinték lesznek. A US-GAAP ez irányú problémáit már ismerjük, azóta bekövetkezett egyfajta állami beavatkozás a rendszerbe. Az IAS/IFRS sem tűnik színvonalasabb szabályozásnak, de „megengedőbb” jellege alapján a bírósági eljárásokban gyengébb ezen szabályoknak az érvényesíthetősége.¹ Az IFRS rendszerű szabályozás hitet tett az alapelvek szerinti szabályozás mellett, jelentősen támaszkodva a professzionális felhasználókra (könyvvizsgálók, tanácsadók). A szabályozásban található tudatos mérlegelési lehetőségek megteremtik az egyéni értékítéletek átadását az információszolgáltatásba. A valós bemutatás érdekében időnként a tételes szabályok is megszeghetők². Professzor Dr. Thomas Schildbach szerint *„az informálás egyedisége az egységesítés helyett a változatosságot szolgálja; a beszámoló-készítőknek kétkedés helyett bizalmat szavaznak, és nem kell igazodniuk a tisztánlátást szolgáló szabályokhoz, hanem tudatosan hiányosnak alkotott szabályok foglalkoznak a beszámoló legfontosabb tartalmi elemeivel. A standardalkotó lemond saját primátusának egy részéről a beszámoló-készítő és a könyvvizsgáló javára”*: Be kell vallanom, hogy a cash flow-ra vonatkozó standardot olvasva, eszembe jutott a tudatos ködösítés kifejezés,³ bár ezt én magamban soha nem fogalmaztam így meg. Valószínűleg a kodifikált jogalkotás és a precedens jog alapvető különbségéből fakadnak a hiányérzetek bennem is. Az előzőekből következően a magyar cash flow-szabályozás hasonló érzetet kelt, és megerősítette azt a hipotézisemet, amely szerint az így készült cash flow-kimutatás legfeljebb az „elkendőzést” szolgálja és nem a „tisztánlátást.” Természetesen az egyes országok nemzeti hagyományaival ki lehet tömni az üresen hagyott réseket a szabályozásban, de sajnos ez a cash flow-ra nem érvényes magatartás Magyarországon, mivel nincsenek olyan tradíciók, amelyekre támaszkodni lehetne. Dolgozatomban több ilyen szabályozatlan témát vettem fel és próbáltam beilleszteni a rendszerbe a megoldást. Több esetben véleményem szerint sikeres volt a közelítés, néhány esetben viszont továbbra is nyitott kérdések maradtak, amelynek eredménye az alternatív megoldási lehetőség. A magyarországi szabályozási hiányosságok réseinek betömődésére én inkább a nemzetközi és meghatározó nemzeti szabályozásokat próbáltam felhasználni.

A cash flow-kimutatások összeállításának céljában akkor is lehetnek eltérések, ha számviteli adatokra épülő cash flow-t készítünk. Az a kérdés csupán, hogy mit akarunk pontosan mérni? Ha csak pénzáramlást, akkor részben leegyszerűsödik a helyzet az összeállításban és az eredmények értelmezésében. Ezt a koncepciót hívtuk pénzbázisú levezetésnek. Ebbe az irányba mozdult el az összes szabályozás kivétel nélkül, amelyekkel a dolgozatomban foglalkoztam. Láttuk azt is, hogy önmagában a pénzbázis értelmezésében is eltérő vélemények alakultak ki az egyes nemzeti szabályozásokban. Az sem teljesen világos, hogy milyen esetekben kell teljesen kizárni a

¹ Az IAS/IFRS befogadásával ezek a szabályok kötelező érvényű állami normákká válnak.

² Szt. 4. § (4) bekezdés, illetve IAS 7 1.17 (módosítva 2003-ban)

³ A korrekciókra vonatkozó rész utolsó mondatai a direkt és indirekt eljárásnál. Ld. IAS 7 19. (b) (iii) pont, valamint a 20. (c) pont.

pénzmozgás nélküli tételeket. Gondoljunk itt azokra a hitelfelvételekre, amelyek nem kerülnek folyósításra, de a beruházás megvalósult, a tartozások rendezésre kerültek. Ez az összetett gazdasági esemény tulajdonképpen két tranzakciót takar, a pénz folyósítását és annak kifizetését az eladó számára. Látszólag semmi különbség nincs a tekintetben, hogy megvalósult egy beszerzés és megtörtént a finanszírozás. Hol a határa a kizárásoknak? Ha elfogadjuk, hogy a pénzmozgás nélküli tételeket következetesen kiszűrjük a befektetésből és a finanszírozásból, akkor felvetődik a kapott végeredmények értelmezésének helyessége. Mit mutat egy ilyen cash flow-kimutatás? Azt hiszem, hogy a kommentárok hiányában erősen torzított információkat tennék közzé. Lehetne másként is? A választ régóta kutatják már a különböző közgazdasági szakirodalmakban. Az alapkérdés az, hogy a számviteli érték mennyiben képes megalapozni a közgazdasági döntéseket, amelyeket működési, befektetési és finanszírozási csoportokba sorolnak? A modern vállalati pénzügyekben szinte teljesen elfogadott volt a számviteli információk mellőzése a befektetési döntésekben¹, mivel nem képesek figyelembe venni olyan tényezőket, mint befektetési kockázat, a pénz időértéke, stb. Ennek következményeként a számviteli adatokat alkalmatlannak minősítették a befektetési döntések meghozatalára, helyette a pénzáramlás típusú kimutatások kerültek előtérbe. A számviteli információk hiányosságaként említik azt a tényt, hogy a számviteli eredmény eltér a cash flow-tól. Ez meglehetősen triviális megállapítás, mivel a számvitel realizációs alapelvre épülő levezetésében nem a pénzügyileg is rendezett gazdasági események kerülnek rögzítésre. Az eltérő értékelési eljárások választhatósága pedig befolyásolja a rövid távú számviteli eredményeket, amelyeket ugyancsak hátrányként emlegetnek fel. Hosszabb távon azonban ezek az eltérések jelentős mértékben kiegyenlítődnek. Sajnos nem garantálható a 100%-os kiegyenlítődés a rendszerben, mivel a valóság nem tud tökéletes piacként viselkedni. A közgazdaságtani döntések megalapozásához mindig modellvilágot alkotnak a szerzők, amelyekből a figyelembe venni képtelen tényezőket kihagyva, megpróbálják megsejteni a piaci várakozásokat, és legfeljebb tévednek. Hasonló problémák vannak az IFRS valós érték koncepciójában is, amely a közgazdasági megítélést próbálja begyömöszölni a számvitelbe. Úgy gondolom, mindkét oldalon van igazsága, amelyben valamilyen kompromisszum lehet a megoldás. Lényegében a pénz érték-méréssel kapcsolatos funkciója a cash flow-kimutatásokon keresztül jobban beleszólhat a közgazdasági döntések megalapozásába, mint a sokat vitatott mérleg és eredménykimutatás adatok. Azt persze hozzá kell tenni, hogy a számviteli eredmény és a cash flow ideális esetben képes egybeesni, vagy legalábbis rövidtávon nagyon hasonló végeredményeket produkálni. Azt is el kell ismerni azonban, hogy a valóság nem az ideális esetek gyűjteménye.

Az IFRS –ek továbbfejlesztésének egyik indoka egyébként az volt, hogy a befektetők egyéni döntéseinek minél jobb támogatása mellett a piaci tőkeallokációt is javítsák. A vágyak és a valóság azonban nem találkozott ez ügyben, az erről készült empirikus kutatások nem igazolták a

---

¹ Virág Miklós: Pénzügyi elemzés, csödelőrejelzés, Aula Kiadó 3. kiadás, 2003. 102. oldal alapján

várakozásokat¹. mivel az éves beszámolónak megvannak a maga elvi korlátai, amelyekről az előzőekben már szóltunk. Ezen belül világossá vált, hogy a cash flow-kimutatásoknak is elvi korlátja van ebből adódóan. Mivel számviteli adatokra épül, akár direkt, akár indirekt módszerrel végezzük el a cash flow-kimutatás összeállítását, azonos információbázist felhasználva csak azonos pontosságú cash flow rész kategóriák állíthatók elő². Csodák tehát nincsenek, a „kristálygömb” egyelőre elérhetetlen célnak tűnik.

A számvitel korlátjait egyik pillanatról a másikra nem tudjuk feloldani, bár a különböző mérlegelméletekben történtek erre kísérletek³. A cél, figyelembe véve a hazai állapotokat sokkal szerényebb részemről. Óriási előrelépés lenne a gyakorlatban, ha sikerülne a gyakorló beszámoló-készítőkkel és az őket ellenőrző könyvvizsgálókkal tisztázni a cash flow-kimutatás összeállításának célját, az összeállításnál követendő alapelveket, ismertetni velük a nemzetközi, a meghatározó nemzeti (USA, Anglia) szabályozásokat, és ezek után lehetne csak tárgyalni a hazai részleges szabályozást. Nem elég a hozzáértők értékítéletére támaszkodó (professional judgement) koncepciókat gyártani, ennél talán tovább kell menni. Dolgozatom fő célja e továbblépés volt, amelyben megpróbáltam a rész kérdések tárgyalásán keresztül az egész problematikáját vizsgálni. A könyvvizsgáló képzésben, továbbképzésben szerzett tapasztalataim erősen orientáltak a továbblépés irányvonalát tekintve. Az oktatás során feltárt elméleti alapösszefüggések csak részben segítettek elő a gyakorlati kivitelezést. Hiányoztak a konkrét példák, esetek, esettanulmányok, amelyek együttgondolkodásra készítenek a megoldási lehetőségeket illetően. A számvitel zárt rendjéből szükségszerűen adódó belső összefüggések komoly szintű ismerete nélkül nincs probléma megoldás. A dolgozattal megpróbáltam az itt tátongó űrt részben kitölteni, felhívni a figyelmet a problémakezelés nehézségeire, és szándékaim szerint a gyakorlatban, az oktatás terén minél szélesebb körben elterjeszteni magát a helyes megoldásokra vezető gondolkodásmódot. Azt hiszem még sokáig nem lesz „kristálygömb”, ami ezt pótolná, vagy helyettesítené.

---

¹ Dr. Thomas Schildbach: IAS/IFRS az EU-ban: jellemzés és problémák c. cikkének 13-14. oldala alapján.

² Bosnyák János: Cash flow számítás c. doktori értekezése alapján. BKE, 1996. Számviteli adatokból készített cash flow számítások módszertani alapjai c. rész.

³ Lásd Dr. Baricz Rezső: Mérlegtan, Aula Kiadó 1994. Jövőreorientált és antimérleg felfogásokra vonatkozó részek.

Irodalom

1. Adorján-Bary-Bíró-Fridrich-Garajszki-Kresalek-Lukács-Nagy-Pál-Róth-Ujvári-Veit: A Számviteli törvény magyarázata, 2004-2005. HVG-ORAC, Budapest.
2. Adorján-Bába-Lukács-Mikáczó-Róth: Üzemgazdasági számvitel, Saldo 2002.
3. Adorján-Bary-Dudásné-Fridrich-Lukács-Pál-Róth-Sztanó-Ujvári-Veit: Számvitel és elemzés II. MKVKOK, Budapest, 2002.
4. Adorján-Bary-Lukács-Róth-Veit: A számvitel és mérlegelemzés alapjai, Főiskolai jegyzet. 3. Elemzés a számvitelben.
5. Adorján-Bary-Lukács-Róth-Veit: A számvitel és mérlegelemzés alapjai. Bankárképző dobozok sorozat. III. füzet.
6. Adorján-Borzáné-Dömötörfyné-Gubányiné-Lukács-Nagy K.-Papp J.-Róth-Szabó M.-Veit: Számvitel és elemzés II. kötet. MKVK 2003.
7. Baricz Rezső: A vállalati mérlegek összehasonlításának néhány elméleti és módszertani kérdése. Számvitel és ügyviteltechnika, 1984. 10-11. szám.
8. Baricz Rezső: Mérlegtan és mérlegelemzés c. tárgy oktatási anyagai, BKE 1992-től.
9. Baricz Rezső: Mérlegtan. Aula kiadó 1994.
10. Barry Elliott - Jamie Elliott : Financial Accounting and Reporting 9. Edition, 624-627. oldalak
11. Barry J. Epstein - Abbas Ali Mirza: Nemzetközi számviteli standardok: Magyarázatok és alkalmazások. Perfekt 2003.
12. Bateman & Co., Inc., P.C. Certified Public Accountants. A History of Accounting & Auditing Standards (Internet cikk.)
13. Béhm Imre: A vállalkozási tevékenység megítélése cash flow-kimutatás alapján. Pénzügyi szemle, 42. évf. 10 szám.
14. Bordáné Rabóczki Mária: A gazdasági társaságok pénzügyi megítélése, KJK 1989. Budapest
15. Bosnyák János: A cash flow számítás elmélete és gyakorlata, Doktori disszertáció, BKE 1996.
16. Bosnyák János: Számviteli adatokra épülő cash flow számítás előadás anyaga, Jubileumi tudományos ülészak, 1998. október 1-3.
17. Bosnyák János: Számviteli adatokra épülő cash flow számítás, Számvitel, adó, könyvvizsgálat, 1999. 2. szám.
18. Brealey-Myers: Modern vállalati pénzügyek. Panem Kiadó, 1995. 4. Kiadás

19. Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Alkalmazott Gazdaságtan tanszék: Stratégiai menedzsment szöveggyűjtemény, Budapest, 1996.
20. Cheryl Ann Zega: Cash Flow, FAS 95 Affects all Business and financial institutions, Management Accounting/september 1988
21. Clyde P. Stickney: Financial Statement Analysis, A Strategic Perspective, Second Edition, 22-43. oldalak
22. David Grünberger - Herbert Grünberger: IAS/IFRS und US-GAAP 2004, 2. vollständig überarbeitete Auflage, LexisNexis ARD Orac,
23. EU (EGK) irányelvek: 4. a számviteli beszámolásról, 7. a konszolidált beszámolóról, 8. a könyvvizsgálatról.
24. Ferenczi András: Az európai számviteli rendszerek összehasonlítása, Számvitel és könyvvizsgálat 1998. 10. szám.
25. Financial Reporting Standard 1 (revised 1996) Cash Flow Statements, ASB Limited, 1996.
26. J. Markham Collins: Cashflow- és likviditás menedzsment. (The Ernst & Young. Első kiadás.)
27. Jacques Mistral, Christian de Boisseau et Jean-Hervé Lorenzi: Rapport du Conseil d'Analyse Economique Les normes Comptables et le monde post-Enron (Internet cikk)
28. Kapcsolódó jogszabályok: 1997. évi CXLIV tv. a gazdasági társaságokról, 1996. évi tv. a társasági adóról és az osztalékadóról.
29. Koblenz József: Ködoszlatás cash flow ügyben I. és II. rész, Számvitel és könyvvizsgálat 1995. 11. és 12. számai
30. Kovács Katalin - Sári József: Mobilitás, likviditás, diszponibilitás, KJK 1977.
31. Leopold A. Bernstein: Financial Statement Analysis, Theory, Application and Interpretation, 5. Edition, 426-431. oldalak
32. Mátyás Antal: A polgári közgazdaságtan története az 1870-es évektől napjainkig. KJK 1979
33. Mikolasek András-Sulyok-Pap Márta: A vállalatfinanszírozás elméleti kérdései, Budapest, 1996. Pénzügyi Intézet, Vállalati pénzügy tanszék.
34. Nagy Imre: A cash flow kimutatás. Auditinfo Kiadó Kft. Budapest. 1998.
35. Nagy Imre: A cash flow kimutatásról, Számvitel, adó, könyvvizsgálat, 1999. 1. szám.
36. Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok, Nemzetközi Számviteli Standardokkal és Értelmezésekkel egybefoglalva. IASB 2003, Hivatalos magyar nyelvű fordítása
37. Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli esettanulmányok, 2004. MKVKOK Budapest.

38. Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli vizsgafeladatok. MKVKOK 2003.
39. Számviteli törvény (2000. évi C.)
40. Szentmiklósi Miklós: Pénzáramprognózis készítéséhez szükséges információk, Számvitel és Könyvvizsgálat, 1996. 12. szám
41. Thomas Schildbach: Das System der IAS/IFRS in der EU: Charakter und Probleme. Kézirat, 2004.
42. US-GAAP, Statement of Financial Accounting Standards, No. 95 Statement of Cash Flow, november 1987., FASB of the Financial Accounting Foundation, Connecticut.
43. Veit József: Vállalati vezetői tevékenység értékelése, 1984. Doktori disszertáció, MKKE Számvitel Tanszék
44. Vezetéssel készült hallgatói szakdolgozatok.
45. Virág Miklós: Pénzügyi elemzés, csődelőrejelzés AULA Kiadó, 2004 3. kiadás

1. Táblázat	Különbségek és összehasonlítások az IASB-vel.....	8
2. Táblázat	Az értékvesztések kapcsolata a cash flow-kimutatással	75
3. Táblázat	A kapott osztalékok kezelése a cash flow-kimutatásban	77
4. Táblázat	Befektetett eszközök értékesítésének levezetése a cash flow-kimutatásban.....	79
5. Táblázat	A befektetett eszközök értékesítésének hatása a cash flow-ra	80
6. Táblázat	Részleges cash flow-kimutatás az értékpapír eladásról	81
7. Táblázat	Az osztalékfizetés hatása a cash flow-ra.....	83
8. Táblázat	Az osztalék és a társasági adó kezelése a cash flow-kimutatásban.....	85
9. Táblázat	Befektetett eszköz beszerzés különböző esetei	88
10. Táblázat	Az értékpapírok beszerzésének és eladásának kezelése.....	89
11. Táblázat	Tárgyi eszközökkel kapcsolatos elemi gazdasági események növekedés és csökkenés szerint csoportosítva	92
12. Táblázat	Tárgyi eszközökkel kapcsolatos elemi gazdasági események állományváltozása és cash flow-ra gyakorolt hatása.....	93
13. Táblázat	A saját részvény visszavásárlás és bevonás részleges cash flow-kimutatásra gyakorolt hatása	96
14. Táblázat	A saját részvények IAS 7 szerinti elhelyezése a cash flow-kimutatásban:	97
15. Táblázat	A kötvénykibocsátás bemutatása ezer Ft-ban	99
16. Táblázat	Hitelek felvétele és törlesztése	101
17. Táblázat	Pénzeszközök átadása és átvétele.....	104
18. Táblázat	Fejlesztési támogatások.....	106
19. Táblázat	Saját előállítású eszközök aktivált értéke.....	109
20. Táblázat	Apportba adás	111
21. Táblázat	Üzleti vagy cégérték.....	112
1. ábra	Tőkefinanszírozási struktúra.....	13
2. ábra	Mérlegstruktúra.....	17
3. ábra	Négyfokozatú statikus likviditási mérleg.....	18
4. ábra	Több fokozatú statikus likviditási mérleg.....	21
5. ábra	Forgási és likviditási idők összefüggése	22
6. ábra	A cash flow fogalma	27
7. ábra	A cash flow területei	28
8. ábra	A direkt módszer.....	29
9. ábra	Az indirekt módszer.....	29
10. ábra	A mérleg és a cash flow összefüggése.....	30
11. ábra	A direkt és az indirekt módszer összefüggése	33
12. ábra	IAS 7 struktúrája.....	43
13. ábra	Példa a direkt módszer szerinti Cash Flow kimutatás formájára és tartalmára.....	70
14. ábra	A cash flow-kimutatás szabályozása a számviteli törvényben	73
15. ábra	Az indirekt módszer alkalmazásának hatása a kimutatás számszaki levezetésekor	82
16. ábra	Apportként kapott tárgyi eszközök szerepeltetése a cash flow-kimutatásban	94